

DET KONGELIGE
KOMMUNAL- OG REGIONALDEPARTEMENT

Rundskriv H-20/05

Lov om introduksjonsordning og norskopplæring for nyankomne innvandrere (introduksjonsloven)

DET KONGELIGE
KOMMUNAL- OG REGIONALDEPARTEMENT

Rundskriv

Kommuner
Fylkesmannsembeter
Fylkeskommuner

Nr. H-20/05

Vår ref 05/176

Dato 4. mai 2005

Introduksjonsloven innebærer en stor reform for kommunenes arbeid med nyankomne innvandrere. Gjennom loven har staten fastsatt et helhetlig rammeverk for kommunenes oppfølging og integrering av nyankomne innvandrere. En vellykket praktisering av introduksjonsloven i kommunene vil bidra til at innvandrere raskere gis muligheter til deltakelse i det norske samfunnet, først og fremst i arbeidsliv og utdanning, men også i bomiljø og organisasjoner.

Fra og med 1. september 2004 innebærer introduksjonsloven rett og plikt til et introduksjonsprogram for nyankomne innvandrere. Fra og med 1. september 2005 omfatter loven i tillegg rett og plikt til opplæring i norsk og samfunnskunnskap. Dette rundskrivet er en oppdatering av rundskriv H-20/03, og det reflekterer de lovendringer som har blitt vedtatt siden forrige rundskriv.

Rundskrivet er ment som et hjelpemiddel for kommunene i deres arbeid med introduksjonsprogram og opplæring i norsk og samfunnskunnskap for nyankomne innvandrere. Jeg ønsker alle involverte lykke til med gjennomføring av de to ordningene.

Erna Solberg

Forord

Dette rundskrivet er ment å skulle støtte kommunene i deres arbeid med å planlegge og gjennomføre ordningene i introduksjonsloven. Rundskrivet skal også bidra til enhetlig praksis. Retningslinjene i dette rundskrivet ligger innenfor rammen av lov og forskrift. En del av lovbestemmelsene åpner for skjønnsvurdering. Det gjelder bl.a. innholdet i individuell plan og kommunenes mulighet til å tilby introduksjonsprogram til personer i "kan-gruppen". I slike tilfeller skal rundskrivet veilede kommunene i deres skjønnsutøvelse. Rundskrivet inneholder også tilrådinger om hvordan kommunene kan organisere arbeidet med å gjennomføre introduksjonsloven. Kommunene har frihet til å bestemme dette.

Det første rundskrivet om introduksjonsordningen for nyankomne innvandrere, H-20/03, ble sendt ut 21. august 2003. Siden den gang har introduksjonsloven blitt endret og en del spørsmål er blitt ytterligere avklart gjennom lovfortolkninger fra Kommunal- og regionaldepartementet (KRD). Lovendringene og lovfortolkningene er innarbeidet i dette rundskrivet. Nye forskrifter er også innarbeidet. Siden forrige utgave er det fastsatt to nye forskrifter knyttet til ordningen med rett og plikt til opplæring i norsk og samfunnskunnskap og opprettelsen av Nasjonalt personregister for introduksjonsordningen og opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere.

Følgende lovendringer er gjort:

- Stortinget vedtok 15. juni 2004 en endring i introduksjonsloven § 2 ved å tilføye et nytt annet ledd, samt endring i § 3 første og tredje ledd. Endringen innebærer at rett og plikt til deltakelse i introduksjonsprogram kun gjelder for personer som er bosatt i kommunen i henhold til særskilt avtale mellom utlendingsmyndighetene og kommunen, jf. Ot.prp. nr.30 (2003-2004) og Innst. O. nr. 83 (2003-2004).
- Stortinget vedtok 2. desember 2004 at innvandrere skal ha rett og plikt til opplæring i norsk og samfunnskunnskap, jf. Ot.prp. nr 50 (2003-2004), Innst. O. nr. 18 (2004-2005).
- Stortinget vedtok 17. desember 2004 en endring i introduksjonsloven § 2 første ledd og § 3 tredje ledd. Endringen innebærer at familiegjenforente til personer med opphold på humanitært grunnlag etter søknad om asyl ikke omfattes av personkretsen som har rett og plikt til introduksjonsprogram, jf Ot. prp. nr. 2 (2004-2005) og Innst. O. nr. 31 (2004-2005).

Innhold

Del I	Lov om introduksjonsordning og norskopplæring for nyankomne innvandrere	9
Del II	Merknader og veiledende retningslinjer til loven	17
Del III	Forskrifter	89
	• Forskrift av 18. juli 2003 nr. 973 om fravær og permisjon ved nyankomne innvandrere deltakelse i introduksjonsordning• Forskrift av 20. april 2005 nr. 341 om opplæring i norsk og samfunnskunnskap for nyankomne innvandrere• Forskrift av 20. april 2005 nr. 342 om et nasjonalt personregister for introduksjonsordning og opplæring i norsk og samfunnskunnskap for nyankomne innvandrere (Nasjonalt introduksjonsregister)	
Del IV	Merknader til forskriftene	105
	• Merknader til forskrift om fravær og permisjon ved nyankomne innvandreres deltakelse i introduksjonsordning• Merknader til forskrift om opplæring i norsk og samfunnskunnskap for nyankomne innvandrere• Merknader til forskrift om et nasjonalt personregister for introduksjonsordning og opplæring i norsk og samfunnskunnskap for nyankomne innvandrere (Nasjonalt introduksjonsregister)	
Del V	Vedlegg: Rundskriv om samarbeid mellom kommunen og Aetat om introduksjonsordning for nyankomne innvandrere	133

Del I
Lov 4. juli 2003 nr. 80
om introduksjonsordning
og norskopplæring
for nyankomne innvandrere

Lov om introduksjonsordning og norskopplæring for nyankomne innvandrere (introduksjonsloven)

Kapittel 1. Innledning

§ 1. Lovens formål

Formålet med denne loven er å styrke nyankomne innvandreres mulighet for deltakelse i yrkes- og samfunnslivet, og deres økonomiske selvstendighet.

Kapittel 2. Introduksjonsprogram

§ 2. Rett og plikt til deltakelse i introduksjonsprogram

Rett og plikt til deltakelse i introduksjonsprogram gjelder for nyankommet utlending mellom 18 og 55 år som har behov for grunnleggende kvalifisering og som har fått

- a) asyl, jf. utlendingsloven §§ 17 og 18,
- b) oppholds- eller arbeidstillatelse etter innreisetillatelse som overføringsflyktning, jf. utlendingsloven § 22 fjerde ledd,
- c) fornybar oppholds- eller arbeidstillatelse etter utlendingsloven § 8 annet ledd på grunnlag av søknad om asyl, eller kollektiv beskyttelse i massefluktsituasjon, jf. utlendingsloven § 8a, eller
- d) oppholds- eller arbeidstillatelse som familiemedlemmer til personer som nevnt i bokstav a, b og c annet alternativ, jf. utlendingsloven §§ 9 og 8 annet ledd. For å være omfattet av denne bestemmelsen er det et vilkår at personer som nevnt i bokstav a, b og c annet alternativ ikke har vært bosatt i en kommune i mer enn fem år før det søkes om familiegjenforening.

Rett og plikt til deltakelse i introduksjonsprogram gjelder bare for personer som er bosatt i kommunen i henhold til særskilt avtale mellom utlendingsmyndighetene og kommunen. Kravet om særskilt avtale gjelder likevel ikke for personer som nevnt i § 2 første ledd bokstav d.

Som nyankommet regnes den som har vært bosatt i en kommune i mindre enn to år når vedtak om deltakelse i introduksjonsordning skal treffes.

Nordiske borgere og utlendinger som omfattes av Avtale om Det europeiske økonomiske samarbeidsområde (EØS-avtalen), omfattes ikke av paragrafen her.

§ 3. Kommunens ansvar for introduksjonsprogram

Kommunen sørger for introduksjonsprogram etter dette kapittel til nyankomne innvandrere som er bosatt i kommunen.

Kommunen skal så snart som mulig og innen tre måneder etter bosetting i kommunen eller etter at krav om deltakelse blir framsatt, tilrettelegge introduksjonsprogram i henhold til dette kapittel til person som omfattes av § 2. Kommunens plikt gjelder ikke personer som har avbrutt eller avvist deltakelse i introduksjonsprogram.

Kommunen kan tilby introduksjonsprogram til nyankommet utlending med oppholds- eller arbeidstillatelse i henhold til utlendingsloven §§ 9 og 8 annet ledd som er familiemedlemmer til andre enn personer som nevnt i § 2, til familiemedlem til personer som nevnt i § 2 første ledd, bokstav c, første alternativ, til nyankommet utlending over 55 år med oppholdsgrunnlag som nevnt i § 2 første ledd, og til nyankommet utlending som nevnt i § 2 som er bosatt i kommunen uten særskilt avtale mellom utlendingsmyndighetene og kommunen.

Departementet kan fastsette nærmere retningslinjer om kommunens ansvar.

§ 4. Introduksjonsprogrammet

Introduksjonsprogrammet tilrettelegges for person som har behov for grunnleggende kvalifisering. Introduksjonsprogrammet tar sikte på å

- a) gi grunnleggende ferdigheter i norsk,
- b) gi grunnleggende innsikt i norsk samfunnsliv
- c) forberede for deltakelse i yrkeslivet.

Programmet skal være helårlig og på full tid.

Programmet skal minst inneholde

- a) norskopplæring,
- b) samfunnskunnskap,
- c) tiltak som forbereder til videre opplæring eller tilknytning til yrkeslivet.

Ved gjennomført eller avbrutt program skal det utstedes et deltakerbevis.

§ 5. Programmets varighet

Programmet kan vare inntil to år, med tillegg av godkjent permisjon. Når særlige grunner taler for det, kan programmet vare inntil tre år.

§ 6. Individuell plan

Det skal utarbeides en individuell plan for den som skal delta i introduksjonsprogram. Den skal utformes på bakgrunn av en kartlegging av vedkommendes opplæringsbehov og av hvilke tiltak vedkommende kan nyttiggjøre seg.

Planen skal minst inneholde programmets start og tidsfaser og en angivelse av tiltakene i programmet.

Planen skal utarbeides i samråd med vedkommende.

Planen skal tas opp til ny vurdering med jevne mellomrom og ved vesentlig endring i vedkommendes livssituasjon.

§ 7. Stans av introduksjonsordning på grunn av den enkeltes forhold

Kommunen kan stanse ordningen for den enkelte dersom det er saklig begrunnet i den enkeltes forhold, herunder om deltakeren har tilbud om høvelig arbeid.

Kapittel 3. Introduksjonsstønad

§ 8. Rett til introduksjonsstønad

For den tid en person deltar i program som nevnt i § 4, har vedkommende krav på introduksjonsstønad.

For deltakelse i program er stønaden på årsbasis lik to ganger folketrygdens grunnbeløp.

Deltaker under 25 år mottar 2/3 stønad.

§ 9. Beregning

Stønaden per måned utgjør 1/12 av stønaden på årsbasis. Stønaden per dag utgjør 1/30 av månedsstønaden. Stønaden per time utgjør 1/1850 av stønaden på årsbasis.

§ 10. Fravær

Ved fravær som ikke skyldes sykdom eller andre tvingende velferdsgrunner, og som det ikke er gitt tillatelse til, reduseres stønaden tilsvarende, jf. § 9. Departementet fastsetter ved forskrift nærmere regler om fravær og permisjon.

§ 11. Egne midler

Stønaden reduseres ikke på grunn av inntekter av egen eller andres virksomhet eller som følge av formue. Stønaden reduseres heller ikke på grunn av mottatt barnebidrag.

I den utstrekning lønnet arbeid inngår i programmet, reduseres stønaden tilsvarende den tid arbeidet tar.

§ 12. Samordning med andre offentlige ytelser

Introduksjonsstønaden reduseres i den utstrekning vedkommende har rett til dagpenger under arbeidsløshet, sykepenger, fødselspenger eller rehabiliteringspenger, og retten til disse ytelsene er opparbeidet før vedkommende startet i et introduksjonsprogram.

Stønaden reduseres tilsvarende for uførepensjon eller attføringspenger vedkommende mottar.

Dersom vedkommende som en del av introduksjonsprogrammet deltar i opplæring som utløser stønad til livsopphold fra Aetat, tilfaller stønaden kommunen.

Dersom vedkommende mottar overgangsstønad, reduseres introduksjonsstønaden på årsbasis med 40 prosent av den overgangsstønad som overstiger halvparten av folketrygdens grunnbeløp.

Barnetrygd og kontantstøtte kommer ikke til fradrag i stønaden.

§ 13. Utbetaling

Utbetaling skjer etterskuddsvis på grunnlag av registrert frammøte. Kommunen beslutter hvordan og til hvilke tidspunkter utbetaling skal skje.

§ 14. Trekk i framtidige utbetalinger

Dersom vedkommende har fått utbetalt høyere stønad enn det hun eller han har krav på, kan det overskytende trekkes i framtidig stønad.

§ 15. Uriktige opplysninger

Har noen fått utbetalt en ytelse fordi vedkommende, eller noen som har handlet på vedkommendes vegne, forsettlig eller grovt uaktsomt har gitt uriktige opplysninger eller har fortiet opplysninger, kan det vedtas at stønaden skal betales tilbake.

§ 16. Refusjon i ytelser fra folketrygden

Dersom en mottaker av introduksjonsstønad med tilbakevirkning får innvilget ytelser som nevnt i § 12, kan kommunen kreve hel eller delvis refusjon i det beløp som skal etterbetales, til dekning av sine utlegg til samme formål og for samme tidsrom.

Kapittel 4. Opplæring i norsk og samfunnskunnskap

§ 17 Rett og plikt til deltakelse i opplæring i norsk og samfunnskunnskap

Rett og plikt til deltakelse i gratis opplæring i norsk og samfunnskunnskap i til sammen 300 timer gjelder for utlending mellom 16 og 55 år som har fått

- a) oppholds- eller arbeidstillatelse etter utlendingsloven som danner grunnlag for bosettingstillatelse, eller
- b) kollektiv beskyttelse i massefluktsituasjon etter utlendingsloven § 8a.

Utlending mellom 55 og 67 år med oppholdsgrunnlag som nevnt i bokstav a eller b har rett, men ikke plikt, til å delta i opplæring som nevnt i første ledd.

Retten til deltakelse etter første og annet ledd gjelder ikke for utlending med oppholds- eller arbeidstillatelse etter utlendingsloven § 8 første ledd og deres familiemedlemmer med tillatelse etter utlendingsloven § 9 eller § 8 annet ledd. Utlending mellom 16 og 55 år med tillatelse som nevnt i første punktum som danner grunnlag for bosettingstillatelse, har plikt til deltakelse i opplæring i norsk og samfunnskunnskap i til sammen 300 timer, jf. § 18 første ledd annet punktum.

Retten eller plikten til deltakelse i opplæring i norsk og samfunnskunnskap foreligger ikke dersom det dokumenteres at vedkommende har tilstrekkelige kunnskaper i norsk. Plikt til deltakelse foreligger ikke dersom det dokumenteres at vedkommende har tilstrekkelige kunnskaper i samisk. Dersom særlige helsemessige eller andre tungtveiende årsaker tilsier det, kan kommunen fritta den enkelte fra plikt til deltakelse.

Retten eller plikten til deltakelse etter første til tredje ledd inntreder ved innvilgelse av første gangs tillatelse etter utlendingsloven, eller fra ankomst til riket for utlending som har fått slik tillatelse før innreise. For personer som omfattes av første ledd bokstav b, inntreder rett og plikt til deltakelse fra det tidspunkt vedkommende blir bosatt i kommunen i henhold til særskilt avtale mellom utlendingsmyndighetene og kommunen. Retten til deltakelse etter første og annet ledd gjelder i tre år. I særlige tilfeller kan rett og plikt til deltakelse inntre fra det tidspunktet krav om opplæring settes fram. Departementet kan i forskrift gi utfyllende regler om hva som her skal være å anse som særlige tilfeller.

§ 18 Kommunens ansvar for opplæring i norsk og samfunnskunnskap

Kommunen skal så snart som mulig og innen tre måneder etter at krav eller søknad om deltakelse blir framsatt, sørge for opplæring i norsk og samfunnskunnskap i henhold til § 17 for personer som er bosatt i kommunen eller bor midlertidig på asylmottak i kommunen. Kommunen kan kreve at personer som omfattes av § 17 tredje ledd betaler for opplæringen.

Kommunen skal så snart som mulig og innen tre måneder etter at søknad om deltakelse blir framsatt, sørge for tilbud om ytterligere gratis opplæring i norsk til personer som omfattes av § 17 første og annet ledd innenfor rammen av 2 700 timer, dersom vedkommende har behov for det. Kommunen kan kreve at vedkommende gjennomfører tester for å fastslå om det er behov for slik opplæring. Kommunenes plikt etter dette leddet gjelder i fem år fra det tidspunktet rett eller plikt til deltakelse i opplæring i norsk og samfunnskunnskap inntreder, jf. § 17 femte ledd.

Opplæringen skal gis av kommunen eller av andre som kommunen godkjenner.

§ 19 Gjennomføring av opplæring i norsk og samfunnskunnskap

Det skal utarbeides en individuell plan for den som skal delta i opplæring i norsk og samfunnskunnskap. § 6 gjelder tilsvarende.

Den som skal undervise i norsk og samfunnskunnskap skal som hovedregel ha faglig og pedagogisk kompetanse.

Kommunen kan stanse opplæringen for den enkelte dersom det er saklig begrunnet i den enkeltes forhold.

Ved gjennomført eller avbrutt opplæring skal det utstedes et deltakerbevis.

§ 20 Forskrifter

Departementet kan ved forskrift gi nærmere bestemmelser til utfylling og gjennomføring av kapittelet her, herunder bestemmelser om målene for opplæringen og om fravær og permisjon.

Kapittel 5. Saksbehandlingsregler m.m.

§ 21 Forholdet til forvaltningsloven

Forvaltningsloven gjelder med de særregler som er fastsatt i loven her.

Som enkeltvedtak etter denne lov regnes avgjørelser om

- a) tildeling av introduksjonsprogram, introduksjonsstønning og opplæring i norsk og samfunnskunnskap,
- b) vesentlig endring av individuell plan,
- c) stansning av introduksjonsprogrammet eller opplæring i norsk og samfunnskunnskap for den enkelte,
- d) permisjon,
- e) trekk i introduksjonsstønningen med 50 prosent eller mer av en enkelt utbetaling, og som minst tilsvarer 1/12 av folketrygdens grunnbeløp.

Kandidater til å motta tjenester etter denne loven regnes ikke som parter i samme sak. Det kan ikke klages over at en annen har fått ytelsen.

§ 22 Klage

Enkeltvedtak truffet etter denne lov kan påklages til fylkesmannen.

Fylkesmannen kan prøve alle sider av vedtaket. Når det gjelder prøvingen av det frie skjønn, kan fylkesmannen likevel bare endre vedtaket når skjønnet er åpenbart urimelig.

§ 23. Innhenting av opplysninger

Opplysninger skal så langt som mulig innhentes i samarbeid med deltakeren eller slik at deltakeren har kjennskap til innhentingene.

I saker som gjelder tjenester etter denne loven, kan det kreves opplysninger fra andre offentlige organer. Like med offentlige organer regnes organisasjoner og private som utfører oppgaver for stat, fylkeskommune eller kommune. Har deltakeren ikke samtykket i at opplysningene blir innhentet, skal spørsmålet om opplysningene kan gis uten hinder av taushetsplikt, avgjøres etter de taushetsbestemmelser som gjelder for avgiverorganet.

Opplysninger som er nødvendige for gjennomføring, oppfølging og evaluering av ordningene i loven her, kan samles inn, brukes og lagres i et nasjonalt register. Avgiverne kan pålegges å avlevere opplysningene slik som departementet bestemmer. Departementet fastsetter hvordan kommunen eller andre virksomheter som gjennomfører introduksjonsprogram eller opplæring i norsk og samfunnskunnskap skal avgi opplysninger.

Opplysninger fra registeret som nevnt i tredje ledd kan utleveres til offentlige organer som har behov for dem i forbindelse med gjennomføring, oppfølging og evaluering av ordningene. Opplysningene skal bare leveres ut i statistisk form eller ved at individualiserende kjennetegn utelates, dersom dette dekker behovet. Departementet kan gi nærmere regler om behandling og lagring av opplysningene.

§ 24 Opplysningsplikt til barneverntjenesten

Personell som arbeider innenfor rammen av denne loven, skal i sitt arbeid være oppmerksom på forhold som kan føre til tiltak fra barneverntjenestens side.

Uten hinder av taushetsplikt skal personellet av eget tiltak gi opplysninger til barneverntjenesten når det er grunn til å tro at et barn blir mishandlet i hjemmet eller at det foreligger andre former for alvorlig omsorgssvikt, jf. lov 17. juli 1992 nr. 100 om barneverntjenester § 4–10, § 4–11, § 4–12, eller når et barn har vist vedvarende alvorlige atferdsvansker, jf. samme lov § 4–24. Også etter pålegg fra de organer som er ansvarlige for gjennomføringen av lov om barneverntjenester, plikter personellet å gi slike opplysninger.

Kapittel 6. Sluttbestemmelser

§ 25. Ikrafttredelse

Loven trer i kraft 1. september 2003. Fram til 31. august 2004 gjelder loven ikke den enkelte kommune med mindre kommunen selv treffer vedtak om det. Rett og plikt for personer nevnt i § 2 gjelder fra 1. september 2004. § 3 annet ledd trer i kraft fra 1. september 2004.

Fra 1. september 2004 gjelder loven alle kommuner og omfatter de personene loven gjelder for som er bosatt etter 1. september 2003.

§ 26. Endring i andre lover

1. I lov 26. mars 1999 nr. 14 om skatt av formue og inntekt gjøres følgende endringer:

§ 5–42 ny bokstav e skal lyde:

- e. *introduksjonsstønad beregnet etter lov om introduksjonsordning for nyankomne innvandrere kapittel 3.*

§ 12–2 ny bokstav h skal lyde:

- h. *introduksjonsstønad beregnet etter lov om introduksjonsordning for nyankomne innvandrere kapittel 3.*

2. I lov 27. juni 1947 nr. 9 om tiltak for å fremme sysselsetting gjøres følgende endring:

§ 39 nytt annet ledd skal lyde:

Reglene i første ledd gjelder tilsvarende i forhold til kommunens virksomhet etter lov om introduksjonsordning for nyankomne innvandrere.

3. I lov 4. februar 1977 nr. 4 om arbeidervern og arbeidsmiljø m.v. gjøres følgende endring:

§ 3 nr. 2 ny bokstav h skal lyde:

- h) *personer som deltar i program etter lov om introduksjonsordning for nyankomne innvandrere.*

4. I lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd gjøres følgende endringer:

§ 3–15 annet ledd ny bokstav d skal lyde:

d) introduksjonsstønad beregnet etter lov om introduksjonsordning for nyankomne innvandrere kapittel 3.

§ 4–6 første ledd skal lyde:

Det ytes ikke dagpenger til medlem som gjennomgår utdanning eller opplæring, eller deltar i ulønnet arbeid. Departementet kan gi forskrifter om unntak fra denne bestemmelse når det gjelder

- utdanning eller opplæring utenfor normal arbeidstid,
- utdanning eller opplæring av kortere varighet innenfor normal arbeidstid,
- ulønnet arbeid av hobbypreget eller sosial karakter,
- ulønnet arbeid som pålegges etter sosialtjenesteloven,
- *deltakelse i introduksjonsprogram etter lov om introduksjonsordning for nyankomne innvandrere.*

§ 13–11 første ledd første punktum skal lyde:

Medlemmer som deltar i arbeidsmarkedstiltak, attføringstiltak, kurs eller lignende i regi av arbeidsmarkedsetaten eller trygdeetaten, *eller deltar i program i henhold til lov*

om introduksjonsordning for nyankomne innvandrere, er yrkesskadedekket.

§ 21–5 skal lyde:

§ 21–5. Bistand fra barnevernstjenesten, sosialtjenesten og kommunale organer etter lov om introduksjonsordning for nyankomne innvandrere

Barnevernstjenesten, sosialtjenesten og kommunale organer etter lov om introduksjonsordning for nyankomne innvandrere plikter å innhente opplysninger og gi uttalelser til trygdeetaten om forhold som har betydning for behandlingen av saker etter denne loven.

Departementet gir forskrifter om trygdeetatens samarbeid med *barnevernstjenesten, sosialtjenesten og kommunale organer etter lov om introduksjonsordning for nyankomne innvandrere.*

§ 23–3 annet ledd nr. 1 ny bokstav d skal lyde:

d) introduksjonsstønad beregnet etter lov om introduksjonsordning for nyankomne innvandrere kapittel 3.

Ny § 25–10a skal lyde:

§ 25–10a. *Opplysningsplikt ved saker etter lov om introduksjonsordning for nyankomne innvandrere*

Trygdens organer kan uten hinder av taushetsplikt gi opplysninger til kommunen til bruk i saker om introduksjonsstønad etter lov om introduksjonsordning for nyankomne innvandrere.

I Stortingets endringsvedtak av 2. desember 2004, jf. Besl. O. nr. 15 (2004-2005) ble også følgende endringer i andre lover vedtatt:

1. I lov 24. juni 1988 nr. 64 om utlendingers adgang til riket og deres opphold her skal § 12 første ledd lyde:

Utlending som de siste tre år har oppholdt seg sammenhengende i riket med oppholdstillatelse eller arbeidstillatelse uten begrensninger, har etter søknad rett til bosettingstillatelse dersom det ikke foreligger forhold som nevnt i § 29 første ledd. *Det er et vilkår at søkeren i tillegg har gjennomført pliktig norskopplæring i henhold til introduksjonsloven.* Bosettingstillatelse kan også gis i andre tilfeller etter nærmere regler i forskrift fastsatt av Kongen.

2. I lov 8. desember 1950 nr. 3 om norsk riksborgarrett skal § 6 første ledd lyde:

Kongen eller den han gjev fullmakt, kan skriva ut løyvebrev på norsk borgarrett til utlending som søker om det, såframt søkjaren:

1. er minst 18 år,
2. har hatt fast bustad i riket dei siste 7 åra,
3. har fare sømelegt fram,
4. ikkje har vesentleg bidragsgjeld, og
5. *dersom søkjaren er under 55 år, har gjennomført 300 timer godkjent norskopplæring eller kan dokumentere tilstrekkelege kunnskapar i norsk eller samisk. Vilåret her gjeld søkjarar som får sin søknad avgjort etter 1. september 2008.*

Del II
Merknader og veiledende
retningslinjer til loven

Innhold

1	Lovens formål	21
1.1	Generelt om bestemmelsen	21
1.2	Fra passivitet til aktivitet	21
1.3	Økonomisk selvstendighet	21
1.4	Kvalifisering og samfunnsdeltakelse	21
2	Rett og plikt til deltakelse i introduksjonsprogram	22
2.1	Personkretsen	22
2.1.1	Oppholdsgrunnlag	22
2.1.2	Alder	23
2.1.3	Behov for grunnleggende kvalifisering	23
2.1.4	Nyankommet	25
2.1.5	Bosatt etter avtale	25
2.1.6	Unntak for nordiske borgere og utlendinger som omfattes av EØS-avtalen	26
2.2	Hva innebærer rett og plikt?	26
3	Kommunens ansvar for introduksjonsprogram	27
3.1	Kommunens samordningsansvar	27
3.1.1	Kontaktpersonen	28
3.1.2	Lokal organisering i tråd med overordnede intensjoner	28
3.1.3	Lokale faktorer som utgangspunkt for hensiktsmessig organisering	29
3.1.4	Lokal programutforming kan få organisatoriske konsekvenser	29
3.1.5	Organisatoriske anbefalinger	30
3.1.6	Regionalt og interkommunalt samarbeid i arbeidet med introduksjonsprogram og opplæring i norsk og samfunnskunnskap	30
3.1.7	Samarbeid mellom kommunen og frivillige organisasjoner	32
3.1.8	Samarbeid mellom kommunen og Aetat	32
3.2	Tidspunkt for igangsetting av program	32
3.3	Personer som kommunen kan velge å tilby program	33
3.4	Særlig om barnetilsyn	34
3.5	Kommunens informasjons- og veiledningsplikt, spørsmålet om bruk av tolk	35
4	Introduksjonsprogrammet	37
4.1	Tilrettelegging av introduksjonsprogram	37
4.1.1	Tilrettelegging av program for deltaker med omsorgsoppgaver	37
4.1.2	Tilrettelegging av program i forhold til sykdom eller deltakers helsesituasjon	38
4.2	Introduksjonsprogrammets målsetting	38
4.3	Programmet skal være helårlig og på full tid	39
4.3.1	Nærmere om hel uke og helt år	39
4.4	Innholdet i introduksjonsprogrammet	40
4.4.1	Norskopplæring	40
4.4.2	Samfunnskunnskap	41
4.4.3	Tiltak som forbereder til videre opplæring eller tilknytning til yrkeslivet	41
4.5	Andre aktuelle tiltak	42
4.6	Deltakerbevis	43
5	Programmets varighet	44
6	Individuell plan	45
6.1	Generelt om bestemmelsen	45
6.2	Kartlegging	45
6.2.1	Momenter ved kartleggingen av bakgrunn og kompetanse	46
6.2.2	Metoder for kartlegging av bakgrunn og kompetanse	46

6.2.3	Vurdering og godkjenning av tidligere utdanning og kompetanse	46
6.2.4	Minstekrav til den individuelle planen	47
6.2.5	Hovedmål og delmål i planen	47
6.2.6	Deltakers involvering	48
6.2.7	Justering av planen underveis i programmet	48
6.2.8	Oppfølging av den enkelte deltaker i programmet	48
7	Stans av introduksjonsordning	49
8	Introduksjonsstønad	51
8.1	Generelt om bestemmelsen	51
8.2	Stønadens størrelse	51
8.2.1	Særlig om etableringsutgifter	51
8.2.2	Forholdet til sosialhjelp	52
8.2.3	Særlig om skatteplikt	52
8.2.4	Særlig om opptjening av pensjonspoeng og rettigheter i forhold til folketrygden	53
8.2.5	Yrkesskadedeforsikring og yrkesskadedekning etter folketrygdløven	53
8.2.6	Særlig om forholdet til arbeidsmiljøloven	54
8.2.7	Særlig om bostøtte	54
8.3	Deltaker under 25 år mottar 2/3 stønad	55
9	Beregning av stønaden	56
10	Fravær	56
11	Egne midler	57
12	Samordning med andre offentlige ytelser	58
13	Utbetaling	59
13.1	Rapportering til KOSTRA	60
14	Trekk i framtidige utbetalinger	60
15	Uriktige opplysninger	61
16	Refusjon i ytelser fra folketrygden	62
17	Opplæring i norsk og samfunnskunnskap	63
17.1	Avgrensning av personkretsen	63
17.1.1	Oppholdsgrunnlag	64
17.2	Fra hvilket tidspunkt inntreer rett og/eller plikt til opplæring i norsk og samfunnskunnskap og hvor lenge varer rett og/eller plikt til opplæring?	65
17.3	Hva består retten og plikten i?	66
17.4	Konsekvenser av manglende oppfyllelse av plikten	66
17.5	Fritak fra opplæring	66
17.6	Overgangsordning	67
18	Kommunens ansvar for opplæring i norsk og samfunnskunnskap	67
18.1	Generelt om kommunens plikt	67
18.2	Tidspunkt for når kommunen skal sette i gang opplæringen	68
18.3	Personkretsen som kommunen har plikt til å tilby opplæring	68
18.4	Personkretsen som kommunen kan kreve betaling fra	69
18.5	Ytterligere opplæring	69
18.6	Prosedyrer for å avgjøre om den enkelte har behov for opplæring ut over 300 timer	70
18.7	Opplæringen skal gis av kommunen eller av andre som kommunen godkjenner	70
18.8	Sentral godkjenning/kvalitetsvurdering av private tilbydere	70
19	Gjennomføring av opplæring i norsk og samfunnskunnskap	71
19.1	Individuell plan	71
19.2	Kompetansekrav for den som skal undervise	72
19.3	Stans av opplæringen	72

19.4	Deltakerbevis	73
19.5	Læreplanen i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere	73
19.6	Nettbasert opplæring	74
19.7	Språkpraksis	75
19.8	Opplæring i samfunnskunnskap	75
20	Forskrifter	76
21	Forholdet til forvaltningsloven	77
21.1	Generelt om bestemmelsen	77
21.2	Nærmere om enkeltvedtak	77
21.3	Partsbegrepet	79
21.4	Nærmere om utkast til standardvedtak	80
22	Klage	80
22.1	Klagerett	80
22.2	Prøvingsretten	80
22.3	Nærmere om grensene for det frie skjønn	82
22.4	Litt om virkningene ved klage	83
23	Innhenting av opplysninger	83
23.1	Generelt om kommunens taushetsplikt	84
23.2	Innhenting av opplysninger i samarbeid med deltakeren	84
23.3	Innhenting av opplysninger fra andre offentlige etater	84
23.4	Nasjonalt personregister for introduksjonsordning og opplæring i norsk og samfunnskunnskap for nyankomne innvandrere (Nasjonalt introduksjonsregister eller NIR)	85
24	Opplysningsplikt til barneverntjenesten	85
25	Ikrafttredelse og endringer i andre lover	86
25.1	Ikrafttredelse	86
25.2	Endringer i andre lover	86

1 Lovens formål

§ 1 Lovens formål

Formålet med denne loven er å styrke nyankomne innvandreres mulighet for deltakelse i yrkes- og samfunnslivet, og deres økonomiske selvstendighet.

1.1 Generelt om bestemmelsen

Paragraf 1 fastslår at lovens formål er å styrke nyankomne innvandreres mulighet for deltakelse i yrkes- og samfunnslivet og deres økonomiske selvstendighet.

Formålsbestemmelsen har ikke et selvstendig rettslig innhold. Isolert sett pålegger den verken forpliktelser eller gir rettigheter. Bestemmelsens betydning ligger først og fremst i at den vil være retningsgivende ved tolkningen av andre bestemmelser i loven. Dette gjelder særlig de bestemmelser som gir anvisning på utøvelse av skjønn. Det vil f.eks. være tilfelle ved anvendelse av § 3 tredje ledd, når kommunen avgjør hvem den vil tilby introduksjonsprogram. Vurderingen av om vilkåret «behov for grunnleggende kvalifisering» er oppfylt, jf. §§ 2 og 4, vil også måtte foretas i lys av lovens formål.

De formål bestemmelsen oppregner, veier ikke likt i alle tilfeller. Nedenfor redegjøres det kort for lovens hovedformål.

1.2 Fra passivitet til aktivitet

Sosialhjelp som hovedinntektskilde for nyankomne innvandrere, har vist seg å være en uheldig ordning over tid, da innvandreren lett kan venne seg til et behovsprøvd hjelpeapparat og en passiv mottakerrolle. Det er et av lovens formål at programdeltakeren aktivt yter noe, først og fremst til beste for seg selv, men også for samfunnet, for å gjøre seg berettiget til den økonomiske ytelsen. Aktiviteten som deltakelse i introduksjonsprogrammet forutsetter, skal være individuelt tilrettelagt og først og fremst tilrettelegge for overgang til arbeid eller utdanning.

1.3 Økonomisk selvstendighet

Økonomisk selvstendighet og eget ansvar for å disponere midlene til livsopphold er verdier som loven vektlegger. Loven regulerer en bestemt ytelse (introduksjonsstønaden) knyttet til deltakelse i et introduksjonsprogram. Introduksjonsstønaden er utformet som et vederlag for deltakelse i kvalifiseringen, og er således ment å bidra til en styrking av målgruppens økonomiske selvstendighet og ansvar. Loven inneholder ikke regler om skjønsmessige tilleggsytelser, og vedkommende programdeltaker må selv ta ansvar for å disponere midlene på en fornuftig måte.

1.4 Kvalifisering og samfunnsdeltakelse

Det er også et viktig mål at introduksjonsordningen dekker deltakernes behov for grunnleggende kvalifisering, herunder språkopplæring, innsikt i norske samfunnsforhold og forberedelse til yrkesliv og/eller utdanning. Ordningen skal i så henseende innebære en effektiv og hensiktsmessig overgang. Introduksjonsprogrammets omfang og innhold er viktige faktorer i denne sammenheng. Deltakelse i samfunnslivet i en bredere forstand enn arbeid og/eller utdanning er også et mål loven tilstreber.

2 Rett og plikt til deltakelse i introduksjonsprogram

§ 2 Rett og plikt til deltakelse i introduksjonsprogram

Rett og plikt til deltakelse i introduksjonsprogram gjelder for nyankommet utlending mellom 18 og 55 år som har behov for grunnleggende kvalifisering og som har fått

- a) asyl, jf. utlendingsloven §§ 17 og 18,
- b) oppholds- eller arbeidstillatelse etter innreisetillatelse som overføringsflyktning, jf. utlendingsloven § 22 fjerde ledd,
- c) fornybar oppholds- eller arbeidstillatelse etter utlendingsloven § 8 annet ledd på grunnlag av søknad om asyl, eller kollektiv beskyttelse i massefluktsituasjon, jf. utlendingsloven § 8a, eller
- d) oppholds- eller arbeidstillatelse som familiemedlemmer til personer som nevnt i bokstav a, b og c annet alternativ, jf. utlendingsloven §§ 9 og 8 annet ledd. For å være omfattet av denne bestemmelsen er det et vilkår at personer som nevnt i bokstav a, b og c annet alternativ ikke har vært bosatt i en kommune i mer enn fem år før det søkes om familiegjenforening.

Rett og plikt til deltakelse i introduksjonsprogram gjelder bare for personer som er bosatt i kommunen i henhold til særskilt avtale mellom utlendingsmyndighetene og kommunen. Kravet om særskilt avtale gjelder likevel ikke for personer som nevnt i § 2 første ledd bokstav d.

Som nyankommet regnes den som har vært bosatt i en kommune i mindre enn to år når vedtak om deltakelse i introduksjonsordning skal treffes.

Nordiske borgere og utlendinger som omfattes av Avtale om Det europeiske økonomiske samarbeidsområde (EØS-avtalen), omfattes ikke av paragrafen her.

2.1 Personkretsen

Paragraf 2 angir personkretsen for rett og plikt til deltakelse i introduksjonsprogram. Lovens personkrets er behandlet i kapittel 11 i Ot.prp. nr. 28 (2002–2003) Om lov om introduksjonsordning for nyankomne innvandrere (introduksjonsloven), i Ot.prp. nr. 30 (2003-2004) Om lov om endringer i introduksjonsloven og utlendingsloven og i Ot.prp. nr. 2 (2004-2005) Om endringer i introduksjonsloven. For at innvandreren skal ha rett og plikt til å delta i introduksjonsordningen, må alle vilkårene som omtales i pkt. 2.1.1–2.1.5 nedenfor være oppfylt.

2.1.1 Oppholdsgrunnlag

Paragraf 2 tar utgangspunkt i utlendingslovens bestemmelser om oppholds- eller arbeidstillatelse. For å ha rett og plikt til introduksjonsprogram må innvandreren ha fått innvilget opphold på et av grunnlagene som er oppgitt i § 2 første ledd bokstav a til d. Kort oppsummert er dette personer som har fått asyl her i riket, personer som har fått oppholdstillatelse på humanitært grunnlag etter utlendingsloven § 8 annet ledd og personer som har fått kollektiv beskyttelse i en massefluktsituasjon. I tillegg kommer overføringsflyktninger med innreisetillatelse. Bestemmelsen omfatter også familiemedlemmer til personer som har fått asyl, oppholds- eller arbeidstillatelse som overføringsflyktninger eller kollektiv

beskyttelse i massefluktsituasjon. Familiegjenforente til personer som har fått opphold på humanitært grunnlag etter søknad om asyl, er ikke omfattet av personkretsen. Bestemmelsen omfatter både de som kommer til Norge samtidig med hovedpersonen og de som blir familiegjenforent på et senere tidspunkt. For å være omfattet av bokstav d, er det imidlertid et vilkår at herboende ikke har lengre botid enn fem år etter førstegangsbosetting før det søkes om familiegjenforening. Hvis herboende først søker familiegjenforening og får avslag, og så søker på nytt ut fra en endret faktisk situasjon og den familiegjenforente får arbeids- eller oppholdstillatelse, skal søknadstidspunktet for den siste søknaden legges til grunn ved beregning av tidsfristen på fem år. Begrunnelsen for vilkåret er at herboende som har mer enn fem års botid i Norge, må antas å være såpass etablert i samfunnet at de etter loven bør stilles i samme situasjon som personer med norsk statsborgerskap. Familiegjenforente til disse gis derfor ikke rett til deltakelse i introduksjonsprogram. Kommunen kan imidlertid velge å tilby disse deltakelse i introduksjonsprogram, jf. § 3 tredje ledd. Bestemmelsen har også sammenheng med hvilke personer som utløser integreringstilskudd fra staten. Det utløses ikke integreringstilskudd fra staten for familiegjenforente, dersom det har gått mer enn fem år etter herboendes førstegangsbosetting i en kommune før det søkes om familiegjenforening.

Oppregningen i bokstav a – d er uttømmende. Personer uten oppholdstillatelse faller derfor utenfor lovens ramme. Det samme gjelder asylsøkere som bare har såkalt «tålt opphold». Dette gjelder selv om de har fått midlertidig arbeidstillatelse. Videre faller arbeidsinnvandrere og personer som får oppholdstillatelse for å ta utdanning utenfor § 2. Det samme gjelder personer som har fått oppholds- eller arbeidstillatelse etter utlendingsloven § 8 annet ledd uten mulighet til å få forlenget tillatelsen på de samme vilkårene. Familiemedlemmer til andre enn personer som omfattes av bokstav a, b eller c annet alternativ omfattes ikke av § 2. Kommunen kan imidlertid tilby program til disse dersom kommunen ønsker det, jf. § 3 tredje ledd.

2.1.2 Alder

Rett og plikt til deltakelse omfatter bare utlendinger mellom 18 og 55 år. Personer som er eldre enn 55 år har verken rett eller plikt til å delta i ordningen, men kommunen kan likevel velge å tilby dem plass, jf. omtalen av § 3 tredje ledd nedenfor. Personer som er yngre enn 18, år omfattes ikke i noe tilfelle av loven. Dersom en person bosettes i en kommune før vedkommende fyller 18 år, inntreer rett og plikt etter § 2 fra den dato hun eller han fyller 18 år. Rett og plikt til deltakelse gjelder likevel kun fram til vedkommende har vært bosatt i kommunen i to år.

2.1.3 Behov for grunnleggende kvalifisering

For å være omfattet av § 2 er det et vilkår at man har behov for grunnleggende kvalifisering. Dersom innvandreren ikke har behov for dette, har vedkommende verken rett eller plikt til å delta i introduksjonsordningen. Vurderingen av spørsmålet om det foreligger behov for grunnleggende kvalifisering hos den enkelte, vil måtte bero på en konkret og helhetlig vurdering i lys av lovens formål. Den enkelte kandidats bakgrunn og kompetanse danner et viktig grunnlag i denne vurderingen og bør derfor kartlegges. Det viktigste formålet med ordningen er rask overgang til arbeid eller utdanning. Dette vil bl.a. innebære at personer som er i et ordinært arbeid eller under ordinær utdanning, ikke i utgangspunktet kan anses å ha behov for grunnleggende kvalifisering. Hva som skal anses som ordinært arbeid/ordinær utdanning, vil avhenge av flere forhold i den konkrete situasjonen. Relevante momenter ved vurderingen kan bl.a. være arbeidsforholdets varighet og omfang, om de individuelle kvalifikasjonene samsvarer med stillingen og utsiktene for

videre tilpasning til yrkeslivet. En fulltidjobb bør i utgangspunktet ikke utelukke innvandreren fra deltakelse i program, dersom arbeidskontrakten er kortvarig og ikke ser ut til å kunne fornyes, og det heller ikke er sannsynlig at vedkommende vil få jobb andre steder etter dette. Derimot vil en varig arbeidskontrakt på en 75 prosent stilling kunne anses som et ordinært arbeid som utelukker innvandreren fra introduksjonsprogram. Det som er avgjørende, er om arbeidet i seg selv kvalifiserer vedkommende til å kunne delta i yrkeslivet på sikt, og om arbeidet gir mulighet til relevant kompetanseutvikling for å forbli i yrket eller overgang til andre relevante arbeidsområder. Å ha en avisrute vil normalt ikke oppfylle disse vilkårene, men det kan ha betydning når plikten til å delta skal fastslås. Det vises for øvrig til kapittel 11.4.3 i Ot.prp. nr. 28 (2002–2003).

Hva som skal anses som ordinær utdanning, må også bero på en konkret og helhetlig vurdering. Det er ikke avgjørende om opplæringen gir rett til noen økonomisk ytelse eller ikke, men om den kan sies å fylle et behov for kvalifisering som er grunnleggende. Momenter i vurderingen kan være om opplæringen er på fulltid eller ikke. Utgangspunktet må være at skolegang på fulltid, enten det er videregående eller høyere utdanning, er å anse som ordinær utdanning. Alle må kunne lese, skrive og regne for å kunne delta i arbeidslivet og ta videre utdanning. Opplæring som har som mål å gi deltakerne disse ferdighetene, vil derfor ligge innenfor rammen av introduksjonsprogrammet. Overgangen til ordinær jobb eller utdanning er målsettingen med introduksjonsloven, jf. § 1, og når målsettingen er nådd, kan deltaker etter en individuell vurdering ikke lenger sies å ha behov for grunnleggende kvalifisering. Deltaker bør skrives ut av programmet og fortsette på ordinær utdanning. Enkeltelementer av grunnskoleopplæring, innføringskurs, eller språkkurs for å fylle inntakskrav til senere utdanning, kan etter en individuell vurdering inngå i introduksjonsprogrammet.

Ved vurderingen av om innvandreren har behov for grunnleggende kvalifisering, må man også ta i betraktning hvilke faktiske muligheter vedkommende vil ha for å delta i kvalifiseringen. Det er ikke opplagt at alle med behov vil kunne nyttiggjøre seg eller gjennomføre programmet, selv om det i loven stilles krav om individuell tilpasning av programmet. Det kan foreligge medisinske eller sosiale forhold som med rimelighet kan vanskeliggjøre deltakelse, eller som vil gjøre det vanskelig for den enkelte å følge opp. I disse tilfellene vil det kunne være urimelig at kommunen setter som vilkår for økonomisk støtte at vedkommende deltar i et opplæringsprogram. Dette er ikke uttrykkelig sagt i lovteksten, men følger av alminnelige forvaltningsrettslige prinsipper om myndighetsmisbruk. Dersom deltakelse i programmet vanskeliggjøres av medisinske eller sosiale forhold, kan det også være aktuelt å tilstå permisjon, se nærmere om dette under omtalen av § 10 og i forskrift 18. juli 2003 nr. 973 om fravær og permisjon ved nyankomne innvandreres deltakelse i introduksjonsordning.

Den enkelte innvandrers behov for sosialhjelp er ikke et vilkår for at vedkommende skal få delta i introduksjonsprogram etter loven. Det sentrale ved vurderingen er kvalifiseringsbehovet og ikke behovet for økonomisk støtte. Behovet for sosialhjelp vil imidlertid være et viktig moment i vurderingen, ettersom lovens ordning er ment som et alternativ til sosialhjelp.

Kandidatens alder skal i seg selv ikke være relevant ved vurdering av hvem som har behov for grunnleggende kvalifisering, hvis man først er innenfor aldersgrensen til «rett og pliktgruppen» (18 – 55 år). Kommunen kan imidlertid velge å tilby program til personer som er over 55 år.

2.1.4 Nyankommet

Loven gjelder for nyankommet utlending. Begrepet nyankommet er definert i bestemmelsens annet ledd. Som nyankommet regnes den som har vært bosatt i en av landets kommuner i mindre enn to år, før det blir fattet et eventuelt vedtak om deltakelse i lovens ordning. For personer som omfattes av lovens § 2 («rett og plikt-gruppen») skal vedtak om deltakelse i lovens ordning treffes uten ugrunnet opphold og senest innen tre måneder etter bosetting i kommunen eller etter at krav om deltakelse i lovens ordning blir framsatt, jf. § 3. Grensen på to år har særlig betydning ved lovens ikrafttredelse som frivillig ordning i tidsrommet 1. september 2003 til og med 31. august 2004. Etter 1. september 2004 har grensen også betydning for personer som av forskjellige grunner ikke har fått delta i introduksjonsordning innen tre måneder etter kommunebosettingen og for personer som kommunen kan velge å tilby program, jf. § 3 tredje ledd. Botiden i landet før første bosetting i en kommune, som for eksempel i asylmottak, regnes ikke med. Innvandreren kan altså ha oppholdt seg mer enn to år her i landet. Fristen på to år begynner å løpe fra det tidspunkt vedkommende faktisk bosetter seg i en kommune etter at opphold i Norge er innvilget. Innvandreren regnes som bosatt når vedkommende er ankommet kommunen med sikte på å etablere seg der. Korte besøk regnes ikke som bosetting. Ved selvbosetting vil kommunen imidlertid ikke alltid kjenne datoen for bosetting. Dersom tidspunktet for faktisk bosetting ikke lar seg bringe på det rene, vil datoen personen i henhold til folkeregisteret er registrert bosatt i en kommune første gang, legges til grunn. Det kan således ikke legges til grunn et tidspunkt for bosetting senere enn det som framkommer av folkeregisteret.

2.1.5 Bosatt etter avtale

Stortinget fattet 15. juni 2004 vedtak om et nytt annet ledd i bestemmelsen. Rett og plikt til deltakelse i introduksjonsprogram gjelder bare for personer som er bosatt i kommunen i henhold til særskilt avtale mellom utlendingsmyndighetene og kommunen, jf. Ot.prp. nr. 30 (2003-2004) Om lov om endringer i introduksjonsloven og utlendingsloven. Bakgrunnen for dette vedtaket er at stortingsflertallet under behandling av Ot.prp. 28 (2002-2003) Om lov om introduksjonsordning for nyankomne innvandrere (introduksjonsloven) ønsket å beholde dagens bosettingsmodell som tar utgangspunkt i en styrt bosetting.

Fra kravet om bosetting etter avtale mellom utlendingsmyndighetene og den enkelte kommune gjøres det ett unntak. Kravet gjelder ikke familiemedlemmer til personer som omfattes av introduksjonsloven, jf. § 2 første ledd, bokstav d. Bakgrunnen for dette er at ved innvilget oppholds- eller arbeidstillatelse ankommer familiemedlemmer til personer som nevnt i § 2 første ledd, bokstav a, b og c annet alternativ den kommunen herboende er bosatt i direkte fra utlandet, uten et mellomliggende opphold i mottak. Det inngås således ikke avtaler om bosetting mellom utlendingsmyndighetene og kommunen om bosetting av denne gruppen.

Personer som bosetter seg i kommunen uten avtale mellom utlendingsmyndighetene og kommunen, og som ønsker å delta i introduksjonsordningen, inngår imidlertid i gruppen som kommunen kan velge å tilby program, jf. § 3 tredje ledd, tredje punktum, og punkt 3.3 i dette rundskrivet.

Familiegjenforente med en herboende som ikke er bosatt etter avtale har ikke rett og plikt til deltakelse i introduksjonsprogram, men inngår i gruppen som kommunen kan tilby deltakelse i program. Dette framgår av § 3.

2.1.6 Unntak for nordiske borgere og utlendinger som omfattes av EØS-avtalen

Nordiske borgere, inkludert norske borgere, og utlendinger som omfattes av EØS-avtalen, jf. utlendingsloven kapittel 8, faller utenfor introduksjonsordningen.

2.2 Hva innebærer rett og plikt?

Personer som oppfyller vilkårene i § 2, har rett til å delta i introduksjonsprogram med det innhold og omfang som loven bestemmer. Utgangspunktet er at kommunen skal tilrettelegge program, men hvis dette ikke skjer, kan innvandreren framsette krav om deltakelse overfor kommunen. Dersom kommunen avslår, kan vedkommende klage til fylkesmannen. Nærmere redegjørelse for hva kandidatene kan kreve at programmet skal inneholde, følger i omtalen av § 4. Nærmere redegjørelse om hva kandidatene kan klage over og hva de ikke kan klage over, følger i omtalen av § 22.

På den annen side har personer som oppfyller vilkårene i § 2, også plikt til å delta i programmet. Plikten er imidlertid ikke direkte sanksjonert i introduksjonsloven. Hvis innvandreren ikke deltar i programmet eller avbryter programmet før det er ferdig, får dette imidlertid konsekvenser på to områder:

For det første kan vedkommende ikke regne med å motta sosialhjelp til livsopphold. Grunnen til dette er at sosialtjenesteloven § 5-1 sier at: «den som ikke kan sørge for sitt livsopphold gjennom arbeid eller ved å gjøre gjeldende økonomiske rettigheter, har krav på økonomisk stønad». En person som har fått mulighet til å delta i introduksjonsprogram, kan sørge for sitt livsopphold gjennom å gjøre gjeldende økonomiske rettigheter (introduksjonsstønad), og har dermed ikke krav på økonomisk stønad etter sosialtjenesteloven. Det understrekes imidlertid at sosialhjelp fortsatt skal fungere som et sikkerhetsnett for alle, herunder målgruppen for introduksjonsloven, der den individuelle situasjonen tilsier det. Dette må vurderes konkret av sosialtjenesten.

For det andre mister vedkommende retten til å delta i introduksjonsprogram, dersom han eller hun skulle ønske å delta på et senere tidspunkt. Dette følger av introduksjonsloven § 3 annet ledd: «Kommunens plikt [til å tilrettelegge introduksjonsprogram] gjelder ikke personer som har avbrutt eller avvist deltakelse i introduksjonsprogram». Kommunen kan imidlertid likevel velge å tilby vedkommende introduksjonsprogram, jf. § 3 tredje ledd. Denne bestemmelsen behandles nærmere nedenfor.

3 Kommunens ansvar for introduksjonsprogram

§ 3 Kommunens ansvar for introduksjonsprogram

Kommunen sørger for introduksjonsprogram etter dette kapittel til nyankomne innvandrere som er bosatt i kommunen.

Kommunen skal så snart som mulig og innen tre måneder etter bosetting i kommunen eller etter at krav om deltakelse blir framsatt, tilrettelegge introduksjonsprogram i henhold til dette kapittel til person som omfattes av § 2. Kommunens plikt gjelder ikke personer som har avbrutt eller avvist deltakelse i introduksjonsprogram.

Kommunen kan tilby introduksjonsprogram til nyankommet utlending med oppholds- eller arbeidstillatelse i henhold til utlendingsloven §§ 9 og 8 annet ledd som er familiemedlemmer til andre enn personer som nevnt i § 2, til familiemedlem til personer som nevnt i § 2 første ledd, bokstav c, første alternativ, til nyankommet utlending over 55 år med oppholdsgrunnlag som nevnt i § 2 første ledd, og til nyankommet utlending som nevnt i § 2 som er bosatt i kommunen uten særskilt avtale mellom utlendingsmyndighetene og kommunen.

Departementet kan fastsette nærmere retningslinjer om kommunens ansvar.

3.1 Kommunens samordningsansvar

Etter § 3 første ledd er kommunen gitt ansvaret for å administrere introduksjonsordningen. Bestemmelsen slår fast at det er en kommunal plikt å tilrettelegge program for og utbetale stønad til nyankomne innvandrere som omfattes av § 2. Kommunen er dermed tillagt et særskilt koordineringsansvar. Bestemmelsen regulerer derimot ikke kommunens organisering av arbeidet og innebærer ingen endring av funksjonsfordelingen mellom forvaltningsnivåer og sektorer. Tilrettelegging av program og utbetaling av stønad fordrer samordning av tiltak og tjenester både mellom statlige aktører, som Aetat, og ulike kommunale og fylkeskommunale etater. Kommunens hovedansvar innebærer dermed i hovedsak å samordne og målrette gjeldende ordninger og tiltak for kvalifisering av målgruppen. Ordningen baner vei for mer individuelt tilrettelagte integreringstiltak i kommunene enn den generelle trenden har vært det siste tiåret. Tjenestene blir mer samordnet og individfokuset blir større. Ordningen kan derfor i mange tilfeller kreve en særskilt organisering i en avgrenset integreringsperiode.

I det følgende gis det enkelte anbefalinger om hvordan kommunene kan organisere arbeidet med introduksjonsprogram. Grunnet en variert og mangfoldig kommunal virkelighet, er det ikke mulig å anbefale én standardmodell for organiseringen. Intensjonen her er å gi kommunene et bedre beslutningsgrunnlag for å kunne velge en hensiktsmessig organisering av program og stønad for nyankomne innvandrere med behov for grunnleggende kvalifisering.

Utlendingsdirektoratet (UDI) har utarbeidet en rekke temahefter for ansatte i kommuner og samarbeidpartnere som arbeider med introduksjonsprogram for nyankomne innvandrere. Heftene inngår i et opplæringsprogram som blir arrangert av UDI i samarbeid med Aetat, utdanningsmyndighetene og Kommunenes Sentralforbund. Temahefte nr. 12, 13 og

14 omhandler kommunal organisering, og i temahefte nr. 12 skisseres fire ulike modeller for hvordan arbeidet kan organiseres i kommunen. Heftene kan bestilles pr. e-post: bestilling@udi.no eller faks: 23 35 15 08 eller lastes ned fra UDIs nettsider, www.udi.no

3.1.1 Kontaktpersonen

Erfaringer med forsøk fra introduksjonsprogram tyder på at et fast kontaktpunkt og tett oppfølging kan ha mye å si for hvorvidt den enkelte gjennomfører programmet. Hvordan kommunen velger å organisere arbeidet med introduksjonsprogram i kommunen, vil få betydning for hvilke oppgaver som tillegges en kontaktperson. En avveining kommunene må gjøre, er hvorvidt kontaktpersonen først og fremst skal arbeide med kvalifisering, eller om han/hun også skal ha andre arbeidsområder som for eksempel bosetting, etablering, miljøarbeid mv. En kontaktpersons oppgaver når det gjelder introduksjonsprogrammet kan inndeles i tre hovedkategorier:

- Oppfølging av den enkelte deltaker
- Koordinerende instans for den enkelte
- Koordinerende instans i tverrfaglig samarbeid

Med utgangspunkt i erfaringer fra kommuner som har prøvd ut introduksjonsordningen, kan det anbefales at kontaktpersonen har ansvaret for oppfølging av programdeltakerens individuelle plan fra den dagen vedkommende begynner i introduksjonsprogrammet, til han eller hun har kommet ut i arbeid eller utdanning, eller avsluttet programmet. Oppgavene er avhengig av behovene til den enkelte programdeltaker og målene i den individuelle planen. Samtidig finnes det noen oppgaver som vil være relevante i forhold til de fleste programdeltakere. Kontaktpersonens oppgaver er nærmere omtalt i UDIs temahefte nr. 9.

3.1.2 Lokal organisering i tråd med overordnede intensjoner

De overordnede intensjonene bak introduksjonsordningen bør vektlegges ved organiseringen av arbeidet lokalt. Disse er bl.a.:

- helhetlig kvalifisering,
- individuell tilpasning,
- aktiv innsats og medvirkning fra deltakeren,
- unngå dødtid/oppnå kontinuitet i programtilbudet,
- økonomisk selvstendigjøring og
- rask overgang til og deltakelse i ordinært arbeids-, utdannings- og samfunnsniv.

Intensjonene om at ordningen skal fremme økonomisk selvstendighet og sosialhjelpsuaavhengighet kan tale for en organisatorisk løsrivelse fra sosialkontoret. Sosialhjelpsutbetaling skal overfor deltakerne, som for den øvrige befolkningen, fungere som et sikkerhetsnett. Organisatorisk samlokalisert utbetaling av introduksjonsstønad og sosialhjelp kan føre til diskusjon om forskjeller i utbetalinger og sammenlikninger – både blant ansatte og mottakere av offentlig støtte – og således ta fokuset bort fra kvalifiseringsarbeidet. Introduksjonsstønnen skal videre stimulere til økonomisk handlefrihet, følge reglene for utbetaling i arbeidslivet, samt åpne for ekstra inntjening gjennom helge- og ekstrajobbing. Dette atskiller seg vesentlig fra sosialhjelpens profil og fokus på dokumentasjon av økonomiske utgifter og behov. Introduksjonsstønnen vil likestille deltakerne med andre under utdanning/kvalifisering på fulltid.

Intensjonen om helhetlig kvalifisering uten dødtid mellom tiltakene, brukermedvirkning, individuell tilpasning og rask overgang til ordinær utdanning og yrkesliv krever koordinering og samarbeid mellom flere ulike tjenesteytere i kommunen.

I rapporten *Samarbeid, ansvar og roller i introduksjonsprogram* (UDI 2001), anbefales det at samarbeidet mellom de viktigste aktørene, vanligvis flyktningkontor/flyktningkonsulent, voksenopplæring og Aetat, organiseres i tverrfaglige team. Teamsamarbeidet bør forankres i lokale samarbeidsavtaler mellom de ulike etatene.

Lovens formål og intensjonen om rask overgang til arbeid tilsier et utstrakt samarbeid mellom kommunen og Aetat. I rundskriv av 6. august 2003, P-6/2003 fra Arbeids- og administrasjonsdepartementet og Kommunal- og regionaldepartementet, er det gitt nærmere retningslinjer for samarbeid mellom kommunen og Aetat om introduksjonsordning for nyankomne innvandrere (se vedlegg).

For mer informasjon om organisering av tverrfaglige team i introduksjonsprogram se temahefte nr. 13 fra UDI.

3.1.3 Lokale faktorer som utgangspunkt for hensiktsmessig organisering

Viktige faktorer og rammebetingelser hver enkelt kommune må ta utgangspunkt i ved organisering av arbeidet er bl.a.:

- antall nyankomne bosatte med behov for grunnleggende kvalifisering og rett til program,
- målgruppens sammensetning og individuelle forutsetninger,
- kompetanse på flyktning- og integreringsfeltet,
- tilgang på personell og økonomiske ressurser, herunder administrasjon av integreringstilskuddet,
- demografiske og geografiske faktorer,
- den enkelte kommunes organisering av sine tjenester,
- utdanningsmuligheter lokalt,
- arbeidsmarked/næringsliv lokalt og
- tilgjengelighet av kommunale tjenester og øvrige tilbud.

3.1.4 Lokal programutforming kan få organisatoriske konsekvenser

Kommunal ansvars plassering, intern og ekstern oppgavefordeling, bemanning og økonomisk ressursbruk er opp til den enkelte kommune. Gitt lovens formål og bestemmelser, overlates også flere sider ved programutformingen til kommunens skjønn. Kommunale avgjørelser og avklaringer på disse områdene kan påvirke hvilken organisering som anses mest hensiktsmessig.

Lovens regler om kartlegging som grunnlag for individuelle planer, jf. § 6, oppfølging av individuelle planer og tiltak som forbereder til videre tilknytning til yrkeslivet kan gi retning for valg av organisasjonsmodell. Rutiner for utbetaling av stønad, utsteding av deltakerbevis og utslusing til det ordinære systemet kan også få konsekvenser for organisasjonskartet.

Den enkelte kommune kan selv bestemme om den vil tilby lovens ordning til familieegjente til andre personer enn dem som framgår av § 2 dersom disse har behov for grunnleggende kvalifisering. I kommuner som har opprettet et eget flyktningkontor som utelukkende har ansvar for personer som sluses inn gjennom det ordinære flyktningapparatet,

vil en slik utvidelse av målgruppen innebære et utvidet ansvar for flyktningskontoret. I tillegg vil det tilsi samlokalisering med andre etater og kanskje valg av en annen koordinerende instans for programtilbudet enn flyktningskontoret.

Endelig kan tidspunktet for programstart få organisatoriske følger. Etter loven skal programmet starte så raskt som mulig og senest innen tre måneder etter bosetting. Hvorvidt mottaks-, bosettings- og etableringsfasen inkluderes i programtilbudet eller ikke, er opp til kommunen å avgjøre. Dersom denne fasen inkluderes i programtilbudet, kan det innebære at den kommunale enheten som har ansvaret for slike etableringstjenester er en hensiktsmessig koordinerende instans, eventuelt samlokalisert med andre instanser involvert i denne første fasen. Dersom programstart er satt til opptak i norskopplæringen, kan dette innebære at det er hensiktsmessig at voksenopplæringen har ansvar for innslusing og koordinering av programtilbudet.

3.1.5 Organisatoriske anbefalinger

På bakgrunn av evalueringer av forsøksprosjektene trekker Fafo¹⁾ bl.a. fram følgende momenter som viktige i forhold til organiseringen av arbeidet med introduksjonsprogram:

- Administrativ og fysisk nærhet, for eksempel ved samlokalisering, fremmer samarbeidet.
- Stor selvstendighet i utførelsen av oppgavene og kort vei til besluttsende myndighet fremmer effektivitet og gjennomføringsevne.
- Teamarbeid på tvers av sektorer og faggrenser fremmer faglig utvikling, men er ressurskrevende.
- Kompetanseutvikling og faglig fellesskap er viktig for faglig utvikling og trygghet.
- Arenaer for utveksling og bearbeiding av erfaringer er viktig for å ivareta de ansatte.
- Tydelig oppgave- og ansvarsfordeling som er forankret i ledelsen, sikrer koordinering av oppgavene og at det ikke oppstår ”gråsoner” eller oppgaver som står urørte.

3.1.6 Regionalt og interkommunalt samarbeid i arbeidet med introduksjonsprogram og opplæring i norsk og samfunnskunnskap

Interkommunalt samarbeid er regulert av kommuneloven § 27. Samarbeid mellom kommuner om introduksjonsprogram kan altså ikke gå ut over det som er tillatt etter denne bestemmelsen. Samarbeidet kan ifølge denne bestemmelsen bare gjelde ”drift og organisering” av en virksomhet. Dette innebærer at kommunens myndighet til å treffe enkeltvedtak etter introduksjonsloven ikke kan overdras til andre kommuner. Derimot kan enkeltkommuner yte tjenester etter introduksjonsloven i fellesskap med andre kommuner, f.eks. når det gjelder norskopplæring. Kommuneloven nevner ulike former for samarbeid: Interkommunalt styre, interkommunale selskaper og andre interkommunale samarbeids tiltak som er egne rettssubjekter med ubegrenset deltakeransvar. Også i forhold til disse formene kan samarbeidet kun gjelde drift og organisering, ikke myndighetsutøvelse.

Samarbeidsformen som reguleres i kommuneloven § 27, innebærer at to eller flere kommuner oppretter et felles styre til løsning av felles oppgaver, dvs. at man får en felles administrativ overbygning innenfor et virksomhetsområde. Et slikt styre kan gis fullmakt til å ta avgjørelser vedrørende virksomhetens drift og organisering. Interkommunalt samarbeid kan imidlertid ha friere organisasjonsformer enn dette. Såkalt formløst samarbeid er den

¹⁾ Lund, Monica (2003): *Kvalifisering for alle – utfordringer ved obligatorisk introduksjonsordning for nyankomne flyktninger*. Faforapport 414. Oslo: Fafo

minst forpliktende formen for interkommunalt samarbeid. Den krever ikke noen felles organisering, ikke noen delegering av myndighet og ikke noen lovhjemmel. Den forutsetter at de samarbeidende kommunene gjennom uformell kontakt kommer fram til felles standpunkter, som så må stadfestes ved sammenfallende vedtak av de kompetente organer hos samarbeidspartnerne. Når det gjelder introduksjonsloven, vil det først og fremst være aktuelt med en form for interkommunalt samarbeid som består i at en eller flere kommuner avtaler å kjøpe tjenester fra hverandre, f.eks. at en vertskommune yter undervisning til andre kommuners programdeltakere, mot at deltakernes hjemkommuner betaler.

Interkommunalt samarbeid er oftest aktuelt for små kommuner med et relativt lavt nivå på bosetting av nyankomne flyktninger. Samarbeidet kan bety felles og koordinert bosettingsarbeid, eller det kan bety et felles koordinert voksenopplæringstilbud. Interkommunalt samarbeid medfører gjerne harmonisering av rutiner, samarbeid med Aetat, arbeidet med rekruttering og oppfølging av arbeidsgivere og deltakere og bruk av godkjenningsordninger for tidligere utdanning og realkompetanse mv.

Erfaringer fra forsøk med interkommunalt samarbeid på området for kvalifisering av nyankomne innvandrere viser:

- Kommunene som inngår i samarbeidet opplever en forbedring av norskopplæringen. Det kan bidra til et mer differensiert tilbud/undervisning.
- Det utvikles større fagmiljøer. Samarbeidet kan gi bedre forutsetninger for faglig utvikling og bredde (felles seminarer/fagdager/studieturer).

Interkommunalt samarbeid gir bl.a. muligheter for :

- flere gode ideer/innfallsvinkler til arbeidet,
- samlokalisering av flere tjenester kan bidra til et mer effektivt samarbeid og helhetlig tjeneste,
- større læringsarenaer og bredere fagmiljø og
- større og mer variert tilbud for nyankomne innvandrere.

Interkommunalt samarbeid krever nøye planlegging og god politisk og administrativ forankring. Samarbeid mellom like kommuner med like rammebetingelser og erfaring med flyktningarbeid kan være en fordel for en interkommunal organisering av arbeidet. Samtidig kan samarbeid om introduksjonsordningen og opplæring i norsk og samfunnskunnskap med en større kommune i regionen med mer erfaring innebære overføring av kompetanse til en mindre kommune.

Interkommunalt samarbeid anbefales både av faglige og økonomiske grunner. Aktuelle samarbeidsområder er bl.a.:

- undervisning i norsk og samfunnskunnskap,
- kvalifiseringstilbud i skolens sommerferier,
- språkpraksis,
- opplæring av ansatte/fagdager/erfaringsformidling,
- felles utviklingstiltak/prosjekter/fagfora og
- tilpassede transportordninger og barnepassordninger.

Referanser – mer informasjon:

- Interkommunalt samarbeid se www.udi.no/introduksjonsprogram/sluttrapporter eller www.kunnskapsnettverk.no, emne integrasjon av flyktninger
- Fafor-rapport 414, Kvalifisering for alle (2003), kapittel 4.

3.1.7 Samarbeid mellom kommunen og frivillige organisasjoner

Foreningslivet og fritidsarenaen kan egne seg til læring av sosiale og kulturelle koder så vel som språkpraktisering. Forenings- og fritidsaktiviteter kan bidra til oppbygging av sosiale nettverk og kunnskap om lokalsamfunnet. Flere undersøkelser bekrefter betydningen av sosiale nettverk for rekruttering til det norske arbeidsmarkedet. Det kan derfor være hensiktsmessig at den enkelte kommune vurderer tiltak i introduksjonsprogrammet som fremmer bygging av sosiale nettverk i samarbeid med frivillige organisasjoner.

Forutsetningen er at deltakelsen er dokumentert og at tilbudet inngår i deltakerens individuelle plan, basert på vedkommendes opplæringsbehov og hvilke tiltak han/hun kan nyttiggjøre seg. Samarbeidet med de frivillige organisasjonene kan legges opp på forskjellige måter. En måte er å kartlegge den nyankomne innvandrers interesser og opprette kontakt med relevante frivillige organisasjoner. En annen måte er å rekruttere, koble og bruke frivillige som aktive deltakere i kommunens integreringsarbeid, enten som faddere, vennefamilier eller frivillige guider.

Følgende publikasjoner omhandler sosiale nettverk og nettverksbygging:

UDIs kommuneundersøkelser, UDIs rapport Ny start (2001), Fafo-rapport 364, Fra sosialhjelp til lønnet kvalifisering (2001) og Fafo-rapport 414, Kvalifisering for alle (2003). Se også www.kunnskapsnettverk.no, emne Integrasjon av flyktninger.

3.1.8 Samarbeid mellom kommunen og Aetat

Samarbeidet mellom den enkelte kommune og Aetat er behandlet i et eget rundskriv av 6. august 2003, P-6/2003 (jf. vedlegg).

3.2 Tidspunkt for igangsetting av program

Ifølge § 3 annet ledd skal kommunen så snart som mulig og innen tre måneder etter bosetting i kommunen eller etter at krav om deltakelse blir framsatt, tilrettelegge program for deltakere som har rett og plikt til deltakelse etter § 2. Dette innebærer at den enkelte kommune også har plikt til å vurdere om den enkelte som omfattes av § 2 har behov for grunnleggende kvalifisering, jf. punkt 2.1.3. Tildeling av introduksjonsprogram kan skje etter initiativ fra kommunen, eller etter søknad/krav fra den enkelte. Lovens utgangspunkt er oppstart av programmet innen tre måneder etter bosetting i kommunen, men dette betyr ikke at kommunens plikt til å tilby introduksjonsprogram bortfaller etter tre måneder. Dersom en person er midlertidig forhindret fra oppstart innen tre måneder etter bosetting, for eksempel fordi vedkommende er syk men blir vurdert av lege å bli frisk eller i stand til å delta i et individuelt tilrettelagt introduksjonsprogram i løpet av nær framtid, gjelder retten til oppstart av introduksjonsprogram i inntil to år fra bosettingstidspunktet.

Loven forutsetter at kommunen i samarbeid med utlendingsmyndighetene har oversikt over personer som omfattes av § 2 og som bosettes i kommunen. Gode rutiner her er ikke bare en sikring av nyankomne innvandrers rettigheter og en garanti for god forvaltning og godt informasjonsarbeid. Slike rutiner er også grunnlaget for statlige tilskudd til kommunenes drift av introduksjonsprogram og utbetaling av introduksjonsstønad, jf. integreringstilskuddet og tilskudd til opplæring i norsk med samfunnskunnskap.

Det nye nasjonale registret for deltakelse i introduksjonsprogram og norskopplæring for nyankomne innvandrere, Nasjonalt introduksjonsregister, jf. introduksjonsloven § 23 tredje og fjerde ledd, vil gi kommunene informasjon om personers alder, botid og oppholds-

grunnlag i Norge. Nasjonalt introduksjonsregister er omtalt under pkt. 23.4. Folkeregisteret vil kunne supplere slike opplysninger, samt gi opplysninger om botid i en spesifikk kommune og flytting mellom kommuner.

Innenfor gjeldende lover og regler må kommunen selv etablere rutiner for utveksling av informasjon mellom kommunale og lokale statlige instanser. Dette gjelder voksenopplæring, grunnskoler, helsestasjoner, sosial- og barnevernkontor, samt Aetat og trygdekontor. Rutinene skal som et minimum omfatte informasjon om introduksjonsordningen og henvisning av personer som omfattes av ordningen til instansen som tilbyr introduksjonsprogrammet.

Utgangspunktet er at tidsfristene knyttet til kommunebosettingen etter § 3 annet ledd begynner å løpe fra det tidspunkt vedkommende bosettes etter avtale mellom utlendingsmyndighetene og den enkelte kommune, jf. § 3 fjerde ledd.

Den enkelte kommunes plikt etter annet ledd gjelder ikke for personer som har avbrutt eller avvist deltakelse i introduksjonsprogram, herunder personer som har flyttet fra introduksjonsprogram i en annen kommune. Dersom disse henvender seg til sosialkontoret i tilflyttingskommunen, kan tilflyttingskommunen avslå søknad om sosialhjelp med henvisning til at vedkommende har tilbud om introduksjonsprogram i kommunen hvor han/hun ble førstegangsbosatt. Tilflyttingskommunen kan imidlertid også etter eget skjønn tilby program til denne gruppen.

3.3 Personer som kommunen kan velge å tilby program

Tredje ledd gir kommunen adgang til etter eget skjønn å tilby deltakelse i introduksjonsprogram til familiemedlemmer til andre personer enn de som har rett og plikt etter loven, for eksempel ektefeller til arbeidsinnvandrere, ektefeller til innvandrere som har bodd lengre enn fem år i en kommune før det søkes om familiegjening eller ektefeller til norske statsborgere. Det samme gjelder personer som har avbrutt eller avvist deltakelse i introduksjonsprogram, f.eks. personer som har flyttet fra introduksjonsprogram i en annen kommune og personer over 55 år når de har fått oppholds- eller arbeidstillatelse etter de grunnlagene som er oppregnet i § 2 første ledd. Det samme gjelder familiegjening til personer som har fått arbeids- eller oppholdstillatelse på humanitært grunnlag etter søknad om asyl og personer som er bosatt i kommunen uten særskilt avtale mellom utlendingsmyndighetene og kommunen.

Det er imidlertid et vilkår også for denne "kan-gruppen" at utlendingen som tilbys program, må være nyankommen (dvs. ha vært bosatt i en kommune i mindre enn to år når vedtak om introduksjonsordning treffes), og at vedkommende har behov for grunnleggende kvalifisering, jf. §§ 2 og 4.

Personene som er nevnt i avsnittet ovenfor, har verken rett eller plikt til deltakelse i introduksjonsordning. De har derfor ikke krav på å få delta i program, og regelen i annet ledd om kommunens plikt gjelder ikke denne gruppen. Heller ikke disse kan uten videre velge sosialhjelp framfor deltakelse i introduksjonsprogram. Dersom de avviser tilbudet, kan kommunen med henvisning til at de kan sørge for sitt livsopphold på annen måte enn gjennom sosialhjelp, avvise søknad om sosialhjelp, jf. sosialhjelpsloven § 5-1 (se også omtalen av § 8).

Vurderingen av hvem kommunen vil tilby deltakelse i introduksjonsprogram, vil bero på et hensiktsmessighetsskjønn fra kommunens side. Lovens formål vil her kunne gi veiledning ved vurderingen. Et annet moment i vurderingen kan være hvilket opplærings- og kvalifiseringstilbud kommunen har for øvrig. Kommunen kan også velge å legge vekt på den ressursmessige situasjonen i kommunen i denne vurderingen.

3.4 Særlig om barnetilsyn

Mange nyankomne innvandrere med rett og plikt til å delta i introduksjonsprogram har små barn. En praktisk forutsetning for deltakelse vil ofte være at det kan tilbys et forsvarlig barnetilsyn, ikke minst gjelder dette når begge foreldrene faller inn under personkretsen i § 2. Norskopplæring for foreldre er spesielt viktig mht. deres foreldrerolle i det norske samfunnet og barnas behov.

Prisen på en barnehageplass er avgjørende for hvor realistisk tilbudet er. Høy foreldrebetaling kan gjøre det vanskelig for deltakere i introduksjonsprogram å benytte seg av en barnehageplass til sine barn.

Tilbud om individuell rett til barnetilsyn er ikke regulert i loven. Det er kommunene selv som er best egnet til å vurdere behovet og legge til rette for barnehagetilbud for nyankomne innvandrere som deltar i introduksjonsprogram.

Personer med rett og plikt til introduksjonsordning bør være en prioritert gruppe både for å få barnehageplass til sine barn og for å ha mulighet til redusert foreldrebetaling. Disse representerer en stor gruppe innvandrere som staten og kommunene har et særskilt integreringsansvar for. Dersom intensjonen med loven skal nås, forutsetter dette at kommunene sikrer barnehageplass til barna i disse familiene.

1. mai 2004 ble det innført nasjonale regler om søskenmoderasjon i alle godkjente barnehager. I tillegg skal alle kommuner ha ulike rabatt- og friplassordninger for familier med lav betalingsevne. Det er viktig at barn med særskilte behov og barn i økonomisk vanskeligstilte familier sikres tilgang til barnehager gjennom tiltak som bl.a. fortrinnsrett, søskenmoderasjon og graderte betalingssetter. Deltakere i introduksjonsprogram kan, avhengig av familiens økonomiske situasjon, være en slik prioritert gruppe.

Kontantstøtten er et alternativ og et supplement til barnehageplass. En må forvente at foreldre som mottar kontantstøtte, dekker utgifter til barnetilsyn i den tiden de selv deltar i introduksjonsprogrammet. Kontantstøtten vil bli redusert eller falle bort hvis barnet går i statsstøttet barnehage mens foreldrene deltar i introduksjonsprogrammet. Kommunen bør likevel motivere nyankomne innvandrere til å la barna gå i barnehage slik at de lettere kan delta i et introduksjonsprogram. Ikke minst gjelder dette av hensyn til barnas integrering og språkutvikling.

Målet om full barnehagedekning er pr. i dag ikke nådd. Det innebærer at mange kommuner også må vurdere alternative ordninger for barnetilsyn for deltakere i introduksjonsprogram som har barn i førskolealder. Mange kommuner og bydeler har erfaring med å tilby barnetilsyn eller barnehageplass til barn i førskolealder når mødre deltar på kurs i norskopplæring. Bruk av åpen barnehage hvor foreldrene selv eller andre voksne er med barnet, kan også i særlige tilfeller inngå som en del av et introduksjonsprogram, i den grad det fremmer lovens formål, jf. § 4.

Det er et mål for myndighetene at flere barn med innvandrerbakgrunn skal få barnehageplass, ikke minst av hensyn til integrering og språkutvikling. Staten bruker økonomiske virkemidler for å styrke barnehagetilbudet spesielt for nyankomne innvandrere. Barne- og familiedepartementet gir tilskudd til tospråklig assistanse i barnehagen, og intensjonen er å legge forholdene til rette for at kommuner og private barnehageeiere kan gi barn fra språklige og etniske minoriteter et godt og utviklende barnehagetilbud. Barne- og familiedepartementet gir videre et eget tilskudd til barnehagetilbud for barn av nyankomne flyktninger. Målet med ordningen er at kommunene, og eventuelt private barnehager, skal kunne gi barn av nyankomne flyktninger et barnehagetilbud når familien etablerer seg i bosettingskommunen.

Det vises for øvrig til Stortingets behandling av St.meld. nr. 24 (2002–2003) om barnehager og Ot.prp. nr. 76 (2002–2003) om endringer i barnehageloven, hvor det bl.a. ble vedtatt å innføre maksimalpris i to trinn. Maksimalpris trinn 1 er innført, og fra 1. mai 2004 skal prisen for en heldagsplass i barnehage ikke settes høyere enn 2 750 kroner per måned. Maksimalprisen kan bare overstiges dersom barnehagen er truet av nedleggelse, eller om kvaliteten på barnehagetilbudet rammes på en ikke ubetydelig måte. Det kreves også samtykke fra foreldrerådet for at barnehageeier skal kunne gå utover maksimalpris. I barnehageforliket er det lagt til grunn at maksimalpris trinn 2 skal innføres fra 1. august 2005, under forutsetning av at tilnærmet full behovsdekning nås i 2005. Innrapporterte utbyggingstall fra kommunene viser at det fortsatt står mange barn på venteliste for barnehageplass. I statsbudsjettet for 2005 foreslo derfor regjeringen å utsette innføringen av trinn 2. Stortinget har under budsjettforhandlingen ikke lagt inn midler til innføring av trinn to i maksimalprisen fra august 2005.

Videre er det vedtatt en kommunal plikt til å sørge for tilstrekkelig antall barnehageplasser fra 4. juli 2003, og at kommunene skal ha en samordnet opptaksprosess for alle godkjente barnehager. Bestemmelsen om at kommunene pålegges å sørge for at det finnes et tilstrekkelig antall plasser innebærer at kommunene er forpliktet til å tilby plasser til barn i alle aldersgrupper under opplæringspliktig alder. Dette er en generell pliktbestemmelse som ikke gir noen korresponderende rett til barnehageplass for den enkelte familie eller det enkelte barn.

For barn i skolealder vil de kommunale og private skolefritidsordningene (SFO) i kommunen være et viktig tilbud. Det framgår av lov 17. juli 1998 nr. 61 om grunnskolen og den vidaregående opplæringa (opplæringslova) § 13-7 at kommunen skal ha et tilbud om skolefritidsordning før og etter skoletid for 1.-4. klassetrinn, og for barn med særskilte behov på 1.-7. klassetrinn. Formålet med SFO er å gi et trygt omsorgs- og fritidstilbud for skolebarn, som legger vekt på barns behov for omsorg og lek. I en del kommuner gis det også leksehjelp. SFOs åpningstid varierer fra kommune til kommune, men det vanligste er at SFO er åpen før og etter undervisningen, i skolens ferier, på fridager og på lærernes etterutdanningsdager. Hovedopptaket skjer vanligvis i vårsemesteret, men ofte foretas det også løpende opptak gjennom året hvis det blir ledige plasser. Det er opp til den enkelte kommune å prioritere hvilke grupper som skal tas opp. Det samme gjelder fastsettelse av satser for eventuell foreldrebetaling og søskenmoderasjon. Organisering, bemanning og innhold i SFO er det opp til den enkelte kommune å avgjøre.

Utgangspunktet er at kommunene i størst mulig grad skal sørge for at familiene får imøtekommet det ønsket de har for barnehageplass eller plass i SFO. Dette vil bl.a. bety at kommunene bør ha et tilstrekkelig tilbud av hel- og deltids plasser i barnehager og skolefritidsordninger med variert pedagogisk profil, med åpningstider som er tilpasset brukernes ønsker og behov.

3.5 Kommunens informasjons- og veiledningsplikt, spørsmålet om bruk av tolk

Kommunens ansvar for tilrettelegging av introduksjonsprogram, kartlegging av deltakers kompetanse og utforming av individuell plan, forutsetter tett dialog med deltaker. For nyankomne som ikke behersker det norske språket, byr dette på særlige utfordringer, spesielt for kontaktpersonen. Kontaktperson skal forklare deltaker hva som skjer, hvorfor det skjer, forklare innholdet i vedtak som fattes, samt forklare konsekvenser av at deltakelse i introduksjonsprogrammet er en rett og en plikt for deltaker. En skal både kommunisere et budskap til deltaker, og forsikre seg om at budskapet er forstått. Det kan i mange tilfeller være hensiktsmessig å bruke tolk eller å benytte seg av et språk som deltaker allerede behersker, som for eksempel engelsk.

Med tolk siktes det til en nøytral og kvalifisert person som benyttes som muntlig mellomledd i en samtale mellom personer som ikke taler samme språk. En oversetter foretar derimot skriftlig oversetting fra ett språk til et annet.

Forvaltningsloven gjelder med de særregler som er fastsatt i introduksjonsloven, jf. § 21 og punkt 21.1 i dette rundskrivet. Forvaltningsloven § 11 første ledd første punktum fastsetter at forvaltningsorganene innenfor sitt saksområde har en "alminnelig veiledningsplikt". Bestemmelsen presiserer ikke om forvaltningen plikter å veilede ved bruk av tolk eller oversettelse, og noen generell plikt til å tilby tolk og oversettelse kan ikke oppstilles. Spørsmålet må bero på en konkret tolkning av den enkelte lovbestemmelse. Det framgår verken av § 3 eller av § 6 i introduksjonsloven at kommunen har noen plikt til å benytte tolk.

I mange situasjoner med nyankomne innvandrere vil bruk av tolk være en forutsetning for at kommunen skal kunne oppfylle sin alminnelige veiledningsplikt. Selv om det ikke kan oppstilles noen generell plikt for kommunen til å bruke tolk, bør tolk vurderes tilkalt i tilfeller der den offentlige part anser at tolk er nødvendig for å oppnå forsvarlig kommunikasjon.

I alminnelig veiledningsplikt ligger det å svare på direkte spørsmål fra deltaker, men også å gi opplysninger av eget tiltak om regler som man må regne med at en part ikke har kjennskap til, og som det har betydning for ham/henne å få vite om. Dette kan for eksempel være opplysninger om rett og plikt til deltakelse i introduksjonsprogrammet, formålet, innholdet i programmet, utforming av individuell plan, beregning av introduksjonsstønnad og regler for fravær og trekk, samt hvilke beslutninger som treffes i vedtaks form og muligheten til å klage på enkeltvedtak.

Hvor inngående veiledning som skal gis, må bero på hensiktsmessighet og hvor mye tid forvaltningsorganet har til rådighet.

For ytterligere informasjon om kommunikasjon via tolk, se UDIs temahefte nr. 11 som kan lastes ned fra UDIs nettsider www.udi.no.

4 Introduksjonsprogrammet

§ 4 Introduksjonsprogrammet

Introduksjonsprogram tilrettelegges for person som har behov for grunnleggende kvalifisering. Introduksjonsprogrammet tar sikte på å

- a) gi grunnleggende ferdigheter i norsk,
- b) gi grunnleggende innsikt i norsk samfunnsliv,
- c) forberede for deltakelse i yrkeslivet.

Programmet skal være helårlig og på full tid.

Programmet skal minst inneholde

- a) norskopplæring,
- b) samfunnskunnskap,
- c) tiltak som forbereder til videre opplæring eller tilknytning til yrkeslivet.

Ved gjennomført eller avbrutt program skal det utstedes et deltakerbevis.

4.1 Tilrettelegging av introduksjonsprogram

Programmet skal tilpasses den enkelte ut fra vedkommendes bakgrunn, forutsetninger, behov og målsettinger. Dette er en av de viktigste forutsetningene for at målsettingen med innføringen av introduksjonsordningen skal nås. For å underbygge dette prinsippet krever loven at det skal utarbeides en individuell plan i samråd med vedkommende deltaker, jf. § 6. Fafo påpeker i rapport 364, *Fra sosialhjelp til lønnet kvalifisering (2001)* at det at deltakerne får tildelt et større ansvar for egen situasjon øker sannsynligheten for at deltakerne kommer i arbeid. I det følgende drøftes visse problemstillinger i forbindelse med individuell tilrettelegging av introduksjonsprogram.

4.1.1 Tilrettelegging av program for deltaker med omsorgsoppgaver

Tilrettelegging av program for deltakere med store omsorgsoppgaver innebærer både praktisk tilrettelegging slik at vedkommende faktisk kan delta, og innholdsmessig tilrettelegging av programmet. Sistnevnte innebærer at deltaker som en del av sitt individuelle program, bruker tid på tiltak eller aktiviteter som gjør deltaker i stand til å fylle sin rolle som omsorgsperson.

Hva som i det enkelte tilfellet skal vurderes som omsorgsoppgaver som det bør tilrettelegges for, må vurderes individuelt i forhold til deltakers familiesituasjon, nettverk og evne til å tilpasse seg en ny situasjon. En form for tilrettelegging kan være at deltaker som en del av sitt program følger opp barn eller andre vedkommende har omsorg for ved å delta i deres legebekø, behandling, tiltak eller ved å medvirke i den oppfølgingen familiemedlemmet får av kommunen eller frivillige organisasjoner.

Når det gjelder praktisk tilrettelegging, vises det til kapittel 3 ovenfor om kommunens ansvar og særlig om punktet om barnetilsyn. Videre vises det til forskrift av 18. juli 2003 nr. 973 om fravær og permisjon ved nyankomne innvandreres deltakelse i introduksjonsordningen som gir nærmere regler om rettigheter i forhold til bl.a. barns sykdom, fødsel og muligheter for permisjon.

Innholdet i introduksjonsprogrammet skal også ta høyde for omsorg for små barn. Det kan i den forbindelse være hensiktsmessig å trekke helsestasjonen inn i arbeidet med å til-

rettelegge program for småbarnsforeldre. Helsestasjonen i kommunen kan f.eks. bidra med viktig informasjon til småbarnsforeldre som et ledd i undervisningen i samfunnskunnskap.

4.1.2 Tilrettelegging av program i forhold til sykdom eller deltakers helsesituasjon

Tilrettelegging av program i forhold til sykdom eller deltakers helsesituasjon omfatter både hjelp til behandling og tilpasning og tilrettelegging av program med vedkommendes helse for øye.

Det er viktig at alle nyankomne innvandrere som blir bosatt i en kommune blir kartlagt i forhold til helse. En del nyankomne innvandrere har så dårlig helse at de ikke kan delta i et omfattende introduksjonsprogram. For andre vil det å være passiv og ikke delta i kvalifiseringstilbud bare forsterke eventuelle helseproblemer. Introduksjonsprogrammet skal kunne tilrettelegges for personer med helsemessige problemer. Forskrift av 18. juli 2003 nr. 973 om fravær og permisjon ved nyankomne innvandreres deltakelse i introduksjonsordningen gir regler om fravær og permisjon dersom den helsemessige tilstanden forhindrer vedkommende fra å delta.

Kommunehelsetjenesten og spesialisthelsetjenesten har samme ansvar for innvandrere som for befolkningen ellers. Retningslinjene for helsetilbudet for både asylsøkere og flyktninger fastsettes av Sosial- og helsedirektoratet, og veilederen for kommunene Helsetjenestetilbud til flyktninger og asylsøkere fra 2002 finnes på deres nettsider www.shdir.no. Veilederen gir råd om hva som er nødvendig helsetjeneste, og den gir råd om noen spesifikke sosial- og helsefaglige spørsmål.

Særlig om psykisk helse

Veilederen fra Sosial- og helsedirektoratet som er nevnt ovenfor, omhandler også psykisk helse. Problemer i forhold til psykisk helse kan være avdekket i den kartleggingen som gjøres av helseforhold allerede på asylmottaket. Tidlig oversikt over problemer gir mulighet for tidlig behandling som er av særlig stor betydning når det gjelder å sikre deltakelse. Programansvarlig i kommunen bør legge forholdene til rette for god kommunikasjon med den enkelte. I mange tilfeller kan det være hensiktsmessig og nødvendig å bruke tolk. Et fulltidsprogram, tett oppfølging og individuell tilrettelegging av introduksjonsprogram vil for mange kunne bidra til at de vil klare seg bedre enn det de ville ha gjort i en passiv tilværelse på sosialhjelp. Ansvar for egen utvikling vil for de fleste være viktig forebyggende arbeid. Ressursorientering med fokus på muligheter og realistiske framtidsplaner er en viktig oppgave i kartleggingsarbeidet og utarbeidelsen av den individuelle planen. Tett dialog med helsepersonell er en forutsetning for å videreføre et tillitsforhold til deltaker i et introduksjonsprogram, og for å videreføre behandling og eventuelle andre tiltak. Behandling eller terapi kan for noen deltakere være en viktig del av et fulltidsprogram. For mer opplysninger om vanlige reaksjoner hos flyktninger med psykiske helseproblemer, og om forbebygging av psykiske problemer, se UDIs temahefte nr. 17.

4.2 Introduksjonsprogrammets målsetting

Første ledd i § 4 legger visse føringer på hvilke mål introduksjonsprogrammet skal ha. Dette er en presisering av formålbestemmelsen i § 1. Hva den enkelte mer konkret har som målsetning må framgå av den individuelle plan, jf. § 6. Kommunen kan således ikke velge å ha færre mål for programmet enn hva bokstav a – c i første ledd bestemmer. Dette er minstekrav, men den enkelte deltaker kan likevel ha flere mål i sin egen individuelle plan, jf. § 6.

Norskopplæring er et kjerneelement i den grunnleggende kvalifiseringen. *Opplæringsplan i norsk med samfunnskunnskap for voksne innvandrere* fra 1998 sier at alle voksne innvandrere skal få undervisning fram til et nivå som setter dem i stand til aktiv samfunnsdeltakelse. Opplæringen tilbys dog innenfor de gjeldende timerammer.

Bakgrunnen, kompetansen og eventuell tidligere norskopplæring gjør deltakerne i introduksjonsprogrammene svært ulike. Det har betydning for hvilket opplæringsløp den enkelte deltaker passer inn i og hvor mye og hvor raskt de lærer språket i løpet av introduksjonsprogrammet.

Grunnleggende innsikt i norsk samfunnsliv innebærer tilegnelse av kunnskap om det norske samfunn både på lokalt og nasjonalt nivå. Arbeidsmetodene i undervisningen må varieres ved å bruke ekskursjoner, gruppearbeid, diskusjoner, prosjektarbeid, kursdager, IKT etc. For mer informasjon om læringsmålene for norskopplæring med samfunnskunnskap vises det til opplæringsplanen.

Det er viktig å understreke at forberedelse for deltakelse i yrkeslivet ikke betyr at det forutsettes at alle deltakere skal ha som mål å gå rett over til arbeid etter endt introduksjonsprogram, selv om det endelige målet må være deltakelse i yrkeslivet. Dette målet må derfor være retningsgivende for utformingen av introduksjonsprogrammet, uavhengig av om veien går via videre opplæring og kvalifisering, eller rett over i ordinært arbeid, jf. for øvrig kapittel 12.3 om introduksjonsprogrammets målsetting i Ot.prp. nr. 28 (2002–2003).

4.3 Programmet skal være helårlig og på full tid

Bestemmelsens andre ledd regulerer introduksjonsprogrammets omfang i tid. Det gjelder alle programmer som kommunen tilrettelegger. Deltakelse i fulltidsprogram er en forutsetning for å få rett til introduksjonsstøtten, jf. § 8. Det er således ikke adgang til deltakelse på deltid. Dette er begrunnet i hensynet til et effektivt kvalifiseringsløp og overgang til arbeidsliv eller utdanning så snart som mulig. Begrunnelsen er videre at kvalifiseringsløpet skal ha et omfang som er tilnærmet normal arbeidstid. Språkopplæringen og kvalifiseringen intensiveres, og man unngår faren for passivisering og stagnasjon som et deltidsløp kan innebære.

For de som overhodet ikke har mulighet til å delta i programmet på heltid, bør kommunen kunne tilby tilpassede kvalifiseringsprogram uten å knytte dette opp til introduksjonsloven.

Der hvor det oppstår problemer i løpet av programtiden i forhold til kravet om deltakelse på full tid, må en med utgangspunkt i omfanget og varigheten av disse problemene vurdere behovet for justering av innholdet i den individuelle planen. Det kan også være aktuelt å justere den individuelle målsettingen.

4.3.1 Nærmere om hel uke og helt år

Hva som defineres som hel dag varierer avhengig av i hvilken grad tiltakene og elementene i programmet krever tidsbruk ut over det som er bundet i programmet (eller står på deltakerens timeplan). For program som består av aktiviteter uten krav til forberedelser eller etterarbeid, er normen 37,5 timer per uke. For program som består hovedsakelig av opplæringstiltak med betydelig krav til egenaktivitet, samt forberedelser og etterarbeid

hjemme, skal 30 timers uke være fulltid. Spennet mellom 30 timer og 37, 5 timer i uken gir rom for en viss grad av skjønn i tilpasningen til programmet. Der hvor programmet består av opplæring og andre tiltak, kan inntil 25 prosent av opplæringstiden defineres som for- og etterarbeid og inngå som en del av programtiden. Programmets innhold skal være tilpasset den enkeltes behov og forutsetninger, samt utformes i samråd med vedkommende, se § 6 og merknaden til denne. Dette innebærer at kommunen bør ha et fleksibelt opplærings- og kvalifiseringstilbud. Kommunen bør for eksempel kunne legge til rette for at språk- eller arbeidspraksis i programmet også kan skje på ettermiddags- eller kveldstid hvis deltaker kan få praksis i en virksomhet som hovedsakelig driver sin aktivitet på kveldstid. Dette kan for eksempel være i restaurantbransjen, på kino eller teater.

KS og lærerorganisasjonene har inngått arbeidstidsavtale for undervisningspersonale i kommunal grunnsopplæring med virkning f.o.m. 1. august 2004. Del A i avtalen har en sentral regulering av arbeidstidsordningen, mens det i del B i samme avtale er gitt generell adgang for de lokale parter til å avtale avvik fra bestemmelsene i avtalen.

I tillegg har den kommunale Hovedavtalen i del A § 4-6 en generell forsøkshjemmel for avvik fra sentrale tariffavtaler. Disse forsøkene kan også avtales lokalt.

Hvis det er ønskelig med helårlig opplæring i norsk og samfunnskunnskap, må det inngås avtaler med lærerorganisasjonene i den enkelte kommune om avvik fra særavtalene om arbeidstid.

Hvis kommunenes tilbud om norskopplæring følger skoleruten, må kommunen i skoleferien tilby deltakerne andre aktiviteter, som for eksempel sommerjobb, spesielt tilrettelagt arbeid, eller annen form for opplæring som for eksempel kurs og temaundervisning. For mer informasjon om eksempler på hva et introduksjonsprogram kan inneholde vises det til UDIs temahefte nr. 3.

4.4 Innholdet i introduksjonsprogrammet

Tredje ledd slår fast minstekrav til innholdet i introduksjonsprogrammet for den enkelte, og lister opp tre obligatoriske elementer i programmet i bokstavene a til c. Hvilket omfang og intensitet det enkelte element skal ha, må avgjøres etter en vurdering av den enkeltes behov og forutsetninger. Gjennom utforming av den individuelle planen vil programmets nærmere innhold fastsettes, slik det framgår av § 6.

Det er viktig å understreke at den enkelte kommune ikke kan fraskrive seg ansvaret for hele eller deler av introduksjonsprogrammet, når ansvaret for å gjennomføre delelementer er overlatt til andre. Dette kan for eksempel være offentlige eller private arbeidsplasser, fylkeskommune eller privat tilbyder av norskopplæring. Kommunen har et hovedansvar for å følge opp deltakeren, påse at den individuelle planen følges og revideres ved behov, og at det ikke oppstår dødtid mellom de ulike kvalifiseringstiltakene eller elementene i introduksjonsprogrammet.

4.4.1 Norskopplæring

Norskopplæring er et av minstekravene loven stiller til programmets innhold. Paragraf 4 regulerer imidlertid verken opplæringens omfang eller intensitet. For deltakere som også er omfattet av rett og plikt til opplæring i norsk og samfunnskunnskap i henhold til kapittel 4 i introduksjonsloven, må kommunen legge opp opplæringen i et slikt omfang at delta-

kere kan oppfylle sin plikt til opplæring etter § 17 innenfor rammene av introduksjonsprogrammet.

En viktig intensjon med introduksjonsloven er å intensivere og effektivisere opplæringstilbudet. Norsk med samfunnskunnskap utgjør ett av de bærende elementene i et heltidsprogram, og det er viktig at deltakerne har mulighet til å nå et tilfredsstillende nivå innenfor den fastsatte tid for programmet. Det ukentlige undervisningstimetallet må fastsettes i lys av dette.

De aller fleste innvandrere vil ha stort behov for norskopplæring den første tiden. Deltakernes bakgrunn fra hjemlandet og deres individuelle plan for framtiden i Norge, jf. § 6, vil være avgjørende for hvordan opplæringen skal organiseres og tilrettelegges.

For en nærmere beskrivelse av opplæring i norsk og samfunnskunnskap, se kapitlene 17, 18 og 19 i dette rundskrivet.

4.4.2 Samfunnskunnskap

Opplæring i samfunnskunnskap utgjør et av minstekravene til programmets innhold. En nyankommet må bl.a. lære å kjenne til ulike kulturelle koder og miljøer som finnes i lokalsamfunnet for å kunne ha mulighet for å bli en aktiv deltakende part. For mer informasjon om samfunnskunnskap viser vi til Læreplanen i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere, UDIs temahefte nr. 4 og omtale under kapittel 19 i dette rundskrivet.

4.4.3 Tiltak som forbereder til videre opplæring eller tilknytning til yrkeslivet

Tiltak som forbereder til arbeid eller utdanning, er også et obligatorisk hovedelement i programmet, men loven regulerer ikke nærmere hvordan dette skal gjennomføres eller hvilken form og hvilket omfang slike tiltak skal ha. For mange vil det være aktuelt med arbeidsmarkedstiltak i regi av Aetat. De vanligste tiltakene er arbeidspraksis, lønnstilskudd, kvalifisering gjennom arbeidsmarkedsoplæring (modulbasert AMO) og særskilt tilrettelagte tiltak for innvandrere i regi av Aetat Intro. For yrkeshemmede kan tiltak i arbeidsmarkedsbetjent eller Arbeid med bistand være aktuelt.

Nyankomne er sårbare i overgangen fra praksis til ordinært arbeid. Selv om en deltaker har fått praksisplass i regi av Aetat, har de fleste fortsatt behov for oppfølging, veiledning og rådgivning fra kontaktpersonen i kommunen. Noen kommuner skaffer praksisplasser og lager avtaler med bedriftene, mens Aetat administrerer og finansierer tiltaket.

Særlig om arbeidsgivers rolle

Etter loven er det mulig å legge ulike former for arbeid inn som en del av introduksjonsprogrammet, jf. § 11 annet ledd. Dette vil gi en viktig forberedelse til deltakelse i arbeidslivet og en tilpasning mot rollen som ansatt og lønsmottaker etter fullført program.

Samarbeid mellom kommune og arbeidsgivere

Deltakernes motivasjon og arbeidsgiveres vilje er to viktige forutsetninger for at deltakerne skal komme raskt ut i ordinært arbeid. Introduksjonsprogram framtvinger en større grad av direkte informasjon om arbeidslivet til nyankomne, slik at rettigheter og muligheter blir kjent. Lovens formål fordrer samarbeid med aktører i arbeidslivet på flere områ-

der. Arbeidsgiver kan bidra med arbeidslivskunnskap som et ledd i samfunnskunnskapsundervisningen. De kan tilrettelegge for praktisk språkopplæring gjennom språkpraksisplass og yrkesrettet kvalifisering gjennom arbeidspraksisplass. Arbeidsgivere kan foruten å ansette nyankomne, enten som en del av programtilbudet eller etter avsluttet program, også bidra med referanser og nettverk for videre rekruttering. Gjennom å stille sin bedrift eller virksomhet åpen for utplassering av deltakere, kan arbeidsgivere også bidra til holdningsskapende arbeid og brobygging mellom nyankomne innvandrere og øvrig befolkning.

Arbeidsgivere kan som et ledd i opplæring i arbeidslivskunnskap orientere om:

- egen bedrift/arbeidsplass,
- rettigheter og plikter som arbeidstaker,
- normer og regler som gjelder i arbeidslivet og
- mer generell arbeidslivskunnskap.

Rekruttering av aktuelle arbeidsplasser

Programansvarlig instans i kommunen kan få utplassert deltakere på kommunale arbeidsplasser på grunnlag av for eksempel kommunale vedtak om å stille et visst antall språkpraksisplasser eller arbeidspraksisplasser til disposisjon internt i kommunen, eller ved å få identifisert potensielle muligheter i samarbeid med personaltjenesten/personalkontoret i kommunen. Personalkontoret kan i mange kommuner skaffe oversikt over småjobber, engasjementer, sesongarbeid og mer permanente stillinger innenfor flere yrkesområder. De kan også profilere hvilket arbeidskraftspotensial deltakerne i introduksjonsprogram utgjør overfor de øvrige instansene og ha løpende oversikt over aktuelle deltakere for utplassering.

Kommunale virksomhetsledere eller etatsledere for barnehager, skole, skolefritidsordning, teknisk etat, drift og vedlikehold, vaktmestertjenester, pleie og omsorg osv. kan også være nyttige kontakter for å identifisere potensielle utplasseringsplasser. Kommunale næringslivskonsulenter har ofte kontakter til arbeidsgivere utover de kommunale arbeidsplassene. Utplassering og rekruttering til lokalt arbeidsliv vil dermed kunne bli sett i sammenheng med lokal næringsutvikling og arbeidskraftsbehov.

4.5 Andre aktuelle tiltak

Behovene for tiltak kan være svært ulike ut fra bakgrunn, familiesituasjon, sosiale forhold, psykososial helsesituasjon og erfaringer fra hjemlandet. Behovene kan også endre seg underveis i programmet. For noen deltakere vil minstekravene slik de er beskrevet fylle hele programtiden, men for andre vil det være behov for tiltak utover lovens minimumskrav.

Oppgaver som det å etablere seg i egen bolig, anskaffe innbo, sende flyttemelding, opprette strøm- og telefonabonnement, få fastlege, søke barnehageplass osv. kan inngå som deler av programmet i perioden rett etter bosetting. For mange vil dette være lærerike og nyttige erfaringer, samtidig som slike forhold må prioriteres før deltakeren kan starte opp med et fulltids program.

For mer informasjon om tiltak som kan inngå i et introduksjonsprogram vises det til UDIs temahefte nr. 3.

4.6 Deltakerbevis

Fjerde ledd i § 4 bestemmer at den enkelte deltaker har krav på å få utstedt et deltakerbevis etter at introduksjonsprogrammet er gjennomført. Det gjelder også når den enkelte har avsluttet eller avbrutt deltakelsen selv eller programmet er stanset av kommunen i henhold til § 7. Hensikten er å kunne dokumentere hvilke tiltak og opplæring deltakeren har gjennomgått og omfanget av disse, samt resultater fra eventuelle tester.

Deltakerbeviset skal være informativt overfor potensielle arbeidsgivere. Dersom programmet avsluttes før tiden, bør det framgå av beviset hvorfor vedkommende sluttet og hvor stor del av programmet som ble gjennomført.

På deltakerbeviset bør det spesifiseres den opplæringen i norsk og samfunnskunnskap deltaker har hatt, herunder både hvilket læringsspor i henhold til læreplanen, omfang og varighet, samt resultatet av eventuelle prøver. I tillegg bør det framgå tiltak i norskopplæringen programmet har omfattet, for eksempel språkpraksisplass. I forhold til opplæring i samfunnskunnskap bør det framgå omfang og varighet av opplæringen, og eventuelle tiltak og særlige kurs. I kategorien andre tiltak som forbereder til videre opplæring eller tilknytning til arbeidslivet, bør det framgå hvilke tiltak deltakeren har gjennomført av kvalifiserende art, tester deltaker har avlagt og eventuelle kurs som er gjennomført. Det kan for eksempel være arbeidspraksis, andre typer arbeidsmarkedstiltak, yrkestesting og kurs som gir sertifisering (førerkort, truckførerbevis etc.)

Utlendingsdirektoratet har utarbeidet et forslag til standard deltakerbevis som kommunene kan benytte. Forslaget og veiledning til utfylling av deltakerbevis er sendt til alle kommuner, og det kan finnes på www.udi.no.

Hvorvidt tiltak av helsefremmende karakter skal framgå av deltakerbeviset, bør vurderes i samråd med deltakeren.

5 Programmets varighet

§ 5 Programmets varighet

Programmet kan vare inntil to år, med tillegg av godkjent permisjon. Når særlige grunner taler for det, kan programmet vare inntil tre år.

Første punktum angir grensen på to år for programmets lengstetid. Kommunen kan unntaksvis forlenge lengstetiden med inntil ett år når særlige grunner tilsier det. Kommunen skal i samsvar med lovens formål og på bakgrunn av den enkeltes behov, forutsetninger og målsetting fastsette hvor lenge den enkeltes program skal vare og dermed tidsrommet for hvor lenge introduksjonsstønad etter denne lov kan utbetales, jf. § 8 første ledd.

Målgruppen for introduksjonsordningen består av personer som til dels har svært ulike individuelle forutsetninger og behov for grunnleggende kvalifisering. Dette tilsier at programmets varighet må vurderes individuelt. Angivelsen av to år som lengstetid innebærer ikke at alle deltakere skal ha et program som fra begynnelsen av er beregnet til å vare i to år. Deltakeren bør gjennom deltakelse i programmet tilegne seg grunnleggende ferdigheter i norsk og innsikt i norsk samfunnsliv, samt bli kvalifisert for arbeid eller videre utdanning. Når tilfredsstillende nivå er oppnådd, bør vedkommende over fra programmet til videre utdanning eller arbeid så fort dette er mulig. Noen vil kunne bruke kortere tid på å gjennomføre programmet enn andre. Enkelte kan allerede ha tilegnet seg kunnskaper i norsk. Personer med ingen eller svak skolebakgrunn vil kunne trenge lang tid for å kvalifisere seg, bl.a. for å lære norsk. Samtidig er det viktig å legge til rette for effektiv kvalifisering. Det bør for eksempel ikke gå for lang tid før kontakten med arbeidslivet etableres. For mange nyankomne innvandrere kan lang kvalifisering i den første perioden i landet i seg selv være diskvalifiserende.

Lengstetiden må ikke oppfattes slik at alle deltakere må utnytte denne fullt ut. Lengstetiden signaliserer en forventet tid for et effektivt kvalifiseringsløp, og må også sees i sammenheng med det store omfang og den intensitet loven legger opp at introduksjonsprogrammet skal ha. Dersom den enkelte innenfor den individuelle tidsrammen av sitt program ikke har nådd målet med programdeltakelsen, har vedkommende rett og plikt til å fortsette i programmet inntil målet er nådd, jf. § 7. Rett og plikt til programdeltakelse kan dog ikke vare lenger enn to år. Tiden den enkelte har fått delta i introduksjonsprogram i lovens overgangsperiode i tidsrommet 1. september 2003 fram til 31. august 2004 skal medregnes i lengstetiden for introduksjonsprogram etter 1. september 2004. Fra 1. september 2004 gjelder loven alle kommuner, jf. § 25.

Lengstetiden på to år er hovedregelen. Loven åpner for at kommunen kan fortsette programmet ut over lengstetiden med inntil ett år i særlige tilfeller og etter en konkret vurdering. Spørsmålet om hva som skal anses som et særlig tilfelle, beror på en individuell og konkret vurdering av flere forhold og må ses i lys av lovens formål. Deltakerens behov, opplæringssituasjon og motivasjon for fortsatt programdeltakelse er viktige momenter i denne vurderingen. Det samme er hva som er årsaken til at deltakeren ikke har nådd sin målsetting, og om dette er forhold deltakeren selv har hatt noen innvirkning på eller ikke. En forutsetning for at programtiden kan forlenges ut over lengstetiden er at det foreligger en (fornytt) individuell plan som sikrer nødvendig kontinuitet, som tar høyde for de årsakene som medvirket til at deltaker ikke nådde målsettingen i løpet av lengstetiden på to år, og som inneholder tiltak som er egnet til å fremme kvalifiseringsformålet. Deltakelse i introduksjonsprogram ut over lengstetiden på to år er verken en rett eller en plikt for deltakerne. Fravær i form av permisjon kan legges til lengstetiden. Dette er nærmere regulert i forskrift om fravær og permisjon, jf. forskriftens § 7-1.

6 Individuell plan

§ 6 Individuell plan

Det skal utarbeides en individuell plan for den som skal delta i introduksjonsprogram. Den skal utformes på bakgrunn av en kartlegging av vedkommendes opplæringsbehov og av hvilke tiltak vedkommende kan nyttiggjøre seg.

Planen skal minst inneholde programmets start og tidsfaser og en angivelse av tiltakene i programmet.

Planen skal utarbeides i samråd med vedkommende.

Planen skal tas opp til ny vurdering med jevne mellomrom og ved vesentlig endring i vedkommendes livssituasjon.

6.1 Generelt om bestemmelsen

Bestemmelsen pålegger kommunen å utarbeide en individuell plan for den enkelte deltaker i programmet. Bestemmelsen stiller visse minimumskrav til planens innhold. Disse kravene sikrer forutsigbarhet og øker motivasjonen for den enkelte deltaker. Kravene utgjør hovedinnholdet i det vedtak som fattes om deltakelse i introduksjonsordning. For deltakerne skal planen sikre at det er hans eller hennes egne forutsetninger og mål som ligger til grunn for det kvalifiseringsløp som skal gjennomføres. Bestemmelsen angir videre planens individuelle karakter ved at den skal utarbeides på bakgrunn av en kartlegging av den enkeltes behov og muligheter, samt utformes i samråd med vedkommende. Planen skal tas opp til ny vurdering jevnlig.

Loven detaljregulerer verken hva kartleggingen skal inneholde eller innholdet i den individuelle planen. Bestemmelsen regulerer ikke oppfølgingen av den enkelte deltaker. Nedenfor vil det gis noen nærmere retningslinjer og anbefalinger vedrørende kartlegging, individuell plan og oppfølging av den enkelte.

6.2 Kartlegging

Kartlegging av den enkelte nyankomne innvandrers kompetanse skjer i to faser og har to ulike formål. Den første del av kartleggingen gjøres normalt for å vurdere om det foreligger et behov for grunnleggende kvalifisering, jf. § 2. Den andre kartleggingen gjennomføres når det skal utarbeides individuell plan etter denne bestemmelsen og bør normalt være mer grundig enn den første kartleggingen. Kartleggingen må ta utgangspunkt i forhold som må anses å være relevante for vedkommendes kvalifisering. I den grad helseproblemer eller sosiale problemer skal kartlegges, skal kartleggingen kunne begrunnes med hensynet til den enkeltes kvalifisering.

Det forutsettes at opplysninger som allerede er kartlagt og registrert i statlige mottak eller i flyktningleire, overføres til bosettingskommunen. Opplysningene skal danne grunnlag for den kartleggingen som skal skje i forbindelse med utarbeidelse av individuell plan. Ut fra individuelle forhold hos den enkelte deltaker bør det vurderes om det er hensiktsmessig å bruke tolk i kartleggingssamtalen.

Ettersom mange nyankomne innvandrere har vært gjennom flere kartlegginger før de kommer til kommunen, er det viktig å forklare hvorfor man kartlegger denne gangen. Det må opplyses om hva kartleggingen skal brukes til og hvem som har tilgang til opplysningene. Hensikten er først og fremst å få et målrettet og individuelt tilrettelagt kvalifiseringsløp som fører fram til ordinært arbeid eller utdanning.

For mer informasjon om bruk av tolk, retningslinjer for god tolkeskikk, statsautorisasjon av tolker m.m. se www.udi.no og UDIs temahefte nr. 11.

6.2.1 Momenter ved kartleggingen av bakgrunn og kompetanse

Det anbefales at følgende faktorer er med i kartlegging av kompetanse og kartlegging av opplæringsbehov:

- Gjennomført skole/utdanning i hjemland, eventuelt i annet land
- Gjennomført skole/utdanning i Norge
- Norskopplæring
- Arbeidserfaring i hjemland, eventuelt i annet land
- Arbeidserfaring i Norge
- Interesser og uformell kompetanse
- Yrkesønsker og framtidsplaner
- Dokumentasjon på utdanning og yrkespraksis
- Referanser
- Språk
- Generell livssituasjon og helsesituasjon som kan innvirke på kvalifiseringsløpet
- Hvilke tanker gjør vedkommende seg om kvalifisering og eventuell tilbakevending
- Nettverk i Norge
- Tillitsverv

Det er videre viktig at sosiale eller helsemessige forhold som kan påvirke vedkommendes deltakelse i introduksjonsprogram, også kartlegges. Dersom helse viser seg å være en sentral faktor for den enkeltes muligheter til å delta i programmet, kan det være hensiktsmessig å innkalle helsepersonell til neste kartleggingssamtale. Kommunen bør være særlig oppmerksom på at krigsflyktninger eller flyktninger med lange leiopphold bak seg kan være mer utsatt for helseproblemer enn andre. Det bør derfor brukes mer tid på å kartlegge helseforhold for disse.

6.2.2 Metoder for kartlegging av bakgrunn og kompetanse

Kartleggingmetodene er i dag ulike og et område under utvikling. UDI har utviklet et standardisert skjema med veileder for kartlegging av bakgrunn og kompetanse. Skjemaet kan lastes ned fra UDIs nettsider www.udi.no.

6.2.3 Vurdering og godkjenning av tidligere utdanning og kompetanse

Alle land har egne utdanningssystemer. Utdanninger som er på universitets- og høyskolenivå i Norge, kan være lagt til videregående nivå i andre land. Dette gjelder for eksempel sykepleie-, grunnskole- og førskolelærerutdanningen. Denne ulikheten finnes også mellom land i Europa. Dette kan føre til misforståelser. Medbrakt utdanning og yrkespraksis må derfor vurderes og sammenliknes med en tilsvarende norsk utdanning for å bli godkjent som hel eller en del av en norsk utdanning. Dette gjelder både på videregående skoles nivå og på høyskole- og universitetsnivå.

For mer informasjon om generell studiekompetanse vises det til www.samordnaopptak.no. For mer informasjon om vurdering og godkjenning av høyere utdanning vises det til www.nokut.no. Nasjonalt organ for kvalitet i utdanningen (NOKUT) ble opprettet 1. januar 2003.

Godkjenning, vurdering og prøving av medbrakt utdanning og yrkeserfaring er også omtalt i UDIs temahefte nr. 15.

Realkompetansevurdering

Et viktig prinsipp i alt arbeid med innvandrere er å bygge på den kompetansen innvandre- ren har med seg. Begrepet realkompetanse omfatter all formell og uformell kompetanse et menneske har, uavhengig av hvor og hvordan den er tilegnet. Retten til realkompetanse- vurdering har tidligere vært knyttet til retten til videregående opplæring og blitt benyttet som grunnlag ved inntak til opplæring og eventuelt for avkorting av opplæringsløp. Med virkning fra 14. mars 2003 er opplæringsloven endret slik at den også åpner for bruk av realkompetansevurdering når formålet ikke er videre utdanning.

Personer som ønsker å dokumentere yrkeskompetansen sin med sikte på arbeid, har dermed fått mulighet til å få sin realkompetanse vurdert. Yrkesprøving er en metode for vur- dering av realkompetanse som har vist seg godt egnet til å vurdere en persons evne til å utøve et bestemt yrke.

Fylkeskommunen har ansvaret for å realkompetansevurdere og utstede kompetansebevis. Ordningen gir innvandrere og nasjonale minoriteter med rett til videregående opplæring mulighet til å få vurdert sin kompetanse. Personer som ikke har rett til videregående opp- læring, kan også få vurdert sin realkompetanse og få kompetansebevis dersom de blir vist til dette av kommunen, arbeidsmarkedsetaten eller trygdeetaten. Fylkeskommunen har fått ansvaret for å gjennomføre realkompetansevurdering både for dem som har rett til videregående opplæring og for dem som blir vist til fylkeskommunen for realkompetanse- vurdering. Fylkeskommunen skal dekke utgiftene for alle som har rett til videregående opplæring, mens kommunen, arbeidsmarkedsetaten og trygdeetaten dekker kostnadene for andre grupper.

6.2.4 Minstekrav til den individuelle planen

I en individuell plan skal det minst framgå når programmet skal starte, tidsfaser og en angivelse av tiltakene i programmet, jf. § 6 annet ledd. Planen skal angi hvem som har ansvar for å gjøre hva, når og hvordan.

6.2.5 Hovedmål og delmål i planen

En god plan gir en beskrivelse av hovedmål og delmål for kvalifiseringsløpet. Det kan skil- les mellom langsiktige og kortsiktige mål i planen. Planen skal vise hvilken framdrift som er forventet for de ulike delmålene. For mange vil det første målet være å lære norsk og få innsikt i norske samfunnsforhold. Tiltakene vil da være det som kan bidra til at personen får norskkunnskaper som er gode nok til å kommunisere muntlig og skriftlig samtidig som han eller hun får kunnskap om det norske samfunnet, lokalmiljøet, arbeidslivet, utdanningsmuligheter mv.

Det kan skilles mellom de mål og tiltak som ligger innenfor et introduksjonsprogram, og de som ligger lenger fram i tid, hvor tilpasningen av programmet likevel ivaretar de lang- siktige målene så langt det er mulig. Hovedmålet for en deltaker i programmet kan for eksempel være å bli sykepleier, mens delmålene som angis skal føre fram til at personen

får den grunnleggende kvalifiseringen som skal til for å kunne begynne på sykepleierhøgskolen. Eksempler på delmål kan være å ta språkprøver eller godkjenning av papirer fra hjemlandet. Videre kan det være aktuelt med språkpraksis og senere arbeidspraksis fra for eksempel et sykehjem for å lære arbeidsnorsk og relevante begrep i helsesektoren.

6.2.6 Deltakers involvering

En individuelt tilpasset plan skal utarbeides i nært samarbeid med den enkelte deltaker i introduksjonsprogrammet, jf. § 6 tredje ledd. For at medvirkningen skal være reell, forutsettes det at kommunen sørger for at deltakeren får relevant informasjon og veiledning slik at vedkommende kan foreta informerte valg.

Lovens krav om samarbeid etter denne bestemmelsen innebærer imidlertid ikke at den enkelte deltaker kan stoppe planprosessen. I de tilfeller hvor det er uenighet mellom deltakeren og kommunen, er det kommunen som treffer beslutning om planens innhold. Kommunens beslutning må begrunnes og eventuelt også dokumenteres.

6.2.7 Justering av planen underveis i programmet

Planen skal tas opp til ny vurdering med jevne mellomrom med tanke på mål og innhold, jf. § 6 fjerde ledd. På denne måten kan man få oversikt over hvorvidt framdriften går som planlagt og om tiltakene og målene er realistiske og framdeles aktuelle. Ifølge fjerde ledd skal planen også tas opp til ny vurdering hvis det oppstår vesenlige endringer i vedkommendes livssituasjon. Slike endringer kan f. eks. være sykdom, svangerskap, familieegjenforening som i en periode kan forsinke framdriften eller kreve ekstra innsats fra programdeltakeren.

6.2.8 Oppfølging av den enkelte deltaker i programmet

Oppfølging av den enkelte deltaker er ikke lovfestet i introduksjonsloven, men den er omtalt i Ot.prp. nr. 28 (2002 – 2003) kapittel 12.6. Oppfølging er imidlertid en viktig del av introduksjonsprogrammet og en forutsetning i arbeidet med å utforme og gjennomføre individuell plan.

Evaluering har vist at tett oppfølging av den enkelte deltaker fra en kontaktperson øker sannsynligheten for at deltakeren får jobb, blir bedre i norsk og får styrket sitt sosiale nettverk. I tilfeller hvor deltakeren ikke følges opp, er det stor fare for at han eller hun vil falle ut av programmet eller ikke nå målsettingen i den individuelle planen.

Kommunen bør derfor legge til rette for tett oppfølging av deltakerne i introduksjonsprogrammet. Hovedmålet med oppfølging er at deltakeren skal få realisert målene i sin individuelle plan og raskest mulig komme ut i ordinært arbeid eller utdanning. Oppfølging er et middel for å sikre brukermedvirkning ved at deltakerne i programmet får mulighet til å medvirke i planleggingen, gjennomføringen og revurderingen av sin individuelle plan. Tett oppfølging gjør også at eventuelle problemer som oppstår underveis i kvalifiseringsløpet, fanges opp på et tidlig tidspunkt. Tett oppfølging kan også bidra til at fravær reduseres.

Det er spesielt to virkemidler som har vist seg hensiktsmessige:

- Den nyankomne innvandreren får individuell veiledning og informasjon, samt helhetlig og systematisk støtte for å kunne gjennomføre den individuelle planen.
- Det finnes ett kontaktpunkt/en kontaktperson i kommunen som koordinerer tiltak som iverksettes av ulike instanser, slik at tiltakene inngår i et helhetlig kvalifiseringsløp.

For mer informasjon om kontaktpersonens oppgaver, se omtalen under § 3 og UDIs temahefte nr. 9.

Tett oppfølging – ikke alltid et gode

Selv om hovedkonklusjonen er at tett oppfølging, brukt på riktig måte, skaper tillitsforhold mellom deltaker og kontaktperson og at det øker sannsynligheten for at deltakeren kommer i jobb eller ordinær utdanning, er det også viktig å være oppmerksom på at tett oppfølging kan få andre utfall enn det som var intensjonen. Oppfølgingen og hjelpen kan bli så omfattende at resultatet blir at deltakeren blir umyndiggjort eller passivisert. Sterk bruk av makt og overoppsyn kan gi deltakeren en følelse av manglende kontroll og påvirkningsmulighet. Begge deler strider mot intensjonen om å legge til rette for at deltakerne skal oppleve en sammenheng mellom egen innsats og egen livssituasjon. Den første varianten kan skape et avhengighetsforhold til hjelpeapparatet som blir tungt å bryte. Den andre varianten er, og vil oppleves som, et maktovergrep (jf. Fafo-rapport 364, Fra sosialhjelp til lønnet kvalifisering (2001)).

7 Stans av introduksjonsordning

§ 7 Stans av introduksjonsordning på grunn av den enkeltes forhold

Kommunen kan stanse ordningen for den enkelte dersom det er saklig begrunnet i den enkeltes forhold, herunder om deltakeren har tilbud om høvelig arbeid.

Bestemmelsen gir kommunen hjemmel til å stanse introduksjonsordningen for den enkelte, dvs. at kommunen gis en adgang til å avslutte programmet for deltakeren i visse tilfeller. Den omvendte situasjonen, at deltakeren selv ønsker å slutte i programmet, er ikke regulert i denne bestemmelsen. Personer som omfattes av § 2 og som fortsatt har behov for grunnleggende kvalifisering, har plikt til å fortsette i programmet. Deltakeren kan uansett ikke velge sosialhjelp framfor deltakelse i introduksjonsordningen. Dette følger av sosialhjelpens subsidiære karakter.

Programmet kan stanses enten midlertidig eller permanent. Midlertidig stans kan være for en periode på inntil tre måneder. Vedtak om stans innebærer at deltaker ikke lenger er å anse som deltaker enten midlertidig eller permanent, og deltaker har derfor ikke rett på introduksjonsstønad. Hva som kan være saklig grunn i det enkelte tilfellet, må vurderes konkret. Man kan ikke uten videre overføre arbeidslivets regler på ordningen, selv om formuleringen har mye til felles med oppsigelsesvernet i arbeidsmiljøloven. Blant forhold som kan medføre stans, er omfattende fravær fra programmet, og da særlig illegitimt fravær. Hva som er omfattende i det konkrete tilfellet, må vurderes opp mot hvor lenge vedkommende har vært deltaker i programmet, progresjon i programmet og hvor hyppig fraværet har forekommet. For å kunne avgjøre om fraværet har vært legitimt eller illegitimt må en vurdere hva som har vært oppgitt som begrunnelse for fraværet, om det er søkt permisjon og om fraværet hadde gitt rett til permisjon dersom det hadde vært søkt om det, jf. forskrift av 18. juli 2003 nr. 973 om fravær og permisjon. Videre vil også atferd i og utenfor programmet som kan skade vedkommende eller andre deltakeres muligheter for å gjennomføre programmet, gi grunnlag for stans. Eksempler på det er at vedkommende vedvarende forstyrrer de andre deltakerne i opplæringssituasjonen.

Selv om det ikke er noe å bebreide den enkelte deltaker, vil det i noen situasjoner være mest forenlig med formålet å stanse introduksjonsordningen. Det gjelder bl.a. hvis han eller hun får seg høvelig arbeid. Arbeid av helt kortvarig karakter bør likevel i utgangspunktet ikke medføre stans av ordningen. Et moment av betydning ved vurderingen er om vedkommende kan forsørge seg med det alternative arbeidet. Det vurderes som viktig at deltakere ikke avslutter programmet for tidlig og går over til arbeidslivet før de har oppnådd et visst nivå. Dette kan gjøre dem ekstra sårbare på arbeidsmarkedet i nedgangstider. Det kan i noen tilfeller være formålstjenlig at kommunen fraråder vedkommende å slutte for tidlig. Det er i loven gitt adgang til å legge lønnet arbeid inn i programmet, jf. § 11 annet ledd. Dersom vedkommende likevel ønsker å avbryte programdeltakelsen, mister han/hun retten til å delta i introduksjonsprogram senere. Kommunen kan i slike tilfeller likevel tilby vedkommende program, såfremt han/hun oppfyller vilkårene etter § 2, jf. § 3. Hvis deltaker har tilbud om jobb som er lenger i varighet framover enn den tiden hun/han har igjen av sin fastsatte tid i introduksjonsprogrammet, er målsettingen med ordningen nådd og programmet bør avsluttes for denne deltakeren.

Spørsmålet om stans kan også gjelde der deltakeren får eller avdekker en sykdom som enten er så alvorlig eller må antas å bli så langvarig at det er usikkert om han eller hun kan gjennomføre programmet, eller det er usikkert på hvilket tidspunkt det kan skje. I disse tilfellene bør kommunen vurdere permisjonsmulighetene, jf. forskrift om fravær og permisjon ved nyankomne innvandreres deltakelse i introduksjonsordning § 5–2 som bestemmer at man ved langvarig sykdom har rett til permisjon i opptil ett år. Men det kan tenkes at framtiden er så usikker at denne løsningen er lite hensiktsmessig og at introduksjonsordningen heller bør stanses.

Det er derimot ikke adgang for kommunen til å stanse programmet i tilfeller hvor deltakeren har tilbud om alternative utdanningsmuligheter i forhold til det som er angitt i den individuelle planen.

Avgjørelse om stansing av programmet skal regnes som enkeltvedtak, jf. § 21 første ledd bokstav c, og kan påklages til fylkesmannen, jf. § 22. Forvaltningslovens regler i kapitlene IV- VI kommer til anvendelse i forhold til enkeltvedtak. I denne sammenhengen nevnes særlig kravene til forhåndsvarsling og kravene til forvaltningsorganets utrednings- og informasjonsplikt, jf. forvaltningsloven §§ 16 og 17. I forhold til et så inngripende vedtak som stans, vil det være urimelig å ikke la deltaker få anledning til å uttale seg i saken innen en nærmere angitt frist. Som hovedregel skal forhåndsvarsel gis skriftlig, se forvaltningsloven § 37.

Se kapittel 19 om gjennomføring av opplæring i norsk og samfunnskunnskap.

8 Introduksjonsstønad

§ 8 Rett til introduksjonsstønad

For den tid en person deltar i program som nevnt i § 4, har vedkommende krav på introduksjonsstønad.

For deltakelse i program er stønaden på årsbasis lik to ganger folketrygdens grunnbeløp.

Deltaker under 25 år mottar 2/3 stønad.

8.1 Generelt om bestemmelsen

Bestemmelsen regulerer vilkårene for å få introduksjonsstønad og stønadens størrelse. Vilkåret for å ha krav på introduksjonsstønad er at vedkommende deltar i et introduksjonsprogram tilrettelagt av kommunen innenfor rammen av denne lov, jf. § 4. Deltakelse i fulltidsprogram er en forutsetning for å få rett til utbetaling av introduksjonsstønad. Det er således ikke åpnet for deltakelse på deltid, jf. § 4 annet ledd. Det stilles ikke krav om økonomisk behov hos deltakeren, verken for å få delta i introduksjonsprogrammet eller for å motta introduksjonsstønad. Stønad er individbasert. Stønad er lik for alle deltakere uten hensyn til individuelle behov eller familiesituasjon. I Ot.prp. nr. 28 (2002 – 2003) kapittel 13 drøftes stønadens utforming nærmere.

8.2 Stønadens størrelse

Det har i utformingen av introduksjonsstønad vært viktig at stønaden skal ha en enhetlig sats for hele landet, idet det er deltakelsen som gir rett til introduksjonsstønad uavhengig av individuelle behov. Stønad skal i utgangspunktet dekke alle de løpende utgifter deltakeren (og hennes/hans familie) måtte ha til et nøkternt forbruk. Det gjelder så vel alminnelige husholdningsutgifter, utgifter til bolig mv. som utgifter til barn og barnetilsyn. Det er altså ikke lagt opp til egne satser eller behovsprøvde ytelser for bestemte formål. I den grad det skulle oppstå ekstraordinære situasjoner som ikke lar seg dekke av stønaden, må vedkommende eventuelt søke om sosialhjelp til dekning av utgiften på lik linje med andre som har behov for sosialhjelp.

Stønad utgjør to ganger folketrygdens grunnbeløp (G) på årsbasis. Folketrygdens grunnbeløp fastsettes av Stortinget hvert år, og per 1. mai 2004 er grunnbeløpet fastsatt til kr 58 778 (2G utgjør kr 117 556).

8.2.1 Særlig om etableringsutgifter

Behovet for dekning av den enkelte nyankomnes utgifter til etablering i ny bolig vil variere avhengig av den individuelle situasjonen og lokale forhold. Hjelp til dekning av utgifter i forbindelse med etablering i bolig med vanlig innbo og utstyr må holdes atskilt fra introduksjonsstønad, og bør i prinsippet være behovsprøvd, jf. sosialtjenesteloven.

Kommunene står fritt med hensyn til om etableringsperioden skal inngå som en del av introduksjonsprogrammet eller om den skal holdes utenfor. I rundskriv I-1/93 til lov om sosialtjenester mv. gir Sosialdepartementet retningslinjer om hjelp til etablering i bolig med vanlig innbo og utstyr.

8.2.2 Forholdet til sosialhjelp

Det er viktig å være klar over at introduksjonsloven ikke er ment å erstatte lov av 13. desember 1991 nr. 81 om sosiale tjenester mv. (sosialtjenesteloven). Men sosialtjenestelovens subsidiære karakter tilsier at økonomisk sosialhjelp etter sosialtjenesteloven først vil være aktuelt når alle andre kilder til forsørgelse er utnyttet. En person som har fått tilbud om introduksjonsprogram og derigjennom har rett til introduksjonsstønad, vil ha en kilde til forsørgelse. Sosialtjenesten kan derfor avslå en søknad om økonomisk sosialhjelp og henvise vedkommende til å sørge for sitt livsopphold via introduksjonsordningen. Det kan tenkes situasjoner hvor økonomisk sosialhjelp i tillegg til introduksjonsstønad kan være aktuelt. Eventuell innvilgelse og utmåling av sosialhjelp må imidlertid ses i lys av den ytelse søkeren løpende mottar (introduksjonsstønaden), og det forutsettes at sosialhjelp bare innvilges unntaksvis.

8.2.3 Særlig om skatteplikt

Introduksjonsstønaden tar sikte på å sikre en inntekt for deltakere i introduksjonsordningen. Stønaden er ikke behovsprøvd, og utbetalingen forutsetter deltakelse i introduksjonsprogram. Stønaden er således en ytelse på linje med andre periodiske ytelser fra det offentlige som er skattepliktige. Dette gjelder for eksempel alders- og uførepensjon, sykepenger, dagpenger, attføring og overgangsstønad. For en nærmere omtale, se Ot.prp. nr. 28 (2002 – 2003) kapittel 14.

I henhold til lov av 26. mars 1999 nr. 14 om skatt av formue og inntekt (skatteloven) er introduksjonsstønaden skattepliktig (skatteloven § 5–42 bokstav e, jf. § 12–2). Videre skal det etter folketrygdloven § 23–3 betales trygdeavgift av all personinntekt etter skatteloven § 12–2, som også omfatter introduksjonsstønaden. Avgiften skal svares med lav sats når det gjelder introduksjonsstønad, jf. folketrygdloven § 23–3 annet ledd nr. 1 bokstav d. Stortinget fastsetter årlig satsene for trygdeavgiften.

Skatteyter som mottar introduksjonsstønad, kan gis fradrag for utgifter til reise mellom hjem og det sted deltakeren gjennomfører introduksjonsprogram, jf. forskrift av 19. november 1999 nr. 1158 til utfylling og gjennomføring mv. av skatteloven.

Reglene om minstefradrag, jf. skatteloven § 6-30, jf. § 6-31 første ledd bokstav b, gjelder også for deltakere i introduksjonsordningen.

Det er innført innberetningsplikt for den som utbetaler stønaden, dvs. kommunen, jf. likningsloven § 6–2 nr. 1 bokstav b. Det mest hensiktsmessige er at innberetningen skjer på lik linje som for lønnsutbetalinger. Dette sikrer en korrekt oppfyllelse av skatteplikten, samt at deltakeren i introduksjonsprogrammet vil kunne motta forhåndsutfyllt selvangivelse. Når det gjelder skattetrekk, er introduksjonsstønaden omfattet av reglene om forskuddstrekk (og ikke av reglene om forskuddsskatt), jf. skattebetalingsloven § 5 første ledd bokstav e. Samme regler gjelder også for lønn og pensjon. Forskuddstrekk er mest tjenlig for å sikre at skatten faktisk blir betalt, og i tilfeller hvor deltakeren mottar stønad kombinert med annen skattepliktig inntekt, vil forskuddstrekk være best egnet til å sikre korrekt betaling av skatten. Hvis forskuddstrekket er for høyt, vil deltaker ha penger til gode i skatteoppgjøret det påfølgende året, men det er også mulig å søke om nytt skattekort hvis den økonomiske situasjonen skulle endre seg i løpet av inntekståret.

Spørsmålet om kommunen er pliktig til å svare arbeidsgiveravgift for introduksjonsstønaden, er regulert særskilt i folketrygdloven § 23–2 femte ledd. Introduksjonsstønaden er ikke en arbeidsgiveravgiftspliktig ytelse.

Informasjon om skattereglene for introduksjonsstønad er lagt ut på skatteetatens nettsider www.skatteetaten.no, og på Utlendingsdirektoratets nettsider www.udi.no.

8.2.4 Særlig om opptjening av pensjonspoeng og rettigheter i forhold til folketrygden

For å opparbeide seg pensjonspoeng, rett til sykepenger eller dagpenger under arbeidsløshet, er forutsetningen etter folketrygdloven at man har hatt arbeidsinntekt eller ytelser som kompenserer bortfall av arbeidsinntekt. Introduksjonsstønad er verken arbeidsinntekt eller en ytelse som kompenserer bortfall av arbeidsinntekt. Introduksjonsstønad vil således ikke gi deltakere i introduksjonsprogram grunnlag for å opptjene verken pensjonspoeng, rett til sykepenger eller dagpenger under arbeidsløshet etter folketrygdloven.

8.2.5 Yrkesskedeforsikring og yrkesskadedekning etter folketrygdloven

Reglene om yrkesskadedekning framgår av folketrygdloven § 13–11. Paragrafen har ved innføringen av introduksjonsloven fått en tilføyelse, og deltakere i introduksjonsprogram er omfattet av reglene om yrkesskadedekning. Formålet med folketrygdens yrkesskadedekning er å gi særfordeler utover folketrygdens ordinære stønadssystem til den som blir rammet av en yrkesskade eller likestilt yrkessykdom, jf. kapittel 13 i folketrygdloven.

Reglene om yrkesskedeforsikring reguleres i lov 16. juni 1989 nr. 65 om yrkesskedeforsikring (yrkesskedeforsikringsloven). Forsikringsplikten avhenger av om deltakere på tiltak som inngår som en del av introduksjonsprogrammet, er å anse som arbeidstakere etter yrkesskedeforsikringsloven, jf. § 3 første ledd og § 10, jf. § 2.

Hvorvidt deltakerne skal anses som arbeidstakere, beror på en tolkning av begrepet arbeidstaker i yrkesskedeforsikringslovens forstand. Hvis de er å anse som arbeidstakere, foreligger det forsikringsplikt for arbeidsgiver. Om deltaker i introduksjonsprogram skal anses som arbeidstaker, beror i stor grad på innholdet av tiltaket, hva som er formålet med tiltaket, omfanget av tiltaket og om deltakelse kan sies å være arbeid utført i arbeidsgivers tjeneste.

I forhold til opplæring i norsk og samfunnskunnskap, følges det klare utgangspunktet i yrkesskedeforsikringsloven, at elever og studenter ikke er arbeidstakere i lovens forstand. Følgelig er de ikke omfattet av yrkesskedeforsikringsloven, og det foreligger ingen forsikringsplikt.

I forhold til arbeids- og språkpraksis må innholdet i tiltaket vurderes. Det er det reelle underliggende forholdet som er avgjørende for om deltaker skal anses som arbeidstaker etter yrkesskedeforsikringsloven. Når de gjør tilnærmet det samme arbeidet som de vanlige ansatte ved virksomheten, er de å anse som arbeidstakere. Kommunen bør i hvert enkelt tilfelle i samråd med arbeidsgiver på praksisstedet vurdere innholdet i tiltaket og avklare om deltaker skal vurderes som en arbeidstaker. Hvis dette er tilfellet, har arbeidsgiver forsikringsplikt. Dette spørsmålet bør avklares i god tid før deltaker starter opp i praksis, og gjerne ved inngåelse av avtale om praksisplass.

Ved arbeidspraksis eller andre former for tiltak i regi i Aetat som inngår som en del av introduksjonsprogrammet, blir det også en individuell vurdering av om deltaker utfører de samme oppgaver og utsettes for den samme risiko som de øvrige ansatt i bedriften. Hvis dette er tilfellet, er deltaker å anse som arbeidstaker i yrkesskedeforsikringslovens forstand, og det er arbeidsgiver som har ansvar for å tegne yrkesskedeforsikring. Etter introduksjonsloven § 11 er det mulig å legge ulike former for ordinært arbeid inn

som et tiltak i introduksjonsprogrammet. I disse tilfellene vil deltakeren være å anse som en arbeidstaker, og arbeidsgiveren vil ha ansvaret for yrkesskadeforsikringen.

Ved en eventuell yrkesskade kan det alltid kreves dekning etter folketrygdloven. Personer som ikke er å anse som arbeidstakere, og dermed ikke er omfattet av forsikringsplikten i yrkesskadeforsikringsloven kan kun kreve dekning fra folketrygden. Personer som er å anse som arbeidstakere, og dermed er underlagt arbeidsgivers plikt til å tegne yrkesskadeforsikring, kan i tillegg kreve dekning fra forsikringsselskapet hvor arbeidsgiver har tegnet yrkesskadeforsikring. Folketrygden dekker visse utgifter og inntektstap som knytter seg til yrkessykdommer og yrkesskader. Det gjøres fradrag for slike stønader ved utmåling av erstatning etter lov om yrkesskadeforsikring. Erstatning for framtidig inntektstap og menerstatning etter yrkesskadeforsikringsloven fastsettes etter standardiserte regler, og for disse ytelsene gjøres det ikke fradrag for trygdeetatens utbetalinger til samme formål.

8.2.6 Særlig om forholdet til arbeidsmiljøloven

Deltakere som gjennomfører introduksjonsprogram, vil i varierende grad komme i direkte kontakt med arbeidslivet ved at de i et avgrenset tidsrom er i arbeid eller under arbeidstrening ved en virksomhet som omfattes av arbeidsmiljøloven. Deltakelse i introduksjonsprogram er ikke i noe arbeidsforhold, og arbeidsmiljølovens regler om oppsigelsesvern kommer ikke til anvendelse. De har likevel det samme vernet mot arbeidsulykker og helseskader som arbeidstakere. Arbeidsmiljøloven § 3 nr. 2 har en bokstav h) som gjelder for deltakere i introduksjonsprogrammet.

8.2.7 Særlig om bostøtte

Bostøtte fra Husbanken gis som bidrag til dekning av boutgifter til husstander med lave inntekter og høye boutgifter. Bostøtten skal medvirke til at deltakerne i introduksjonsordningen raskere blir etablert i lokalmiljøet. Husstand som har person som mottar introduksjonsstønad, fyller de personelle vilkårene i bostøtteordningen, jf. Retningslinjer for bostøtte gitt av Hovedstyret i Husbanken 01.06.04 med hjemmel i forskrift om bostøtte fra Den Norske Stats Husbank fastsatt av Kommunal- og regionaldepartementet 5. mai 1997 § 8. I henhold til Stortingsvedtak av 12. juni 1972 § 2 er det bare boliger som oppfyller bestemte krav til finansiering som kommer inn under ordningen. Boligen må som hovedregel være selvstendig, med egen inngang, kjøkken, bad, soverom og oppholdsrom, og et privat boareal på minst 40 kvm.

Bostøtteordningen ble utvidet fra 1. september 2004 for å gi mottakere av introduksjonsstønad rett til bostøtte, jf. Ot.prp. nr. 28 (2002-2003) kapittel 2.4.2. I den samme endringen ble også fortolkningen av hva som menes med kommunal utleiebolig utvidet til å gjelde alle boliger som kommunen formidler, uavhengig av om de eies av kommunen eller ikke. Bostøtte ytes til dekning av rimelig boutgift. Rimelig boutgift for deltakerne i introduksjonsordningen beregnes som for barnefamilier m.fl i Retningslinjer for bostøtte.

Bostøtte søkes og beregnes for en termin (4 måneder) om gangen. Utbetaling av innvilget beløp foretas månedlig. Ved fastsetting av inntektsgrunnlaget for beregning av eventuelt behov for bostøtte legges husstandens samlede inntekt til grunn. Inntektsopplysninger fra siste tilgjengelige skatteligning benyttes i beregningen.

For ytterligere opplysning om bostøtte, se Husbankens nettsider www.husbanken.no, kontakt Husbankens regionkontorer eller bostøtteansvarlig i den enkelte kommune, for eksempel på kommunens boligkontor eller kommunens sosialtjeneste.

8.3 Deltaker under 25 år mottar 2/3 stønad.

Deltakere under 25 år får redusert introduksjonsstønad med en tredjedel. Det er gjort en vurdering i forhold til andre økonomiske ytelser til denne gruppen.

Det er en betydelig aldersspredning i gruppen av ungdom under utdanning. Med en naturlig studieprogresjon i årene etter avsluttet videregående skole, vil de fleste være under 25 år når de er ferdige med høyere utdanning. Introduksjonsstønadens nivå skal ikke motvirke at ungdom går over til videre utdanning. Selv om introduksjonsloven avgrensner lengden på introduksjonsprogrammet, er det likevel formålstjenlig at yngre deltakere går over til ordinær utdanning så raskt som mulig. Dette er bakgrunnen for regelen om redusert stønad for deltakere under 25 år. Unge, enslige deltakere antas å ha mindre utgifter enn andre. De kan for eksempel ha lettere for å bo i bofellesskap, som normalt vil innebære mindre utgifter. For enslige forsørgere kan imidlertid en redusert introduksjonsstønad slå urimelig ut i noen tilfeller. Dette må søkes avhjulpet gjennom sosialtjenesteloven.

Paragraf 8 tredje ledd hjemler en rett til 2/3 av full introduksjonsstønad på 2G for deltakere under 25 år. Å gi deltakere mellom 18 og 25 år mindre enn 2/3 av full introduksjonsstønad på 2G er i strid med loven, med mindre reduksjonen eller avkortningen er hjemlet i introduksjonsloven §§ 11 eller 12.

Kommunene bryter imidlertid ikke introduksjonsloven dersom de gir kontantytelser tilsvarende full introduksjonsstønad, men introduksjonsloven har ikke noen hjemmel for kontantytelser eller andre former for tilleggsytelser til denne gruppen. I tilfeller der kommunen velger å gi kontantytelser i tillegg til introduksjonsstønad til deltakere i introduksjonsordningen, vil det derfor være nærliggende å fatte enkeltvedtak om tilleggsytelsen med hjemmel i lov 13. desember 1991 nr. 81 om sosiale tjenester mv. (sosialtjenesteloven). Økonomisk stønad etter sosialtjenesteloven skal imidlertid innvilges etter en individuell vurdering.

Når det gjelder tilrettelegging for den enkeltes deltakelse i introduksjonsprogrammet, er det opp til den enkelte kommune å tilby støtteordninger, for eksempel barnehage, SFO, transport eller liknende. Kommunen velger selv om den vil dekke deltakernes utgifter til slike tjenester gjennom sosialtjenesteloven eller tilby tjenestene til redusert pris eller gratis. Slike tjenester eller tilleggsytelser er ikke regulert i introduksjonsloven.

9 Beregning av stønaden

§ 9 Beregning

Stønaden per måned utgjør 1/12 av stønaden på årsbasis. Stønaden per dag utgjør 1/30 av månedsstønaden. Stønaden per time utgjør 1/1850 av stønaden på årsbasis.

Utgangspunktet er at introduksjonsstønaden ligger systemmessig nærmere fastlønnsordningen enn de sosiale inntektsordningene, og den er lovfestet etter mønsteret fra hovedtariffavtalen i arbeidslivet.

Fordelen med hovedtariffavtalens system er at stønaden vil utbetales upåvirket av endringer i ferier og bevegelige helligdager. Ytelsen løper under ferie, men det er ikke innført noen feriepengeordning som i arbeidslivet for øvrig, jf. forskrift av 18. juli 2003 nr. 973 om fravær og permisjon ved nyankomne innvandreres deltakelse i introduksjonsordningen.

10 Fravær

§ 10 Fravær

Ved fravær som ikke skyldes sykdom eller andre tvingende velferdsgrunner, og som det ikke er gitt tillatelse til, reduseres stønaden tilsvarende, jf. § 9. Departementet fastsetter ved forskrift nærmere regler om fravær og permisjon.

Bestemmelsen om fravær er todelt og uttrykker på den ene side hva som skal anses for legitimt fravær med rett til utbetaling av introduksjonsstønad. På den annen side angir bestemmelsen virkningene av illegitimt fravær, nemlig trekk i stønaden time for time, ev. dag for dag. I henhold til § 9 beregnes trekket i stønaden ved å dele stønaden på årsbasis på 1850 for å finne satsen per time. Eventuelt kan summen av stønaden på månedsbasis deles på 30 for å finne satsen per dag. Bestemmelsen gir Kommunal- og regionaldepartementet hjemmel til å fastsette ved forskrift nærmere regler om fravær. Forskrift av 18. juli 2003 nr. 973 om fravær og permisjon ved nyankomne innvandreres deltakelse i introduksjonsordningen og merknader til denne er inntatt i dette rundskrivet kapittel III og IV. Reglene ligger tett opp til gjeldende regler for arbeidstakere da det er et mål at deltakerne gjennom introduksjonsordningen blir kjent med fraværsordningen i arbeidslivet.

11 Egne midler

§ 11 Egne midler

Stønadens reduseres ikke på grunn av inntekter av egen eller andres virksomhet eller som følge av formue. Stønadens reduseres heller ikke på grunn av mottatt barnebidrag.

I den utstrekning lønnet arbeid inngår i programmet, reduseres stønaden tilsvarende den tid arbeidet tar.

Bestemmelsen bygger på det prinsipp at det er deltakelse i introduksjonsprogrammet som gir den enkelte rett til å motta introduksjonsstønad. Introduksjonsstønadens skal således være individbasert og ikke behovsprøvd, jf. § 8. Introduksjonsstønadens reduseres ikke som følge av andre inntekter den enkelte deltaker måtte ha, så lenge inntektene oppbevares utenom den tid av døgnet programmet pågår. Dersom en deltaker mottar andre offentlige ytelser, reguleres forholdet til introduksjonsstønadens av lovens § 12.

Inntekter på grunnlag av arbeid eller oppdrag som deltakeren utfører ved siden av full deltakelse i program, for eksempel deltidsarbeid på kveldstid, kommer ikke til fradrag i introduksjonsstønadens. Programmet er i seg selv ment å motvirke passivitet og det ville virke mot sin hensikt om inntekt av ekstra arbeid skulle komme til fradrag ved utmålingen av introduksjonsstønadens. I motsetning til sosialstønad er introduksjonsstønadens ikke en husholdningsbasert stønad. Det vil ikke påvirke et familiemedlems utbetaling av introduksjonsstønad om andre medlemmer mottar introduksjonsstønad, eller oppbeholder annen form for inntekt eller stønad. En målsetting er å ivareta likestillingsperspektivet i introduksjonsordningen og gi deltakerne mulighet til å forsørge seg selv upåvirket av inntekten til andre i husstanden. Introduksjonsstønadens størrelse påvirkes heller ikke av om deltakeren har formue eller kapitalinntekter. Heller ikke barnebidrag skal gi avkortning i utbetalingen av introduksjonsstønadens. Dette gjelder uavhengig av om bidraget utbetales av det offentlige eller den bidragspliktige.

Når det gjelder en deltakers arbeidsinntekt innenfor introduksjonsprogrammet, jf. annet ledd, vil denne komme til fradrag i introduksjonsstønadens. Fradraget i introduksjonsstønadens skal gjøres på grunnlag av antall timer det lønnete arbeidet tar. Fradraget gjøres time for time i introduksjonsstønadens, og ikke krone for krone. Dersom timelønnen i arbeid er høyere enn stønaden pr. time i introduksjonsordningen, vil en person som arbeider, til tross for avkortning i introduksjonsstønadens, tjene mer enn en person som bare mottar introduksjonsstønad. Et slikt resultat er imidlertid i tråd med introduksjonsordningens målsetting om å få deltakerne raskt i arbeid og vil kunne være et incitament for den enkelte.

Det vil neppe reise vanskelige avgrensningsspørsmål å fastslå hva som regnes for arbeid innenfor introduksjonsordningen og hva som er deltidsarbeid ved siden av, forutsatt at introduksjonsprogrammet og den individuelle planen er klart definert.

12 Samordning med andre offentlige ytelser

§ 12 Samordning med andre offentlige ytelser

Introduksjonsstønaden reduseres i den utstrekning vedkommende har rett til dagpenger under arbeidsløshet, sykepenger, fødselspenger eller rehabiliteringspenger, og retten til disse ytelsene er opparbeidet før vedkommende startet i et introduksjonsprogram. Stønaden reduseres tilsvarende for uførepensjon eller attføringspenger vedkommende mottar.

Dersom vedkommende som en del av introduksjonsprogrammet deltar i opplæring som utløser stønad til livsopphold fra Aetat, tilfaller stønaden kommunen.

Dersom vedkommende mottar overgangsstønad, reduseres introduksjonsstønaden på årsbasis med 40 prosent av den overgangsstønad som overstiger halvparten av folketrygdens grunnbeløp.

Barnetrygd og kontantstøtte kommer ikke til fradrag i stønaden.

Bestemmelsen slår fast at deltakelse i introduksjonsprogram ikke påvirker den enkeltes rett til ytelser fra folketrygden. I den grad en deltaker mottar uførepensjon (folketrygdloven kapittel 12), attføringspenger (folketrygdloven kapittel 11), sykepenger (folketrygdloven kapittel 8), dagpenger under arbeidsløshet (folketrygdloven kapittel 4), fødselspenger (folketrygdloven kapittel 14) eller rehabiliteringspenger (folketrygdloven kapittel 10), og retten til disse ytelsene er opparbeidet i tiden før vedkommende faktisk påbegynner introduksjonsprogrammet, beholder han eller hun disse ytelsene, men introduksjonsstønaden reduseres tilsvarende. Ovennevnte ytelser fra folketrygden og introduksjonsstønaden samordnes krone for krone.

En slik samordning gjennomføres ikke for andre ytelser vedkommende har opparbeidet rett til ved siden av fulltids deltakelse i introduksjonsprogrammet. Her kommer ytelsene til erstatning for inntekter vedkommende kan opptjene ved siden av fulltidsdeltakelse uten at introduksjonsstønaden blir redusert. Introduksjonsstønaden reduseres derfor ikke tilsvarende disse ytelsene. Dette er i samsvar med introduksjonsloven § 11.

Ytelser fra folketrygden som ikke framgår av denne bestemmelsen samordnes ikke med introduksjonsstønaden. Det gjelder for eksempel engangsstønad ved fødsel etter folketrygdloven § 14–12, stønad til barnetilsyn til enslig mor eller far etter folketrygdloven § 15-11 og pensjon til gjenlevende ektefelle etter folketrygdloven kapittel 17.

Det kan være personer i lovens målgruppe som har opparbeidet seg rett til dagpenger under arbeidsløshet etter folketrygdlovens kapittel 4. Her kan retten til dagpenger være opparbeidet på grunnlag av arbeidsinntekt de har opptjent tidligere, bl.a. fra tiden i asylmottak. Deltakelse i introduksjonsprogram vil ikke medføre at en mister sin rett til dagpenger under arbeidsløshet etter folketrygdloven kapittel 4, jf. folketrygdloven § 4–6 og forskrift 11. august 2003 om endring i forskrift om dagpenger under arbeidsløshet av 16. september 1998 nr. 890, men introduksjonsstønaden reduseres tilsvarende, jf. ovenfor.

Deltakelse i Aetats opplæringstiltak kan være et aktuelt tiltak i introduksjonsprogrammet. I de tilfeller hvor dette utløser stønad til livsopphold, forutsettes vedkommende å få utbetalt full introduksjonsstønad, mens stønad fra Aetat tilfaller kommunen. Dette gjelder også

eventuelt barnetillegg til kursstønaden. I rundskriv om samarbeid mellom kommunen og Aetat er det gitt nærmere regler for samordning av ytelser mellom Aetat og kommunen i forhold til denne bestemmelsen (se vedlegg).

I de tilfeller der vedkommende har krav på overgangsstønad, beholdes denne fullt ut. Introduksjonsstønaden reduseres imidlertid med 40 prosent av overgangsstønad vedkommende mottar etter at halvparten av grunnbeløpet (G) er trukket fra.

Barnetrygd og kontantstøtte trekkes ikke inn ved beregningen av introduksjonsstønaden.

Lovens samordningsregler mellom introduksjonsstønaden og ovennevnte ytelser fra folketrygden gir introduksjonsstønaden en subsidiær karakter i forhold til disse ytelsene. Bestemmelsen innebærer på dette punktet at kommunen kan kreve at den enkelte deltaker i introduksjonsprogram gjør gjeldende eventuelle rettigheter til ytelser til livsopphold etter folketrygdloven som samordnes med introduksjonsstønaden etter denne bestemmelsen. Kommunen skal i slike tilfeller bidra med nødvendig veiledning og opplysning om vedkommendes rettigheter i forhold til folketrygden.

For nærmere opplysninger om denne bestemmelsen vises det til kapittel 13.9 i Ot.prp. nr. 28 (2002–2003).

Ytelser fra Statens lånekasse for utdanning eller andre former for stipender eller støtte til utdanning er ikke omtalt i lovbestemmelsen, og samordnes ikke med introduksjonsstønaden.

13 Utbetaling

§ 13 Utbetaling

Utbetaling skjer etterskuddsvis på grunnlag av registrert frammøte. Kommunen beslutter hvordan og til hvilke tidspunkter utbetaling skal skje.

Utbetalingen skal skje etterskuddsvis, dvs. at stønaden skal være opptjent før utbetaling skjer. Begrunnelsen for dette er at det er viktig å markere sammenhengen mellom deltakelsen i programmet og stønaden. En etterskuddsvis utbetaling gjør det klart at det er deltakelse i programmet som utløser rett til stønad og at illegitimt fravær har direkte konsekvenser. Ordningen vil også være administrativt enklere å gjennomføre. Bestemmelsen er likevel ikke til hinder for at kommunene gir forskudd på stønad i enkeltstående tilfelle. Kommunen bør her vurdere om det er hensiktsmessig å praktisere samme regler som gjelder for søknad om forskudd på lønn for ansatte i stat og kommune.

Siden utbetalingen skal skje etterskuddsvis, må deltakeren få dekket nødvendige utgifter til livsopphold som forfaller før han eller hun mottar første stønadsutbetaling på alternativ måte. Det kan for eksempel skje gjennom forskuttering av introduksjonsstønad eller ved at deltakeren får dekket sine utgifter gjennom sosialhjelp i denne begrensede perioden.

Loven regulerer ikke hvor hyppig eller på hvilken måte utbetaling av introduksjonsstønad skal skje. Dette er overlatt til den enkelte kommune å avgjøre ettersom et sentralt fastsatt system lett kan virke tungvint og kompliserende for kommunene. Utbetalingsperioden bør

likevel ikke bli for lang, da dette vil kunne stille store krav til deltakernes økonomiplanlegging.

13.1 Rapportering til KOSTRA

Fra og med *rapporteringsåret 2004* (rapportering i 2005) vil spesifikasjon av introduksjonsstønaden ved rapportering bli obligatorisk ved økonomisk registrering og rapportering til Statistisk sentrabyrå (KOSTRA). For rapporteringsåret 2003 er det angitt at introduksjonsstønaden knyttes til funksjon 281 Økonomisk sosialhjelp. Fra og med rapporteringsåret 2004 er det besluttet at funksjon 273 Sysselsettingstiltak benyttes for alle utgifter og inntekter knyttet til introduksjonsordningen. Dette innebærer at all tilrettelegging/organisering av ordningen samt utgifter til selve stønaden til deltakere knyttes til funksjon 273. Art 089 "Trekkpliktig/oppgavepliktig, ikke arbeidsgiveravgiftspliktig lønn" skal benyttes ved utbetaling av stønaden.

Departementet har gitt nærmere informasjon i forbindelse med oppdateringen av KOSTRA veiledningsmaterieell høsten 2004, se eget brev til alle kommuner, fylkeskommuner og fylkesmenn av 3. november 2004 vedrørende endringer i kontoplan i KOSTRA og veiledningen til denne fra rapporteringsåret 2005. Funksjon 275 "Introduksjonsordningen" er en ny funksjon, og funksjonen er gitt slik veiledning:

"Inntekter og utgifter som er knyttet til introduksjonsloven, med unntak av utgifter til norskopplæring. I tillegg til selve stønaden, vil dette være kommunens utgifter til organisering, tilrettelegging, utbetaling og oppfølging av introduksjonsordningen. Tjenesten kan være ulikt organisert fra kommune til kommune. Dersom tjenesten er organisert under kommunens sosialkontortjeneste, må de stillinger som arbeider med organisering, tilrettelegging, utbetaling og oppfølging av ordningen knyttes til art 089. Økonomisk stønad til personer som ikke er hjemlet i introduksjonsloven skal ikke føres på denne funksjonen."

Rapportering gjennom KOSTRA vil bare være aktuelt for deltakere som har begynt introduksjonsprogram før 1. september 2005. Deltakere som begynner programmet etter denne datoen, vil bli fanget opp av rapportering gjennom Nasjonalt introduksjonsregister. Dette betyr at rapportering til KOSTRA vil skje siste gang for 2008.

14 Trekk i framtidige utbetalinger

§ 14 Trekk i framtidige utbetalinger

Dersom vedkommende har fått utbetalt høyere stønad enn det hun eller han har krav på, kan det overskytende trekkes i framtidig stønad.

Dersom programdeltakeren ved en feil har fått utbetalt for mye i introduksjonsstønad, kan beløpet trekkes i framtidige utbetalinger. Det er ikke en forutsetning at deltakeren kan bebreides for feilen, eller at vedkommende burde ha oppdaget den. Regelen er objektiv i den forstand at det overskytende beløp kan kreves tilbake selv om det er kommunens feil at det er utbetalt. Regelen tilsvarer vanlig praksis i arbeidslivet.

15 Uriktige opplysninger

§ 15 Uriktige opplysninger

Har noen fått utbetalt en ytelse fordi vedkommende, eller noen som har handlet på vedkommendes vegne, forsettlig eller grovt uaktsomt har gitt uriktige opplysninger eller har fortiet opplysninger, kan det vedtas at stønaden skal betales tilbake.

Vilkårene for tilbakebetaling etter denne bestemmelsen er strengere enn vilkårene for å kunne trekke deltakeren i framtidige utbetalinger etter § 14. Forutsetningen etter § 15 er at feilutbetalingen skyldes at vedkommende, eller noen som handler på hans eller hennes vegne, forsettlig eller grovt uaktsomt har gitt uriktige opplysninger eller fortiet opplysninger av betydning for programdeltakelsen eller for utbetaling av stønaden. Det vil være grovt uaktsomt å gi uriktige opplysninger om forhold som deltakeren eller fullmektigen måtte forstå var av betydning for vurderingen av programdeltakelsen eller for utbetaling av stønaden. Det er altså ikke meningen at unnskyldelig og ubevisst feilinformasjon og/eller fortielse skal rammes av bestemmelsen. Ved denne vurderingen må det tas hensyn til at mange deltakere i introduksjonsordningen vil ha dårligere forutsetninger enn andre for å forstå hvilke opplysninger som er av betydning i denne sammenheng, og at språkproblemer lett vil kunne føre til at opplysninger de gir, kan misforstås. Aktsomhetsnormen bør derfor ikke settes for høyt ved vurderingen av om det foreligger forsett eller grov uaktsomhet i slike tilfeller, og opplysninger som blir feilaktige på grunn av språkproblemer, skal heller ikke legges den enkelte til last.

De strengere kravene er begrunnet i at det er mer inngripende å kreve at deltakeren skal betale tilbake penger enn det er å trekke vedkommende i framtidige ytelser. Deltakeren eller vedkommendes fullmektig må derfor kunne klandres for feilen dersom kommunen skal kunne kreve tilbakebetaling. Hvis en deltaker ikke kan trekkes i framtidige utbetalinger (f.eks. fordi vedkommende har avsluttet programmet) og han eller hun heller ikke kan bebreides for å ha mottatt for mye introduksjonsstønad, har kommunen altså ingen mulighet til å kreve pengene tilbake.

Videre må det være årsakssammenheng mellom de uriktige opplysningene/fortielsen og stønadsutbetalingen. Dersom tildelingen av introduksjonsstønaden ikke bygget på de uriktige opplysningene, er kommunen med andre ord avskåret fra å kreve beløpet tilbakebetalt.

Uriktige opplysninger om de ytelsene fra folketrygden som medfører reduksjon i introduksjonsstønaden, jf. § 12, rammes dersom de øvrige vilkår i denne bestemmelsen er oppfylt (se ovenfor).

16 Refusjon i ytelser fra folketrygden

§ 16 Refusjon i ytelser fra folketrygden

Dersom en mottaker av introduksjonsstønad med tilbakevirkning får innvilget ytelser som nevnt i § 12, kan kommunen kreve hel eller delvis refusjon i det beløp som skal etterbetales, til dekning av sine utlegg til samme formål og for samme tidsrom.

Bestemmelsen gir kommunen hjemmel til å kreve refusjon i ytelser fra folketrygden som er vedtatt for etterbetaling. Det gjelder bare de ytelsene som skal samordnes med introduksjonsstønaden etter reglene i § 12. Bestemmelsen er utformet etter samme mønster som sosialtjenesteloven § 5–9.

Avgjørelser av søknader om trygdeytelser kan i praksis ofte ta lang tid. Det gjelder ikke minst søknader om uføretrygd, hvor utfallet også kan være nokså usikkert. I mellomtiden vil en deltaker i introduksjonsprogram ha krav på introduksjonsstønad. I medhold av denne bestemmelsen kan kommunen på visse vilkår kreve refusjon for utbetalt introduksjonsstønad i etterbetalte trygdeytelser. Begrunnelsen for refusjonsadgangen er den samme som for samordningsreglene i § 12. Det anses ikke som rimelig at en deltaker i introduksjonsprogram får dobbelt dekning – både trygdeytelser og introduksjonsstønad – for samme tidsrom og til samme formål.

Det er et vilkår i bestemmelsen at trygdeytelser kommunen krever refusjon i, er gitt for samme tidsrom som introduksjonsstønaden er gitt for. Dette innebærer at introduksjonsstønad utbetalt for et tidsrom forut for det tidspunktet trygden innvilges fra, ikke kan kreves refundert. Ved beregning av et refusjonskrav kan hele tidsrommet hvor deltakeren har mottatt introduksjonsstønad ikke ses under ett, selv om etterbetalingen av trygden også dekker samme tidsrom. Dersom introduksjonsstønaden i enkelte perioder overstiger trygdens ytelser for samme perioder, kan det overskytende ikke kreves refundert i trygd.

Det er ikke et vilkår at programdeltakeren er blitt informert om refusjonsadgangen på forhånd. For å unngå at et refusjonskrav kommer helt uventet, bør kommunen likevel alltid gjøre deltakeren oppmerksom på refusjonsadgangen når kommunen er kjent med eller har grunn til å anta at deltakeren har søkt, eller kommer til å søke ytelser etter lov om folketrygd.

Dersom kommunen har fått vite at programdeltakeren vil kunne få etterbetalt trygdeytelser, bør den på et tidligst mulig tidspunkt underrette trygdekontoret om at et refusjonskrav kan bli fremmet. Kommunen må selv gjøre kravet gjeldende overfor trygdekontoret og godtgjøre at kravet er berettiget.

17 Opplæring i norsk og samfunnskunnskap

§ 17 Rett og plikt til deltakelse i opplæring i norsk og samfunnskunnskap

Rett og plikt til deltakelse i gratis opplæring i norsk og samfunnskunnskap i til sammen 300 timer gjelder for utlending mellom 16 og 55 år som har fått

- a) oppholds- eller arbeidstillatelse etter utlendingsloven som danner grunnlag for bosettingstillatelse, eller
- b) kollektiv beskyttelse i massefluktsituasjon etter utlendingsloven § 8a.

Utlending mellom 55 og 67 år med oppholdsgrunnlag som nevnt i bokstav a eller b har rett, men ikke plikt, til å delta i opplæring som nevnt i første ledd.

Rett til deltakelse etter første og annet ledd gjelder ikke for utlending med oppholds- eller arbeidstillatelse etter utlendingsloven § 8 første ledd og deres familiemedlemmer med tillatelse etter utlendingsloven § 9 eller § 8 annet ledd. Utlending mellom 16 og 55 år med tillatelse som nevnt i første punktum som danner grunnlag for bosettingstillatelse, har plikt til deltakelse i opplæring i norsk og samfunnskunnskap i til sammen 300 timer, jf. § 18 første ledd annet punktum.

Rett eller plikt til deltakelse i opplæring i norsk og samfunnskunnskap foreligger ikke dersom det dokumenteres at vedkommende har tilstrekkelige kunnskaper i norsk. Plikt til deltakelse foreligger ikke dersom det dokumenteres at vedkommende har tilstrekkelige kunnskaper i samisk. Dersom særlige helsemessige eller andre tungtveiende årsaker tilsier det, kan kommunen frita den enkelte fra plikt til deltakelse.

Rett eller plikt til deltakelse etter første til tredje ledd inntreer ved innvilgelse av første gangs tillatelse etter utlendingsloven, eller fra ankomst til riket for utlending som har fått slik tillatelse før innreise. For personer som omfattes av første ledd bokstav b, inntreer rett og plikt til deltakelse fra det tidspunkt vedkommende blir bosatt i kommunen i henhold til særskilt avtale mellom utlendingsmyndighetene og kommunen. Rett til deltakelse etter første og annet ledd gjelder i tre år. I særlige tilfeller kan rett og plikt til deltakelse inntre fra det tidspunktet krav om opplæring settes fram. Departementet kan i forskrift gi utfyllende regler om hva som her skal være å anse som særlige tilfeller.

17.1 Avgrensning av personkretsen

Etter § 17 er det innvandrersens oppholdsgrunnlag og alder som avgjør hvilke rettigheter og plikter han eller hun har. Avhengig av alder og oppholdsgrunnlag kan en innvandrers ha rett og plikt til gratis opplæring i norsk og samfunnskunnskap, rett uten plikt til opplæring eller plikt uten rett til opplæring. Enkelte innvandrere omfattes verken av rett eller plikt til opplæring i norsk og samfunnskunnskap.

17.1.1 Oppholdsgrunnlag

§ 17 avgrensner personkretsen for opplæring i norsk og samfunnskunnskap til å gjelde alle innvandrere mellom 16 og 67 år som enten har

- oppholds- eller arbeidstillatelse som danner grunnlag for bosettingstillatelse eller
- kollektiv beskyttelse

For en nærmere omtale, se Ot.prp. nr. 50 (2003-2004), der begrunnelsen for avgrensning etter oppholdsgrunnlag og alder er gitt i kapitlene 7.5.1 og 7.5.2.

De som omfattes av rett og plikt til gratis norskopplæring

Etter § 17 har innvandrere mellom 16 og 55 år med følgende tillatelser rett og plikt til 300 timer gratis opplæring i norsk og samfunnskunnskap dersom det framgår av den individuelle tillatelsen at den danner grunnlag for bosettingstillatelse:

- Asyl, jf. utlendingsloven §§ 17 og 18, jf. utlendingsforskriften § 63 fjerde og femte ledd.
- Oppholds- eller arbeidstillatelse etter innreisetillatelse som overføringsflyktning, jf. utlendingsloven § 22 fjerde ledd, jf. utlendingsforskriften § 81 tredje ledd, jf. § 63 tredje til femte ledd.
- Opphold på humanitært grunnlag etter søknad om asyl, jf. utlendingsloven § 8 annet ledd, jf. utlendingsloven § 15 første og annet ledd jf. utlendingsforskriften § 21 første og annet ledd.
- Oppholds- eller arbeidstillatelse jf. utlendingsloven § 8 annet ledd, jf. utlendingsforskriften § 21 femte ledd.
- Familiegjenforening med personer som har tillatelse som nevnt ovenfor, samt familiegjenforening med norsk eller nordisk borger bosatt i riket, jf. utlendingsloven § 9 første ledd, jf. utlendingsforskriftens §§ 22 og 23, og utlendingsloven § 8 annet ledd, jf. utlendingsforskriften § 24.
- Familiegjenforening med person som har bosettingstillatelse etter utlendingsloven § 12, jf. utlendingsloven § 9 og § 8 annet ledd.

Rett og plikt til opplæring i norsk og samfunnskunnskap omfatter også innvandrere mellom 16 og 55 år som har kollektiv beskyttelse etter utlendingsloven § 8 a og som er bosatt i kommunen.

Innvandrere i alderen 55-67 år med en tillatelse som er listet opp ovenfor, har ikke plikt til å delta i norskopplæring, men har rett til gratis opplæring.

I og med at rett og/eller plikt vil følge av den enkeltes oppholdsgrunnlag, må kommunen sørge for å bringe oppholdsgrunnlaget på det rene. Oppholdsgrunnlaget vil gå fram av Nasjonalt introduksjonsregister, jf. forskrift av 20. april 2005 nr. 342 om et nasjonalt personregister for introduksjonsordning og opplæring i norsk og samfunnskunnskap for nyankomne innvandrere (Nasjonalt introduksjonsregister), som er omtalt i dette rundskrevet under pkt 23.4 og under del III Forskrifter. Merknader til forskriften finnes i del IV.

De som omfattes av plikt til 300 timer opplæring uten rett til gratis opplæring

Innvandrere mellom 16 og 55 år som har fått en oppholds- eller arbeidstillatelse som danner grunnlag for bosettingstillatelse etter utlendingsloven § 8 første ledd, jf. utlendingsforskriften §§ 18 og 3 (arbeidsinnvandrere fra land utenfor EØS/EFTA-området), og deres familiemedlemmer med tillatelse etter utlendingsloven §§ 9 og 8 annet ledd, har plikt til å

gjennomføre 300 timer opplæring i norsk og samfunnskunnskap, men har ingen rett til gratis opplæring. Kommunen kan kreve betaling fra den enkelte som omfattes av plikten etter denne bestemmelsen, jf. § 18 første ledd siste punktum.

De som verken omfattes av rett eller plikt til opplæring i norsk og samfunnskunnskap

Innvandrere som ikke har en oppholds- eller arbeidstillatelse som danner grunnlag for bosettingstillatelse eller kollektiv beskyttelse, har verken rett eller plikt til opplæring i norsk og samfunnskunnskap. Dette vil bl.a. gjelde studenter og au-pairer. Norske og nordiske borgere og personer med opphold etter EØS-/EFTA-regelverket har verken rett eller plikt til opplæring i norsk og samfunnskunnskap.

17.2 Fra hvilket tidspunkt inntreer rett og/eller plikt til opplæring i norsk og samfunnskunnskap og hvor lenge varer rett og/eller plikt til opplæring?

§ 17 femte ledd regulerer inntredelsestidspunktet for rett og/eller plikt til å delta i opplæring i norsk og samfunnskunnskap. For personer som oppholder seg i landet når de får innvilget oppholds- og arbeidstillatelse som danner grunnlag for bosettingstillatelse, jf. § 17 første ledd bokstav a, inntreer rett og plikt til opplæring på vedtakstidspunktet for første gangs tillatelse etter utlendingsloven. Dette vil for eksempel gjelde personer som får innvilget asyl eller opphold på humanitært grunnlag etter søknad om asyl. Dette gjelder selv om vedkommende ikke er bosatt i en kommune og bor for eksempel på et asylmottak. For personer som fikk tillatelsen innvilget før innreise, gjelder retten og/eller plikten fra ankomsttidspunktet til landet. Dette vil for eksempel gjelde "arbeidsinnvandrere", personer som kommer til landet på familiegjenforening og overføringsflyktninger. Overføringsflyktninger får komme til Norge etter organisert uttak, vanligvis i samarbeid med FNs Høykommissær for flyktninger (UNHCR). Stortinget, etter forslag fra Regjeringen, fastsetter en kvote for hvor mange overføringsflyktninger Norge kan ta imot hvert år. For personer som har kollektiv beskyttelse i massefluktsituasjon i medhold av utlendingsloven § 8 a, inntreer rett og plikt til opplæring fra det tidspunktet vedkommende bosettes i en kommune etter avtale mellom kommunen og utledningsmyndighetene.

Plikten til opplæring varer i prinsippet til fylte 55 år, men retten til gratis opplæring opphører etter tre år. Som hovedregel må retten til gratis opplæring (300 timer) være tatt ut i løpet av tre år regnet fra inntredeledestidspunktet, se ovenfor. All gratis opplæring, det vil si 300 timer opplæring og opplæring utover 300 timer, må være gjennomført i løpet av fem år regnet fra inntredelsestidspunktet, jf. § 18 annet ledd. De som ikke har gjennomført 300 timer opplæring i løpet av de første tre årene, må selv betale for den opplæringen som gjenstår for å oppfylle sin plikt til 300 timer opplæring. Den som ikke har gjennomført den pliktige opplæringen, kan ikke regne med å få ytterligere gratis opplæring innenfor en ramme på 2 700 timer, jf. introduksjonsloven § 18 annet ledd.

Innvandrere som på grunn av tvang eller andre tungtveiende grunner ikke har kunnet starte opp og gjennomføre opplæringen innenfor denne tidsrammen, kan få rett og plikt til opplæring fra det tidspunktet vedkommende setter fram krav om det, jf. § 17 femte ledd, fjerde punktum. Det innebærer at retten til opplæring må være tatt ut i løpet av tre år og opplæring utover 300 timer i løpet av fem år fra det tidspunktet kravet ble satt fram. Dette gjelder bare i særlige tilfeller og er regulert i forskrift av 20. april 2005 nr. 341 om opplæring i norsk og samfunnskunnskap for nyankomne innvandrere, jf. del III i dette rundskrivet.

17.3 Hva består retten og plikten i?

Loven gir innvandrere rett og plikt til 300 timer opplæring i norsk og samfunnskunnskap uten å fastsette tildelingen mellom samfunnskunnskap og språkopplæring, jf. første ledd i § 17. Tildelingen mellom språkopplæring og opplæring i samfunnskunnskap er fastsatt i Læreplanen i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere. Læreplanen vil forskriftsfestes med hjemmel i introduksjonsloven § 20. Det legges opp til at innvandrere skal ha 250 timer opplæring i norsk og 50 timer opplæring i samfunnskunnskap. Læreplanen fastsetter i tråd med Ot. prp. nr 50 (2003-2004) at opplæringen i samfunnskunnskap skal gis på et språk innvandreren forstår, men ikke nødvendigvis på morsmålet. I og med at innvandrere har forskjellige utgangspunkt og forutsetninger, vil ikke alle kunne nå like langt i løpet av 250 timer språkopplæring. Læreplanen fastsetter derfor ingen læringsmål for den pliktige opplæringen. Læringsmålene for 250 timer språkopplæring må fastsettes individuelt og nedfelles i den individuelle planen.

Læreplanen og individuell plan er kort omtalt under pkt. 19.1 og 19.5 i dette rundskrivet.

I Ot.prp. nr. 50 (2003-2004), kapittel 8.2, er det også beskrevet hva rett og plikt til opplæring innebærer for den enkelte.

17.4 Konsekvenser av manglende oppfyllelse av plikten

Det følger av § 12 i lov 24. juni 1988 om utlendingers adgang til riket og deres opphold her (utlendingsloven) at for å kunne få bosettingstillatelse må de som har plikt til opplæring i norsk og samfunnskunnskap etter introduksjonsloven § 17, kunne dokumentere at de har gjennomført 300 timer opplæring i norsk og samfunnskunnskap eller er fritatt fra plikten til å delta i opplæring.

Det følger av § 6 i lov 8. desember 1950 nr. 3 om norsk riksborgerrett (statsborgerskapsloven) at det oppstilles et generelt krav til gjennomført 300 timer godkjent norskopplæring eller annen dokumentasjon på tilstrekkelige kunnskaper i norsk eller samisk for innvilgelse av søknad om norsk statsborgerskap.

Det er utlendingsmyndighetene som vurderer om kravet til å delta i opplæring er oppfylt eller om det foreligger tilfredsstillende dokumentasjon på tilfredsstillende kunnskaper. Utlendingsmyndighetene vil kunne basere sine vedtak om bosettingstillatelse og statsborgerskap på informasjon om gjennomført opplæring og fritak fra opplæring i Nasjonalt introduksjonsregister.

For en nærmere omtale, se pkt. 25.2 i dette rundskrivet og Ot.prp. nr. 50 (2003-2004), kapittel 10.

17.5 Fritak fra opplæring

Det er gitt nærmere regler om fritak fra opplæringen i forskrift av 20. april 2005 nr. 341 om opplæring i norsk og samfunnskunnskap for nyankomne innvandrere, jf del III i dette rundskrivet. Fritak kan innvilges av kommunen etter søknad.

17.6 Overgangsordning

Rett og/eller plikt til deltakelse i opplæring vil gjelde alle som har fått innvilget tillatelser nevnt i § 17 etter 1. september 2005. De som fikk oppholds- eller arbeidstillatelse før denne datoen, vil kunne få norskopplæring i henhold til ordning som gjelder per 15. april 2005. Det er lagt opp til at denne ordningen vil gjelde i fem år regnet fra 1. september 2005. Kommunene bør informere innvandrere som ikke omfattes av rett og/eller plikt til opplæring, om at ordningen vil opphøre 1. september 2010. Det er viktig at denne informasjonen også når fram til innvandrere som har bodd lenge i Norge og som ikke har deltatt i norskopplæring tidligere.

18 Kommunens ansvar for opplæring i norsk og samfunnskunnskap

§ 18 Kommunens ansvar for opplæring i norsk og samfunnskunnskap

Kommunen skal så snart som mulig og innen tre måneder etter at krav eller søknad om deltakelse blir framsatt, sørge for opplæring i norsk og samfunnskunnskap i henhold til § 17 for personer som er bosatt i kommunen eller bor midlertidig på asylmottak i kommunen. Kommunen kan kreve at personer som omfattes av § 17 tredje ledd betaler for opplæringen.

Kommunen skal så snart som mulig og innen tre måneder etter at søknad om deltakelse blir framsatt, sørge for tilbud om ytterligere gratis opplæring i norsk til personer som omfattes av § 17 første og annet ledd innenfor rammen av 2 700 timer, dersom vedkommende har behov for det.

Kommunen kan kreve at vedkommende gjennomfører tester for å fastslå om det er behov for slik opplæring. Kommunenes plikt etter dette leddet gjelder i fem år fra det tidspunktet rett eller plikt til deltakelse i opplæring i norsk og samfunnskunnskap inntreffer, jf. § 17 femte ledd.

Opplæringen skal gis av kommunen eller av andre som kommunen godkjenner.

18.1 Generelt om kommunens plikt

Opplæringen i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere bygger på det generelle prinsippet i norsk skole om at opplæringen skal tilrettelegges for den enkelte, jf. kap. 9 i Ot.prp. nr. 50 (2003-2004).

Kommunen har plikt til å tilrettelegge for den enkeltes opplæring i norsk og samfunnskunnskap. Opplæringen skal være individuelt tilpasset og basert på kartlegging av den enkeltes forutsetninger og behov. Den individuelle tilpasningen omfatter både faglig og praktisk tilpasning. Opplæringen må tilpasses den enkeltes livssituasjon og organiseres på en slik måte at det blir praktisk mulig å delta både for personer med omsorgsansvar for små barn og for personer i yrkeslivet. Kommunen har derimot ikke noen generell plikt til å tilby barnepass og skyss for deltakere i opplæringen. Det vil bero på en vurdering fra

den enkelte kommunes side hvorvidt det anses hensiktsmessig å tilby slike ordninger. I noen tilfeller kan det være åpenbart urimelig å ikke tilrettelegge barnepass og/eller skyss.

Kommunene har ansvar for at opplæringen holder en god progresjon, tilstrekkelig intensitet og kontinuitet slik at den enkelte deltaker kan gjennomføre 300 timer opplæring i norsk og samfunnskunnskap i løpet av de tre første årene og eventuell opplæring ut over 300 timer i løpet av fem år fra det tidspunktet rett og/eller plikt inntreer, jf. §§ 17 femte ledd og 18 annet ledd. De fleste vil kunne bruke langt mindre enn tre år på å gjennomføre 300 timer.

18.2 Tidspunkt for når kommunen skal sette i gang opplæringen

§ 18 første ledd gjelder kommunens plikt til å gi 300 timer opplæring.

Kommunen skal tilby opplæringen så snart som mulig og senest innen tre måneder etter at den enkelte setter fram krav eller søker om opplæring. De som har rett til 300 timer opplæring, setter fram krav om opplæring. De som bare har plikt til opplæring, setter fram søknad. Når kravet eller søknad er framsatt, skal kommunene fatte vedtak om opplæring i norsk og samfunnskunnskap, jf. § 21 annet ledd bokstav a).

Bestemmelsen legger en handlingsplikt på den enkelte innvandrер ved at vedkommende selv må sette fram krav eller søke om opplæring. Dette har sammenheng med at den enkelte selv har en plikt til aktivt å medvirke til at opplæringen kommer i gang og gjennomføres.

Innvandrerer kan når som helst sette fram krav om opplæring innenfor tidsrammen på tre år, jf. § 17 femte ledd tredje punktum og kapittel 17 i dette rundskrivet. Dersom innvandreren utsetter å søke om eller sette fram krav om opplæring, vil det bety at han eller hun får kortere tid til å gjennomføre den.

Det kan oppstå situasjoner der innvandrere som har rett og/eller plikt til opplæring, setter fram krav om opplæring så sent at de ikke rekker å fullføre 300 timer opplæring innenfor en tidsramme på tre år. I slike tilfeller har kommunen plikt til å gi opplæring på grunnlag av en individuell vurdering og som i omfang tilsvare det tilbudet kommunen gir til andre deltakere i norskopplæringen som har en tilsvarende bakgrunn som søkeren. Hvis vedkommende da ikke rekker å fullføre 300 timer i løpet av tre år, innebærer det at han eller hun eventuelt må betale for de timene som gjenstår for å oppfylle plikten.

18.3 Personkretsen som kommunen har plikt til å tilby opplæring

Kommunens plikt til å tilby 300 timer opplæring i henhold til § 18 første ledd gjelder overfor alle grupper som omfattes av lovens personkrets i § 17 første til tredje ledd, jf. kapittel 17 i dette rundskrivet. Kommunens plikt etter § 18 første ledd gjelder således også personer som har plikt til opplæring, og ikke rett til gratis opplæring, jf. § 17 tredje ledd.

Plikten gjelder som hovedregel personer som er bosatt i kommunen, det vil bety at de må være registrert i Folkeregisteret som bosatt i kommunen. Plikten vil i tillegg gjelde overfor personer som omfattes av personkretsen i § 17, og som bor midlertidig på asylmottak i kommunen. I praksis vil dette bety at de har fått oppholds- eller arbeidstillatelse, men de venter på bosettingskommune. Kommunens plikt overfor personer med kollektiv beskyt-

telse gjelder bare dersom den enkelte er bosatt i kommunen i henhold til avtale mellom kommunen og utlendingsmyndighetene.

Bosettingskommunen/hjemkommunen har også ansvar for å sørge for opplæring i norsk og samfunnskunnskap for personer som er innsatt i fengsel, innlagt på institusjoner eller er under utdanning i en annen kommune.

Kommunens plikt forutsetter at vedkommende faktisk oppholder seg i landet.

For en nærmere omtale, se Ot.prp. nr. 50 (2003-2004), kapittel 8.4.

18.4 Personkretsen som kommunen kan kreve betaling fra

Innvandrere som kun har plikt til opplæring ("arbeidsinnvandrere" og deres familiemedlemmer), jf. § 17 tredje ledd, har ikke rett til gratis opplæring fra kommunen. Kommunen kan selv velge å tilby gratis opplæring til denne gruppen, eller den kan kreve betaling for opplæringen. Kommunen skal basere seg på prinsippet om selvkost når den skal beregne hva deltakeren skal betale for opplæringen, jf. Kommunal- og regionaldepartementets rundskriv H- 2140 Retningslinjer for beregning av selvkost for kommunale tjenester.

18.5 Ytterligere opplæring

§ 18 annet ledd gjelder kommunens plikt til å tilby ytterligere opplæring.

Innvandrere som omfattes av ordningen med rett til opplæring i norsk og samfunnskunnskap, jf. § 17 første og annet ledd, skal få tilbud om gratis opplæring ut over 300 timer dersom de har behov for det. Den enkelte innvandrers har imidlertid ikke noen individuell rett til opplæring utover 300 timer. Kommunen har ikke plikt til å tilby ytterligere opplæring til innvandrere som har plikt uten rett til gratis opplæring, jf. § 17 tredje ledd ("arbeidsinnvandrere"). Kommunen kan likevel velge å tilby dem slik opplæring.

En forutsetning for kommunens plikt til å tilby ytterligere gratis opplæring er at deltaker som søker, fyller kriteriene i § 18 annet ledd og har fullført 300 timer pliktig opplæring i norsk og samfunnskunnskap. Det er ikke noe krav om at de 300 timene må være fullført innen tre år for å kunne få ytterligere opplæring. Dersom deltaker ikke fullfører 300 timer innen fristen på tre år, vil vedkommende, dersom kommunen krever det, selv måtte betale for den opplæringen som gjenstår for å oppfylle sin plikt til 300 timer opplæring før vedkommende kan søke kommunen om opplæring ut over 300 timer. Dette går fram av § 5 i forskrift av 20. april 2005 nr. 341 om opplæring i norsk og samfunnskunnskap for nyankomne innvandrere, jf. del III i dette rundskrivet.

Ytterligere gratis opplæring er ingen individuell rettighet, men det er en plikt for kommunen å sørge for ytterligere opplæring for dem som omfattes av rett til 300 timer opplæring og som har behov for mer opplæring. Den enkelte deltaker må selv søke om opplæring ut over 300 timer. Kommunen vurderer deltakers behov og fatter vedtak med tildeling av et visst antall timer videre opplæring. Kommunen har ingen plikt til å tildele opplæring som overstiger 2 700 timer i tillegg til 300 timer opplæring.

Opplæring ut over 300 timer skal også settes i gang så snart som mulig og senest innen tre måneder etter at søknad er framsatt, jf. § 18 annet ledd.

Kommunens plikt til å tilby opplæring ut over 300 timer gjelder i fem år fra det tidspunktet rett og plikt til deltakelse i opplæring i norsk og samfunnskunnskap inntreer, jf. § 17 femte ledd. All opplæring, både opplæringen på 300 timer og ytterligere opplæring, må fordeles slik at innvandreren rekker å gjennomføre all opplæring i løpet av disse fem årene.

For en nærmere omtale, se Ot.prp. nr. 50 (2003-2004) kapittel 8.6.

18.6 Prosedyrer for å avgjøre om den enkelte har behov for opplæring utover 300 timer

Dette er fastsatt i forskrift, jf. forskrift av 20. april 2005 nr. 341. om opplæring i norsk og samfunnskunnskap for nyankomne innvandrere og merknader til forskriften i del III og IV i dette rundskrivet.

Forskrift om opplæring i norsk og samfunnskunnskap for nyankomne innvandrere fastsetter at kommunen skal basere vedtaket om ytterligere opplæring på lærerens vurdering av språklige ferdigheter og behov for ytterligere opplæring. Dersom kommunen er i tvil om hvorvidt det foreligger behov for mer opplæring, eller dersom det er uenighet mellom deltaker og kommune om hvorvidt det foreligger behov, kan kommunen kreve at deltaker gjennomfører en språkstest for å fastslå om det er behov for ytterligere opplæring innenfor rammen av 2 700 timer.

18.7 Opplæringen skal gis av kommunen eller av andre som kommunen godkjenner

Det følger av § 18 tredje ledd at opplæringen i norsk og samfunnskunnskap skal gis av kommunen selv eller andre som kommunen godkjenner. Kommunen kan benytte godkjente studieforbund, fjernundervisningsinstitusjoner eller andre private tilbydere. Det er den enkelte kommune som selv avgjør om den vil bruke private tilbydere, og i så fall hvilken tilbyder som skal brukes. Kommunen kan velge en løsning hvor deler av opplæringen gis av kommunen selv, og det resterende gis av en eller flere private tilbydere.

Se også Ot. prp. nr. 50 (2003-2004) kapittel 9.2 og kapittel 19.2, lov om offentlige anskaffelser og forskrift om offentlige anskaffelser som omfatter statlige, kommunale og fylkeskommunale organers kjøp av varer og tjenester.

18.8 Sentral godkjenning/kvalitetsvurdering av private tilbydere

I Ot.prp. nr. 50 (2003-2004) kapittel 9, er det foreslått å etablere en sentral godkjenningsordning for private tilbydere, og dette vil gjøre det enklere for den enkelte kommune å vurdere tilbud og velge mellom tilbydere. En sentral godkjenningsordning vil også være en støtte i valget av opplæringsinstitusjon for den enkelte deltaker som ikke er omfattet av rett til gratis opplæring og som selv må betale for opplæringen.

Den som blir godkjent, vil ikke motta statstilskudd eller ha noen garanti for at den vil få deltakere som omfattes av rett og/eller plikt til opplæring i norsk og samfunnskunnskap. Den enkelte kommune må selv velge om den vil bruke private tilbydere i opplæringen, og i tilfelle hvilken privat tilbyder den vil samarbeide med. Kommunen kan benytte en sentralt godkjent tilbyder, eller andre som kommunen selv godkjenner. Uansett hvilken løs-

ning en kommune velger for å oppfylle sin plikt til å tilby opplæring, vil det være kommunen som har ansvaret for at opplæringen i norsk og samfunnskunnskap tilfredsstiller lovens krav, følger læreplanen og har god kvalitet.

19 Gjennomføring av opplæring i norsk og samfunnskunnskap

§ 19 Gjennomføring av opplæring i norsk og samfunnskunnskap

Det skal utarbeides en individuell plan for den som skal delta i opplæring i norsk og samfunnskunnskap. § 6 gjelder tilsvarende.

Den som skal undervise i norsk og samfunnskunnskap skal som hovedregel ha faglig og pedagogisk kompetanse.

Kommunen kan stanse opplæringen for den enkelte dersom det er saklig begrunnet i den enkeltes forhold.

Ved gjennomført eller avbrutt opplæring skal det utstedes et deltakerbevis.

19.1 Individuell plan

Opplæringen i norsk og samfunnskunnskap skal bygge på prinsippet om tilrettelagt opplæring. En skal ta utgangspunkt i den enkeltes behov og forutsetninger når en skal organisere opplæringen og velge metode og innhold. Prinsippet om tilpasset opplæring vil stå sentralt i Læreplanen i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere, og hvordan opplæringen skal tilpasses deltakerens forutsetninger er omtalt der.

§ 19 første ledd pålegger kommunen å utarbeide en individuell plan for den enkelte deltaker i opplæringen. Individuell plan er nærmere omtalt i Læreplanen i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere. I avsnittet "Inntaksvurdering" i læreplanen er det beskrevet hvordan en gjennom inntakssamtale og eventuelle tester skal kunne plassere deltakeren på det opplæringssporet som passer for vedkommende. Resultatet av denne kartleggingen skal nedfelles i en individuell plan som skal oppgi mål for opplæringen, tidsrammen for å nå målene, antall timer som tildeles og hvor og når opplæringen skal finne sted. Det er viktig at det gjennomføres samtaler med deltakeren om hvor vedkommende står i forhold til den individuelle planen, og at en på bakgrunn av denne samtalen eventuelt reviderer planen, jf. avsnittet "Vurdering og dokumentasjon" i læreplanen.

For de deltakere som får norskopplæring som en del av introduksjonsprogrammet, inngår den individuelle planen for norskopplæringen som en del av den individuelle planen for hele programmet. Dette betyr for eksempel at voksenopplæringen og den/de i kommunen som har ansvaret for introduksjonsprogrammet, må samarbeide. § 6 i introduksjonsloven som omhandler individuell plan for deltakelse i introduksjonsprogram, gjelder tilsvarende for opplæring i norsk og samfunnskunnskap. Dette innebærer bl.a. at planen skal utarbeides i samarbeid med vedkommende. Det vises til merknader til § 6 i kapittel 6 i dette rundskrivet.

Se også Ot.prp. nr. 50 (2003-2004) kapittel 8.4.3.

19.2 Kompetansekrav for den som skal undervise

Annet ledd i § 19 fastsetter krav til kompetanse for den som skal undervise i norsk og samfunnskunnskap. Som hovedregel skal den som skal undervise, ha godkjent lærerutdanning. Det er å foretrekke at den som skal undervise etter Læreplan i norsk og samfunnskunnskap, i tillegg har norsk som andrespråk eller relevant migrasjonspedagogisk kompetanse. Den som skal undervise analfabeter, bør også ha kompetanse i lese- og skriveopplæring.

Undervisningen i samfunnskunnskap skal skje på et språk deltakeren forstår, men ikke nødvendigvis på vedkommendes morsmål, jf. merknaden til § 17 i kapittel 17 i dette rundskrivet. Den som skal undervise i samfunnskunnskap, bør som hovedregel ha lærerutdanning. Imidlertid vil det kunne være vanskelig å forene dette kravet med kravet om at opplæringen skal foregå på et språk innvandreren skal forstå. Det kan derfor være aktuelt å la personer med tospråklig kompetanse og god innsikt i norske samfunnsforhold undervise i samfunnskunnskap under veiledning av et opplæringssted.

Se også Ot.prp. nr. 50 (2003-2004) kapittel 9.2.3.

19.3 Stans av opplæringen

Tredje ledd i § 19 fastsetter at kommunen kan stanse opplæringen når det er begrunnet med særlige forhold knyttet til den enkelte. Stans av opplæringen kan for eksempel være aktuelt dersom deltakeren opptre på en slik måte at han eller hun hindrer andre i læringen og dermed gjør det vanskelig for kommunen å oppfylle sin plikt overfor de øvrige deltakerne. Det kan også være aktuelt å stanse opplæringen dersom vedkommende har hyppig og vedvarende fravær i strid med forskrift av 20. april 2005 nr. 341 om opplæring i norsk og samfunnskunnskap for nyankomne innvandrere.

Det skal svært mye til for at opplæringen skal stanses. Stans må være saklig begrunnet i forhold knyttet til enkelte. Stans innebærer at den individuelle retten opphører, og personer som har fått stanset opplæringen har selv ansvaret for å oppfylle plikten på annen måte. Disse må eventuelt selv betale for den opplæringen som gjenstår for at han eller hun skal oppfylle sin plikt. Konsekvensen av manglende oppfyllelse av plikten vil kunne bli at vedkommende ikke får bosettingstillatelse og statsborgerskap.

Opplæringen kan stanses midlertidig eller permanent. Ved midlertidig stans skal det fattes vedtak om hvor lenge opplæringen skal opphøre. Når tidsrommet for midlertidig stans er utløpt, må vedkommende tas inn i opplæringen og få en ny mulighet til å gjennomføre opplæringen innenfor rammen av lov og forskrift. Midlertidig stans endrer ikke vedkommendes rett til 300 timer gratis opplæring og mulighet til ytterligere 2700 timer opplæring ved behov. Midlertidig stans endrer heller ikke at retten til gratis opplæring må tas ut i løpet av tre år og all opplæring i løpet av fem år fra det tidspunktet vedkommendes rett og/eller plikt til opplæring inntrådte i henhold til § 17.

Vedtaket om stans i opplæringen er et enkeltvedtak som kan påklages, jf. § 21 annet ledd bokstav c). Fylkesmannen er klageinstans, jf. § 22.

19.4 Deltakerbevis

Fjerde ledd i § 19 bestemmer at den enkelte deltaker har krav på å få utstedt et deltakerbevis etter gjennomført opplæring i 300 timer norsk og samfunnskunnskap. Det gjelder også når den enkelte er tildelt ytterligere opplæring i medhold av § 18 annet ledd, og denne opplæringen ut over 300 timer er gjennomført. Deltakerbeviset skal inneholde en beskrivelse av hvor mange timer opplæring som er gjennomført, samt en beskrivelse av hvilke temaer som er gjennomgått i opplæringen i samfunnskunnskap. Resultatet fra sentralt gitte, offentlige prøver skal også framgå av beviset. Dersom deltakeren ikke har vært oppe til slik prøve, bør deltakerbeviset inneholde lærerens vurdering av deltakerens språklige ferdigheter.

Kravet om å få utstedt deltakerbevis gjelder også når den enkelte har avbrutt deltakelsen selv eller opplæringen er stanset av kommunen. Dersom opplæringen stanses i medhold av § 19 tredje ledd, eller dersom opplæringen avsluttes/avbrytes før tiden slik det framgår av individuell plan og tildelingsvedtak med hjemmel i § 18 første og annet ledd, bør det framgå av beviset hvor mye av opplæringen som ble gjennomført. Også i slike tilfeller kan deltakerbeviset inneholde lærerens vurdering av språklige ferdigheter dersom deltakeren har vært så mye til stede at det er grunnlag for å gi en slik vurdering.

For deltakere som har opplæring i norsk som en del av introduksjonsprogrammet, skal deltakeren få et deltakerbevis for hele programmet, jf. § 4 fjerde ledd. Dette skal også omfatte opplæringen i norsk og samfunnskunnskap. For disse deltakerne vil det som hovedregel ikke være hensiktsmessig med et separat deltakerbevis for opplæringen i norsk og samfunnskunnskap.

19.5 Læreplanen i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere

Det er Utdannings- og forskningsdepartementet (UFD) som har det overordnede faglige og pedagogiske ansvaret for opplæringen i norsk og samfunnskunnskap. Det er dermed UFD som har ansvaret for læreplanen, som fastsetter det overordnede mål for opplæringen og læringsmålene for hvert av opplæringssporene. Det er forutsatt i planen at deltakerne skal plasseres på ett av tre opplæringsspor gitt deltakernes forutsetninger, målsettinger og tidligere utdanningsbakgrunn.

Det vil være opp til den enkelte kommune å avgjøre hvordan opplæringen skal organiseres i grupper. Opplæringssporene beskriver den pedagogiske differensieringen, som ikke alltid vil kunne samsvare med den organisatoriske differensieringen/gruppesammensetningen. Dette betyr at det ikke alltid vil kunne opprettes grupper som kun består av deltakere fra ett spor. Det er en utfordring hvordan en skal differensiere og tilrettelegge opplæringen i grupper som består av innvandrere med forskjellig morsmål og skolebakgrunn. Bruk av IKT-baserte læremidler kan være ett av flere hjelpemidler. En bør også vurdere om samarbeid med andre kommuner kan bidra til at opplæringen i større grad kan tilpasses deltakerens behov. Det er opplæringsstedene som må vurdere hvilke metoder som best fremmer den enkeltes læring.

Læreplan i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere skal gjelde for alle som omfattes av rett og/eller plikt til opplæring, det vil si de som har fått oppholds- og arbeidstillatelse etter 1. september 2005. Kommunen avgjør om den nye læreplanen også skal gjelde andre deltakere i opplæringen.

Læreplanen er tilgjengelig på Utdanningsdirektoratets og VOX' nettsider www.vox.no og www.utdanningsdirektoratet.no. VOX vil også kunne gi informasjon om læremidler, bl.a. læremidler som kan brukes i samfunnskunnskap. VOX vil også presentere en metodisk veiledning for opplæringen i norsk og samfunnskunnskap.

19.6 Nettbasert opplæring

Det finnes i dag nettbaserte læreprogrammer som gjør det mulig for deltakeren å tilegne seg ferdigheter i norsk uavhengig av tid og sted. Nettbasert opplæring kan brukes som et supplement til vanlig klasseromsundervisning og som et tilbud til deltakere som ønsker å gjennomføre opplæringen som fjernundervisning.

Også for deltakere i nettbasert opplæring gjelder at de må gjennomføre 300 timer pliktig opplæring (250 timer norskopplæring og 50 timer opplæring i samfunnskunnskap) og at deltakere med rett til opplæring, jf. § 17 første og annet ledd kan få inntil 2 700 timer opplæring i tillegg, hvis de har behov for det. Det er kommunen som er pliktig til å sørge for at alle innvandrere som omfattes av rett og/eller plikt til opplæring, får det opplæringstilbudet de har krav på og behov for. Også for deltakere i nettbasert fjernundervisning må kommunene fatte vedtak om hvor mange timer opplæring vedkommende skal ha, og det må fastsettes en individuell plan, som bl.a. skal beskrive hvilke læringsmål deltakeren bør nå innenfor den tildelte time- og tidsramme.

Før deltakeren tar i bruk nettbasert opplæring, bør deltakeren og det opplæringsstedet som har ansvaret for deltakeren, i fellesskap ha vurdert om nettbasert fjernundervisning vil kunne bidra til at deltakeren kan nå målet som er fastsatt i den individuelle planen. Læreren må jevnlig vurdere hvor deltakeren står i forhold til dette læringsmålet. Dette gjelder også ved nettbasert opplæring. Dersom deltakeren i nettbasert opplæring ikke viser en rimelig progresjon, må en drøfte med deltakeren hvordan han/hun bruker programmet og eventuelt vurdere om det er hensiktsmessig at han/hun forsetter med nettbasert opplæring. Ved gjennomført opplæring i henhold til individuell plan må en også vurdere hvilke språklige ferdigheter som deltakeren har oppnådd, bl.a. for å kunne avgjøre om det er behov for ytterligere opplæring og hvordan en eventuelt skal legge opp den.

Det er mulig å registrere når og hvor lenge en deltaker i nettbasert fjernundervisning har vært pålogget og om deltakeren i denne tiden har arbeidet aktivt. Det er opplæringsstedet/opplæringsinstitusjonen der vedkommende er registrert som deltaker, som må registrere dette. Den tiden deltakeren har vært pålogget og arbeidet aktivt, skal registreres som gjennomført opplæring i henhold til kravet om gjennomført 250 skoletimer språkopplæring. En skoletime er 45 minutter. Pålogget tid med lite eller ingen aktivitet, registreres ikke som gjennomført opplæring. En må imidlertid forutsette at alle deltakere i norskopplæringen også arbeider med språket hjemme (lekser). Det legges til grunn som et utgangspunkt at 10 pst. av den tiden deltakeren arbeider aktivt på nettet, er å definere som lekser, og skal ikke defineres som gjennomførte timer i forhold til plikten/tildelingsvedtaket. Dette betyr at deltaker i nettbasert fjernundervisning teknisk sett har gjennomført den pliktige norskopplæringen når han/hun har arbeidet 275 timer, det vil si 12 375 minutter, aktivt på nettet.

19.7 Språkpraksis

Språkpraksis brukes om språktrening utenfor klasserommet. Det er en metode i språkopplæringen for å trene på å snakke norsk i en tidlig fase. Et pedagogisk opplegg vil måtte trekke språkpraksis aktivt inn i norskopplæringen gjennom forarbeid/forberedelse, opp-

følgning i praksisperioden og etterarbeid/oppsummering av erfaringer. Det er kommunen som har ansvaret for å skaffe språkpraksisplasser. Arbeidspraksis derimot er et arbeidsmarkedstiltak som har som mål å øke den enkeltes muligheter på arbeidsmarkedet gjennom tilrettelagt arbeidstrening.

Hovedhensikten med språkpraksis er å forbedre språkferdighetene. Det er et virkemiddel for de som har behov for dette tilbudet, og ikke et standardisert tilbud for alle deltakere. Voksenopplæringscentre som har brukt språkpraksis i sin undervisning, kan rapportere om følgende erfaringer:

- merkbar framgang i muntlige ferdigheter, både samtale- og lytteferdigheter,
- større motivasjon for å lære norsk,
- større innsikt i arbeidslivet i Norge og
- økt motivasjon for å få jobb eller påbegynne videre utdanning.

Språkpraksis kan være en del av opplæringen i norsk og samfunnskunnskap.

Fafo-rapport 414 Kvalifisering for alle (2003) sier at deltakerne i språkpraksis selv rapporterer at språknivået er blitt mye bedre etter språkpraksis. For mer informasjon om språkpraksis vises det til UDIs temahefte nr. 10.

19.8 Opplæring i samfunnskunnskap

Alle som omfattes av ordningen med rett og/eller plikt til opplæring, skal ha 50 timer opplæring i samfunnskunnskap på morsmålet eller et språk vedkommende forstår så godt at hun eller han kan få rimelig utbytte av opplæringen. Innføring av rett og plikt til opplæring i norsk og samfunnskunnskap har ikke tilbakevirkende kraft, og det betyr at kommunen kun er forpliktet til å tilby denne opplæringen til dem som får oppholds- eller arbeidstillatelse etter 1. september 2005.

Hver enkelt innvandrer skal selv framsette krav eller søke om opplæring i norsk og samfunnskunnskap, og opplæringen skal begynne senest tre måneder etter at krav eller søknad er fremmet. Det er ikke et krav at en starter opplæringen med samfunnskunnskap. Det er likevel viktig at opplæringen i samfunnskunnskap finner sted tidlig i opplæringsløpet. Innvandrere bør få god informasjon og kunnskap om det norske samfunnet så snart som mulig etter at de har kommet til Norge. Opplæringen i samfunnskunnskap bør som hovedregel finne sted i løpet av det første halve året etter at vedkommende har fremmet krav eller søknad om opplæring i norsk og samfunnskunnskap.

Det vil bli en utfordring for kommunene å organisere denne opplæringen slik at kommunene både kan ivareta at opplæringen skal finne sted så snart som mulig og kravet om at den skal foregå på et språk vedkommende behersker på et rimelig nivå. Kommunene bør samarbeide om denne opplæringen, og der hvor det ligger til rette for det, bør en vurdere å tilby regionale kurs. Nasjonalt introduksjonsregister vil i tillegg til morsmålet registrere andre språk innvandreren kan. Dette vil kunne bli en støtte for kommunene når de skal organisere kursene. Innvandrere med god innsikt i norske samfunnsforhold kan brukes som lærere/instruktører, jf. pkt. 19.2. Det kan også være aktuelt å bruke tolk i denne opplæringen. Opplæringen i samfunnskunnskap vil først og fremst måtte basere seg på muntlig formidling, og det betyr at deltakeren som et minimum må kunne forstå det talespråket opplæringen skal foregå på. En dialogbasert opplæring vil også sette krav om at deltakeren kan formulere spørsmål og synspunkter på det språket opplæringen gis på.

Deltakerne bør derfor som et minimum kunne forstå språket opplæringen skal foregå på, og det er også en fordel om deltakeren kan snakke det. I noen grad vil en også bruke skriftlig materiale i opplæringen, og det er derfor en fordel om deltakeren kan lese språket, men dette er mer underordnet. Det er ikke lagt opp til at deltakeren skal meddele seg skriftlig i denne opplæringen.

Det vises også til omtale av opplæring i samfunnskunnskap i Læreplanen i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere.

20 Forskrifter

§ 20 Forskrifter

Departementet kan ved forskrift gi nærmere bestemmelser til utfylling og gjennomføring av kapittelet her, herunder bestemmelser om målene for opplæringen og om fravær og permisjon.

Til lovens kapittel 4 Opplæring i norsk og samfunnskunnskap er det fastsatt en forskrift. Forskrift av 20. april 2005 nr. 341 om opplæring i norsk og samfunnskunnskap for nyankomne innvandrere gir nærmere regler om fritak fra rett og plikt til opplæring, om kommunens plikt til å gi opplæring ut over 300 timer, om fravær og permisjon for deltakere i opplæring i norsk og samfunnskunnskap og om utsatt start av opplæringen i særlige tilfeller. I tillegg er det fastsatt en forskrift med hjemmel i introduksjonsloven § 23 tredje og fjerde ledd. Forskrift av 20. april 2005 nr. 342 om et nasjonalt personregister for introduksjonsordning og opplæring i norsk og samfunnskunnskap for nyankomne innvandrere (Nasjonalt introduksjonsregister) gir nærmere regler om behandling og lagring av opplysninger i dette registeret. Se forskriftene i del III og merknader til forskriftene i del IV i dette rundskrivet.

21 Forholdet til forvaltningsloven

§ 21 Forholdet til forvaltningsloven

Forvaltningsloven gjelder med de særregler som er fastsatt i loven her.

Som enkeltvedtak etter denne lov regnes avgjørelser om

- a) tildeling av introduksjonsprogram, introduksjonsstønad og opplæring i norsk og samfunnskunnskap
- b) vesentlig endring av individuell plan,
- c) stansning av introduksjonsprogrammet eller opplæring i norsk og samfunnskunnskap for den enkelte,
- d) permisjon,
- e) trekk i introduksjonsstønaden med 50 prosent eller mer av en enkelt utbetaling, og som minst tilsvarer 1/12 av folketrygdens grunnbeløp.

Kandidater til å motta tjenester etter denne loven regnes ikke som parter i samme sak. Det kan ikke klages over at en annen har fått ytelsen.

21.1 Generelt om bestemmelsen

Bestemmelsen slår fast at forvaltningsloven kommer til anvendelse ved behandling av saker etter introduksjonsloven, dog med visse presiseringer og unntak som framgår av kapittel 5 i loven. (Presiseringene/unntakene i kapittel 5 er: § 21 tredje ledd om partskretsen, § 22 annet ledd om prøvelsesrettens omfang og § 24 om opplysningsplikt. Også § 26 nr. 4 om endringer i folketrygdloven medfører visse avvik fra forvaltningsloven.) Det vil si at alle reglene som er til for å ivareta den prosessuelle rettssikkerheten, om inhabilitet, veiledning, hurtig behandling, nedtegning av muntlige opplysninger, advokatbistand, taushetsplikt, forhåndsvarsel, utredningsplikt, partsinnsyn, begrunnelse, skriftlig underretning, klage og omgjøring osv., i utgangspunktet skal legges til grunn ved behandlingen av saker etter introduksjonsloven.

Språkproblemer og generell dårlig kjennskap til norsk forvaltning vil være betegnende for mange av de aktuelle deltakerne i introduksjonsprogrammet og opplæringen i norsk og samfunnskunnskap. Dette forsterker behovet for at forvaltningslovens regler følges i saker etter introduksjonsloven, og vil være et moment i avveiningen av for eksempel hvor langt den alminnelige veiledningsplikten etter forvaltningsloven § 11 og opplysningsplikten etter § 17 går i det enkelte tilfellet.

I tillegg vil de ulovfestede saksbehandlingsreglene gjelde her som overalt ellers i forvaltningen; normene for god forvaltningsskikk og kravet om forsvarlig saksbehandling.

21.2 Nærmere om enkeltvedtak

Mange av forvaltningslovens bestemmelser (kapitlene IV – VI) får kun anvendelse i saker om enkeltvedtak, jf. forvaltningsloven § 3 første ledd. Det er derfor viktig å vite om en avgjørelse faller inn under betegnelsen enkeltvedtak eller ikke. Introduksjonsloven § 21 annet ledd presiserer hvilke avgjørelser som skal regnes som enkeltvedtak etter denne lov. Det er imidlertid ikke noe i veien for å anvende bestemmelsene i forvaltningsloven kapittel IV – VI også der hvor en avgjørelse ikke kan sies å være et enkeltvedtak.

Når det gjelder kommunens avgjørelser som gjelder den såkalte "kan-gruppen", det vil si avgjørelser truffet i medhold av § 3 tredje ledd, er det på det rene at personer som omfattes av § 3 tredje ledd verken har rett eller plikt til å delta i introduksjonsprogrammet. Lovgiver har på denne bakgrunn foretatt et bevisst valg når det gjelder å begrense denne gruppens rettigheter i forhold til klageadgangen, ved at avgjørelser om en søker skal få delta i programmet eller ikke skal regnes som enkeltvedtak etter § 21. De er således avskåret fra å klage over at de ikke er tilbudt deltakelse i introduksjonsordningen. Derimot vil de, dersom de innvilges introduksjonsordning, dvs. både introduksjonsstønad og introduksjonsprogram, ha adgang til å klage over ordningens innhold.

Vedtak truffet i medhold av introduksjonsloven §§ 15 og 16, det vil si vedtak om tilbakebetaling av stønad på grunn av uriktige opplysninger, eller vedtak om refusjon i ytelser fra folketrygden er også å anse som enkeltvedtak, jf. forvaltningsloven § 2 første ledd bokstav b, og er følgelig vedtak som kan påklages, jf. introduksjonsloven § 22. Kommunens avgjørelser i henhold til forskrift av 18. juli 2003 nr. 973 om fravær og permisjon ved nyankomne innvandreres deltakelse i introduksjonsordning, fastsatt av Kommunal- og regionaldepartementet 18. juli 2003 med hjemmel i introduksjonsloven § 10 første ledd annet punktum, regnes også som enkeltvedtak etter forvaltningsloven, jf. forskriften § 7-2. Det samme gjelder kommunens avgjørelser i henhold til forskrift av 20. april 2005 nr. 341 om opplæring i norsk og samfunnskunnskap for nyankomne innvandrere, jf. forskriften § 17.

Bokstav a):

Kommunens beslutning om tildeling av introduksjonsprogram, introduksjonsstønad og opplæring i norsk og samfunnskunnskap skjer i form av enkeltvedtak etter forvaltningsloven. Vedtak fattet i medhold av § 11 annet ledd eller § 12 er også å anse som enkeltvedtak. Også avgjørelser om det nærmere innholdet i introduksjonsprogrammet er enkeltvedtak. Det skal imidlertid legges stor vekt på medvirkning fra den enkelte kandidat ved utformingen av programmet, eller ved tilrettelegging av opplæring i norsk og samfunnskunnskap etter lovens kapittel 4, jf. §§ 6 og 19, slik at man lett nærmer seg en avtalesituasjon. Det er likevel kommunen som fatter den endelige beslutningen, og kommunen kan ikke «avtale» seg ut av enkeltvedtakssituasjonen og forvaltningslovens saksbehandlingsregler.

Avgjørelser om den konkrete gjennomføringen av introduksjonsprogrammet og opplæring i norsk og samfunnskunnskap er ikke uten videre enkeltvedtak, jf. nedenfor om trekk i stønaden. For eksempel skal ikke kommunens beslutning mht. hva som er egnede kurslokaler anses som enkeltvedtak i denne forbindelse. Loven bestemmer imidlertid at gjennomføringen skal skje gjennom et bestemt verktøy, nemlig den individuelle planen, jf. §§ 6 og 19, som jo fastsettes ved enkeltvedtak.

Vedtak fattet i medhold av § 5 om forlengelse av programmet utover to år, er å anse som en avgjørelse om tildeling av program og stønad som er enkeltvedtak. Klageadgangen her gjelder både deltakerne som er omfattet av rett og plikt til deltakelse, jf. § 2 og deltakere som er omfattet av § 3 tredje ledd.

Bokstav b):

Revidering av individuell plan, jf. §§ 6 fjerde ledd og 19 første ledd, vil i utgangspunktet ikke være enkeltvedtak. Men dersom en revurdering/justering av den enkeltes individuelle plan fører til vesentlige endringer av planens innhold, skal avgjørelsen regnes som nytt enkeltvedtak i forvaltningslovens forstand. Hva som er vesentlig endring må avgjøres etter en konkret vurdering. Endringens omfang og betydningen for den enkelte deltaker vil være relevante momenter i denne vurderingen.

Bokstav c):

Det regnes også som enkeltvedtak dersom kommunen ensidig permanent eller midlertidig stanser introduksjonsprogrammet eller opplæringen i norsk og samfunnskunnskap for den enkelte. For opplæringen i norsk og samfunnskunnskap er dette nærmere presisert i §§ 8 fjerde ledd og 9 tredje ledd i forskrift av 20. april 2005 nr. 341 om opplæring i norsk og samfunnskunnskap for nyankomne innvandrere, fastsatt av Kommunal- og regionaldepartementet med hjemmel i introduksjonsloven § 20.

Bokstav d):

Avgjørelse om permisjon fra deltakelse i introduksjonsprogram regnes som enkeltvedtak. Departementet har med hjemmel i lovens § 10 fastsatt regler om fravær fra introduksjonsordningen, jf. forskrift av 18. juli 2003 nr. 973 om fravær og permisjon ved nyankomne innvandreres deltakelse i introduksjonsordning. Forskriftens § 7–2 presiserer at kommunens avgjørelser i henhold til reglene i denne forskriften skal regnes som enkeltvedtak etter forvaltningsloven.

Departementet har også med hjemmel i lovens § 20 fastsatt regler om fravær og permisjon fra opplæringen i norsk og samfunnskunnskap, jf. forskrift av 20. april 2005 nr. 341 om opplæring i norsk og samfunnskunnskap for nyankomne innvandrere. Forskriftens § 17 bokstav d presiserer hvilke avgjørelser om fravær og permisjon i henhold til reglene i forskriften som skal regnes som enkeltvedtak.

Bokstav e):

I prinsippet er avgjørelser om reduksjon av introduksjonsstønad ved illegitimt fravær bare en gjennomføring av det opprinnelige vedtaket om tildeling av stønad, jf. bokstav a ovenfor, og ikke noe nytt vedtak. I tillegg til selve vedtaket om tildeling av individuell plan vil vedtaket også inneholde kommunens beslutning om å tildele introduksjonsstønad i henhold til loven, herunder at illegitimt fravær vil føre til redusert introduksjonsstønad. Når man likevel har ønsket at beslutning om trekk i stønaden i seg selv skal anses som et enkeltvedtak, er det en utvidelse av regelen i bokstav a som gir deltakeren større rettssikkerhet.

Ikke alle trekk omfattes. Det er kun ved trekk av 50 prosent eller mer av den enkelte utbetaling, og hvor trekkbeløpet utgjør minst 1/12 av folketrygdens grunnbeløp, at lovgiver har ansett det nødvendig å gi forvaltningslovens regler om enkeltvedtak anvendelse. Det vil i disse situasjonene regelmessig være tale om en betydelig reduksjon som har inngripende betydning for den enkelte, da mange av deltakerne i introduksjonsprogrammet vil ha introduksjonsstønaden som den eneste inntektskilde til livsopphold i løpet av den tiden programmet varer.

21.3 Partsbegrepet

I forvaltningslovens forstand er en part en person som en avgjørelse retter seg mot eller som saken ellers direkte gjelder, jf. forvaltningsloven § 2 første ledd bokstav e. Dersom staten for eksempel lyser ut en stilling eller en konsesjon, og mer enn én person søker, blir alle å betrakte som parter i samme sak, noe som bl.a. har betydning ved anvendelsen av reglene om partsoffentlighet. Introduksjonsloven § 21 tredje ledd innebærer et unntak fra forvaltningsloven; i situasjoner hvor det er konkurranse om samme gode (typisk opp-tak i introduksjonsprogram) regnes ikke to eller flere søkere som parter i samme sak.

Dette medfører at aktuelle søkere ikke har rett til innsyn i hverandres søknader, jf. forvaltningsloven § 18. Det kan heller ikke klages over at en annen er tildelt den ytelsen vedkommende har søkt, jf. mer om klageadgangen under merknadene til § 22 nedenfor.

Fra 1. september 2004, når loven ble obligatorisk for alle landets kommuner, har bestemmelsen om partsbegrensning særlig aktualitet for personer som omfattes av loven uten å ha rett til deltakelse i introduksjonsprogram, jf. § 3 tredje ledd.

21.4 Nærmere om utkast til standardvedtak

For at ikke alle landets kommuner skal behøve å utarbeide sine egne standarder for enkeltvedtak i forbindelse med innføringen av introduksjonsloven, har Utlendingsdirektoratet og fylkesmannsembetet i Oslo og Akershus laget standarder for enkeltvedtak som fattes med hjemmel i introduksjonsloven. Standardene er veiledende, det betyr at det er opp til den enkelte kommune å velge om de vil benytte seg av dem. Forslagene gjelder både innvilgelsesvedtak og avslagsvedtak. Det er også laget en veileder for bruken av standardene.

Utkastene til standardvedtak, veilederen og ytterligere informasjon finnes på UDIs nettsider www.udi.no, under "I fokus", "introduksjonsordningen".

22 Klage

§ 22 Klage

Enkeltvedtak truffet etter denne lov kan påklages til fylkesmannen.

Fylkesmannen kan prøve alle sider av vedtaket. Når det gjelder prøvingen av det frie skjønn, kan fylkesmannen likevel bare endre vedtaket når skjønnnet er åpenbart urimelig.

22.1 Klagerett

Bestemmelsen slår fast at enkeltvedtak etter introduksjonsloven kan påklages, og regulerer dessuten hvem som er rett klageinstans og klageinstansens kompetanse. I utgangspunktet kommer alle forvaltningslovens regler om klage og omgjøring (kapittel VI) til anvendelse ved enkeltvedtak fattet med hjemmel i loven her, jf. introduksjonsloven § 21 ovenfor.

22.2 Prøvingsretten

Etter forvaltningsloven § 34 annet ledd kan klageinstansen prøve «alle sider av saken», dvs. så vel rimelighet som lovlighet. Den kan vurdere om vedtaket har grunnlag i lov, vurdere bevisbedømmelsen, saksbehandlingen og selve skjønnsutøvelsen, og nye opplysninger kan vektlegges. Etter introduksjonsloven § 22 annet ledd første punktum er fylkesmannen i utgangspunktet gitt samme kompetanse som klageinstans som etter forvaltningsloven § 34 annet ledd.

Ved prøving av kommunens frie skjønn fastsetter imidlertid forvaltningsloven at det skal legges vekt på hensynet til det kommunale selvstyre. Introduksjonsloven går her lenger og slår i § 22 annet ledd annet punktum fast at fylkesmannen ved prøvingen av det frie skjønn bare kan endre et vedtak der skjønnet er «åpenbart urimelig». Annet ledd annet punktum i § 22 innskrenker således første punktums rekkevidde og innebærer samtidig et unntak fra forvaltningsloven § 34.

For det første blir det avgjørende for fylkesmannens kompetanse som klageinstans å fastlegge hvilke vurderinger etter introduksjonsloven som kan sies å ligge innenfor kommunens frie skjønn. Det er særlig grensen mellom skjønnspregede kriterier i lovteksten og selve «forvaltningsskjønnet» som kan være problematisk. Fylkesmannen kan alltid prøve lovanvendelsen (hvorvidt avgjørelsen bygger på riktige fakta, om regelen er tolket riktig og om den generelle regelen er anvendt riktig på det konkrete saksforholdet). Men selv i rettsanvendelsen kan det være elementer av skjønn, for eksempel ved bruk av uttrykk som «behov for grunnleggende kvalifisering», «særlige grunner», «andre tvingende velferdsgrunner» og liknende i lovteksten. Også her er det snakk om vurderinger (skjønn), men etter sitt innhold dreier de seg om rettsanvendelse; vurderingene er knyttet til akkurat det temaet loven gir anvisning på. Noe annet enn skjønnsmessige kriterier i lovteksten er friheten til å bestemme om og hvordan myndighet skal brukes, innenfor lovens rammer – det frie forvaltningsskjønnet.

Også skjønnsvurderingen må bygge på fakta, skjønnet kommer først inn når det skal avgjøres hvilken betydning (skjønns)fakta skal få. Et eksempel: Etter introduksjonsloven § 15 kan det vedtas at stønaden skal betales tilbake dersom utbetalingen skyldes at det forsettlig eller grovt uaktsomt er gitt uriktige opplysninger. Hva som er «forsettlig» eller «grovt uaktsomt» hører til faktavurderingen, selv om kriteriene er utformet skjønnsmessig. Kommer man til at det er gitt uriktige opplysninger med hensikt (forsettlig), blir neste spørsmål hvilken betydning det skal ha. Stønaden må ikke kreves tilbake, men den kan det. Det ligger innenfor kommunens frie skjønn å vurdere dette.

Hensynet til det kommunale selvstyre ligger bak den begrensede prøvingsretten i introduksjonsloven § 22 annet ledd. Den enkelte kommune vil også være best skikket til å fatte visse beslutninger på grunnlag av deres særlige kompetanse og nærhet til deltakerens situasjon. Det er bare hvis fylkesmannen finner at utøvelsen av det frie skjønnet har ført til et «åpenbart urimelig» resultat at vedtaket kan endres. Ved denne vurderingen må det ses hen til lovens formål, og særlig hvor tyngende vedtaket vil virke for den enkelte deltaker. Det må her foretas en konkret vurdering av deltakerens totalsituasjon.

Til tross for at kommunen har skjønnsfrihet på flere områder, er ikke skjønnet helt fritt. Det finnes ulovfestede prinsipper som legger bånd på kommunens skjønnsutøvelse. Fylkesmannen kan som klageinstans prøve om disse er overtrådt, dvs. om det er lagt vekt på utenforliggende hensyn, om viktige momenter i skjønnet er oversett, om det foreligger usaklig forskjellsbehandling, eller om det er utøvd vilkårlig eller grovt urimelig skjønn. Utenforliggende hensyn kan for eksempel være at en parts politiske overbevisning tillegges betydning. Et vedtak kan være vilkårlig der det bygger på rene tilfeldigheter, eller der enkelte hensyn er oversett eller tillagt uforholdsmessig stor vekt. Usaklig forskjellsbehandling kan forekomme selv om utforming av den enkeltes introduksjonsprogram etter loven skal skje på bakgrunn av en individuell vurdering, for eksempel ved ulike resultater under ellers like omstendigheter, og der forvaltningen ikke kan gi en saklig grunn for forskjellsbehandlingen eller forskjellsbehandlingen virker sterkt urimelig eller urettferdig.

22.3 Nærmere om grensene for det frie skjønn

I det følgende gis det en nærmere veiledning med eksempler for å bedre forståelsen av enkelte av de sentrale skjønnsbegrepene i loven. Det understrekes at utvalget ikke er uttømmende.

I forbindelse med tildeling av program

I § 2 oppstilles det flere vilkår for rett og plikt til deltakelse i introduksjonsprogram. Den potensielle deltakeren i introduksjonsprogrammet må kunne defineres som nyankommet utflending, være mellom 18 og 55 år, ha lovlig opphold på grunnlag som nevnt i § 2 bokstav a – d og ha behov for grunnleggende kvalifisering. Alderskravet og kravet om lovlig opphold er vurderingsfrie. Hvem som skal regnes som «nyankommet» er definert i § 2 annet ledd. Det er kun vilkåret om «behov for grunnleggende kvalifisering» som klart er skjønnspreget. Likevel er det her tale om et lovkriterium. Det er en del av kommunens rettsanvendelse å tolke ordlyden for så å anvende regelen i en konkret sak. Loven gir en rett til deltakelse i introduksjonsprogrammet for den som oppfyller vilkårene. Man er altså utenfor området for kommunens frie skjønn, og fylkesmannen kan således prøve vedtaket om deltakelse i introduksjonsprogram fullt ut.

Det vises for øvrig til merknadene til § 2 ovenfor hvor vilkåret om behov for grunnleggende kvalifisering er nærmere behandlet.

Paragraf 4 annet ledd oppstiller visse minimumskrav til programmets innhold: Norskopplæring, samfunnskunnskap og tiltak som forbereder til videre opplæring eller tilknytning til yrkeslivet. Om disse kravene er oppfylt kan fylkesmannen prøve i sin helhet, det hører inn under lovanvendelsen. Ved prøvingen av introduksjonsprogrammets innhold og varighet bør det legges vekt på at siktemålene i § 4 første ledd skal oppfylles.

Fylkesmannen bør imidlertid være varsom med å overprøve kommunens vedtak for så vidt gjelder den mer detaljerte utformingen av programmet. Kommunen antas å ha den beste bakgrunnen for å vurdere deltakerens behov. Lovens formål om å gi innvandrere en effektiv og hensiktsmessig overgang til arbeid eller utdanning, kan tenkes nådd på forskjellige måter. Hva som forbereder den enkelte deltaker best på yrkeslivet vil uansett måtte bero på svært skjønnspregede kriterier.

I forbindelse med stans av introduksjonsprogram og opplæringen i norsk og samfunnskunnskap

Stans av programmet og opplæringen i norsk og samfunnskunnskap for den enkelte, jf. introduksjonsloven §§ 7 og 19 tredje ledd, betyr at den lovbestemte retten til introduksjonsprogram og opplæring i norsk og samfunnskunnskap opphører helt eller midlertidig etter vedtak fattet av kommunen, med andre ord et vedtak av inngripende karakter. Når det gjelder introduksjonsprogram er stans derfor betinget av at det er «saklig begrunnet i den enkeltes forhold, herunder om deltakeren har tilbud om høvelig arbeid». Foruten at deltakeren får tilbud om arbeid, kan stansningen for eksempel være begrunnet i at deltakeren ikke innretter seg etter programmet og den individuelle planen, typisk ved mye illegitimt fravær. Hvorvidt slikt grunnlag foreligger, kan prøves fullt ut av fylkesmannen. Det er tale om et skjønnspreget lovkriterium, og kommunens rettsanvendelse kan alltid prøves, jf. ovenfor.

Det ligger imidlertid til kommunens frie skjønn å avgjøre om introduksjonsordningen skal stanses på grunn av den enkeltes forhold, den er ikke nødt til å stanse programmet. Det vises forøvrig til merknadene til §§ 7 og 19 ovenfor.

I forbindelse med trekk i stønad

Vedtak om trekk i framtidige utbetalinger av introduksjonsstønad kan påklages til fylkesmannen dersom størrelsen på trekket faller inn under lovens definisjon i § 21 annet ledd bokstav e. Kriteriet for å kunne trekke i stønaden er at deltakeren har fått utbetalt høyere stønad enn det han eller hun har krav på, jf. § 14, eller at deltakeren har vært fraværende fra programmet uten gyldig tillatelse, jf. § 10. Om så er tilfelle, kan prøves fullt ut av fylkesmannen.

22.4 Litt om virkningene ved klage

Hovedvirkningen av å klage er at saken må prøves på nytt. Mangler ett eller flere av vilkårene for å klage, skal saken avvises, jf. forvaltningsloven § 34 første ledd. (Saken kan imidlertid behandles som omgjøringssak etter forvaltningsloven § 35.)

Forvaltningsloven § 34 fjerde ledd bestemmer at klageinstansen, dersom den finner at noe bør forandres, enten kan treffe nytt vedtak i saken eller oppheve underinstansens (kommunens) vedtak og sende saken tilbake til ny behandling der. Fylkesmannen kan hele tiden endre et vedtak i klagerens favør. Dersom vedtaket endres til skade for klageren, følger det av forvaltningsloven § 34 tredje ledd at da må andre interesser enn klagerens veie tyngst. I tillegg må endringen foretas innen tre måneder.

23 Innhenting av opplysninger

§ 23 Innhenting av opplysninger

Opplysninger skal så langt som mulig innhentes i samarbeid med deltakeren eller slik at deltakeren har kjennskap til innhentingene.

I saker som gjelder tjenester etter denne loven, kan det kreves opplysninger fra andre offentlige organer. Like med offentlige organer regnes organisasjoner og private som utfører oppgaver for stat, fylkeskommune eller kommune. Har deltakeren ikke samtykket i at opplysningene blir innhentet, skal spørsmålet om opplysningene kan gis uten hinder av taushetsplikt, avgjøres etter de taushetsbestemmelser som gjelder for avgiverorganet.

Opplysninger som er nødvendige for gjennomføring, oppfølging og evaluering av ordningene i loven her, kan samles inn, brukes og lagres i et nasjonalt register. Avgiverne kan pålegges å avlevere opplysningene slik som departementet bestemmer. Departementet fastsetter hvordan kommune eller andre virksomheter som gjennomfører introduksjonsprogram eller opplæring i norsk og samfunnskunnskap skal avgi opplysninger.

Opplysninger fra registeret som nevnt i tredje ledd kan utleveres til offentlige organer som har behov for dem i forbindelse med gjennomføring, oppfølging og evaluering av ordningene. Opplysningene skal bare leveres ut i statistisk form eller ved at individualiserende kjennetegn utelates, dersom dette dekker behovet. Departementet kan gi nærmere regler om behandling og lagring av opplysningene.

23.1 Generelt om kommunens taushetsplikt

Introduksjonsloven har ingen særregler om kommunens taushetsplikt. Taushetsplikten er således regulert av de generelle reglene i forvaltningsloven § 13 om taushetsplikt vedrørende personlige opplysninger. Etter forvaltningsloven er enkelte personopplysninger, som navn, adresse, oppholdssted og personnummer, ikke taushetsbelagte med mindre de røper et klientforhold som regnes som følsomt. Det at en person deltar i introduksjonsprogram, regnes ikke som et følsomt klientforhold etter denne bestemmelsen i forvaltningsloven, og er således ikke taushetsbelagt.

I forbindelse med vedtakelsen av introduksjonsloven er folketrygdloven § 21–5 utvidet, slik at kommunale organer etter introduksjonsloven også blir omfattet av bestemmelsen. Dette innebærer at de kommunale organene plikter å innhente opplysninger og gi uttalelser til trygdeetaten om forhold som har betydning for behandlingen av saker etter folketrygdloven.

23.2 Innhenting av opplysninger i samarbeid med deltakeren

Bestemmelsen i § 23 gir uttrykk for det samme prinsippet som man har i § 6 tredje ledd. Saksforberedelsen skal foregå i samarbeid med deltakeren så langt dette er mulig og ellers i åpenhet overfor deltakeren. Opplysninger skal altså i størst mulig grad innhentes i samarbeid med deltakeren eller slik at deltakeren har kjennskap til innhentingene.

Personer som er i stand til å ivareta sine interesser, vil som regel selv kunne framskaffe de nødvendige opplysninger. Mange av deltakerne i ordningene vil imidlertid, i hvert fall i den tidligste fasen av ordningene, som oftest ha problemer med å innhente slike opplysninger på egenhånd. Departementet anbefaler imidlertid at deltakerne også i disse tilfellene involveres i innhentingene av opplysninger, da denne kontakten med offentlige og private organisasjoner i seg selv vil være en nyttig innføring i en del av det norske samfunns-systemet.

Er vedkommende ikke i stand til, eller uvillig til, å framskaffe de nødvendige opplysningene, skal han eller hun ha underretning om hvilke opplysninger kommunen selv innhenter.

23.3 Innhenting av opplysninger fra andre offentlige etater

I forbindelse med utforming av introduksjonsprogram eller opplæring i norsk og samfunnskunnskap for den enkelte og beregning og utbetaling av introduksjonsstønad, kan kommunen kreve opplysninger fra andre offentlige organer. Like med offentlige organer regnes organisasjoner og private som utfører oppgaver for stat, fylkeskommune eller kommune.

Kommunen har etter denne bestemmelsen ikke en ubegrenset adgang til å innhente opplysninger fra andre offentlige myndigheter. Dersom programdeltakeren har samtykket i at opplysningene innhentes, vil imidlertid andre offentlige myndigheter ha plikt til å gi kommunen de ønskede opplysningene. Foreligger ikke slikt samtykke, skal spørsmålet om opplysningene skal gis, avgjøres etter de taushetsbestemmelsene som gjelder for avgiverorganet.

Denne bestemmelsen har gjort det nødvendig å foreta endringer i flere lover, slik at det framgår hvilke opplysninger som kan gis uten hinder av taushetsplikt. Det er således foretatt endringer i folketrygdloven § 25–10a og i sysselsettingsloven § 39 annet ledd. Disse endringene pålegger trygdens organer og arbeidsmarkedsetatens organer å gi kommunen

bistand i saker etter introduksjonsloven. For øvrig kan kommunen få nødvendige opplysninger om vedtak som er truffet etter andre lover når forvaltningsloven § 13 b nr. 5 gir hjemmel for dette.

23.4 Nasjonalt personregister for introduksjonsordning og opplæring i norsk og samfunnskunnskap for nyankomne innvandrere (Nasjonalt introduksjonsregister eller NIR)

Paragraf 23 tredje ledd første punktum hjemler opprettelse og bruk av et nasjonalt register for opplysninger som anses som nødvendige for gjennomføring, oppfølging og evaluering av introduksjonsordningen og ordningen med rett og plikt til opplæring i norsk og samfunnskunnskap. Formålet er å dokumentere enkeltpersoners deltakelse i ordningene. Opplysningene kan bare samles inn, brukes og lagres i registeret dersom det kreves for å kunne gjennomføre, følge opp eller evaluere ordningene i loven. Dette innebærer at det er opplysninger av elevadministrativ art som skal registreres. Hvilke opplysninger som skal registreres i det nasjonale registeret er regulert i forskrift av 20. april 2005 nr. 342 om et nasjonalt personregister for introduksjonsordning og opplæring i norsk og samfunnskunnskap for nyankomne innvandrere (Nasjonalt introduksjonsregister) fastsatt av Kommunal- og regionaldepartementet med hjemmel i introduksjonsloven § 23 tredje og fjerde ledd.

For nærmere opplysninger om Nasjonalt introduksjonsregister se forskrift i kapittel III og merknader til forskrift i kapittel IV i dette rundskrivet. Se også Ot.prp. nr 50 (2003-2004) Om lov om endringer i introduksjonsloven mv. kapittel 9.3.

Se også UDIs veileder til kommunene, jf. www.udi.no.

24 Opplysningsplikt til barneverntjenesten

§ 24 Opplysningsplikt til barneverntjenesten

Personell som arbeider innenfor rammen av denne loven, skal i sitt arbeid være oppmerksom på forhold som kan føre til tiltak fra barneverntjenestens side.

Uten hinder av taushetsplikt skal personellet av eget tiltak gi opplysninger til barneverntjenesten når det er grunn til å tro at et barn blir mishandlet i hjemmet eller at det foreligger andre former for alvorlig omsorgssvikt, jf. lov 17. juli 1992 nr. 100 om barneverntjenester § 4-10, § 4-11, § 4-12, eller når et barn har vist vedvarende alvorlige atferdsvansker, jf. samme lov § 4-24. Også etter pålegg fra de organer som er ansvarlige for gjennomføringen av lov om barneverntjenester, plikter personellet å gi slike opplysninger.

Bestemmelsen innebærer en plikt for personell som arbeider innenfor rammen av introduksjonsloven til å samarbeide med barneverntjenesten og være oppmerksom på forhold som kan føre til tiltak fra barneverntjenesten. Bestemmelsen pålegger også personellet en utstrakt opplysningsplikt, uten hensyn til taushetsplikt, når det er grunn til å tro at et barn blir mishandlet i hjemmet, eller det foreligger andre former for alvorlig omsorgssvikt som nevnt i barnevernloven §§ 4-10 til 4-12. Likeledes hvis et barn viser vedvarende alvorlige atferdsvansker, jf. § 4-24.

25 Ikrafttredelse og endringer i andre lover

§ 25 Ikrafttredelse

Loven trer i kraft 1. september 2003. Fram til 31. august 2004 gjelder loven ikke den enkelte kommune med mindre kommunen selv treffer vedtak om det. Rett og plikt for personer nevnt i § 2 gjelder fra 1. september 2004. § 3 annet ledd trer i kraft fra 1. september 2004.

Fra 1. september 2004 gjelder loven alle kommuner og omfatter de personene loven gjelder for som er bosatt etter 1. september 2003.

25.1 Ikrafttredelse

Fra 1. september 2004 er lovens bestemmelser om introduksjonsordningen gjort obligatorisk for alle landets kommuner, og den vil omfatte alle personer innenfor lovens personkrets som er bosatt etter 1. september 2003. Det gjelder så vel personer med rett og plikt til deltakelse i introduksjonsprogram, jf. § 2 som personer den enkelte kommune kan tilby program, jf. § 3 tredje ledd.

Fra 1. september 2005 trer lovens bestemmelser om opplæring i norsk og samfunnskunnskap i kapittel 4 samt bestemmelsen om Nasjonalt introduksjonsregister i § 23 tredje og fjerde ledd i kraft for alle landets kommuner, og gjelder alle personer med arbeids- eller oppholdstillatelse som nevnt i introduksjonsloven § 17 første til tredje ledd som er innvilget etter 1. september 2005.

25.2 Endring i andre lover

Samtidig med innføring av rett og plikt til opplæring i norsk og samfunnskunnskap innføres det et tilleggsvilkår om gjennomført pliktig norskopplæring for innvilgelse av bosettingstillatelse etter lov 24. juni 1988 nr. 64 om utlendingers adgang til riket og deres opphold her (utlendingsloven) § 12 første ledd annet punktum. Vilkåret gjelder kun for personer som er omfattet av rett og/eller plikt til opplæring i norsk og samfunnskunnskap etter introduksjonsloven § 17, og som har fått innvilget første gangs oppholds- eller arbeidstillatelse som danner grunnlag for bosettingstillatelse eller kollektiv beskyttelse etter utlendingsloven § 8a etter 1. september 2005. Personer som blir fritatt fra plikten etter introduksjonsloven § 17 fjerde ledd er ikke omfattet av tilleggsvilkåret for innvilgelse av bosettingstillatelse.

Det er ikke oppstilt noe særskilt unntak fra vilkåret i utlendingsloven § 12 første ledd annet punktum. I særlig urimelige tilfeller kan den generelle unntakshjemmelen i utlendingsforskriften § 45 første ledd bokstav b gi en mulighet til å dispensere fra vilkåret, men unntakshjemmelen er snever. Bruk av unntakshjemmelen i utlendingsforskriften § 45 ved søknad om innvilgelse av bosettingstillatelse vil ikke medføre at det gjøres unntak fra plikten til å delta i opplæring i norsk og samfunnskunnskap etter introduksjonsloven. Fritak fra plikt til å delta i opplæring i norsk og samfunnskunnskap er regulert i introduksjonsloven § 17 fjerde ledd.

Det innføres også et tilleggsvilkår om gjennomført 300 timer godkjent norskopplæring for innvilgelse av norsk statsborgerskap etter lov 8. desember 1950 nr. 3 om norsk riksborgar-

rett § 6 første ledd nummer 5. I motsetning til tilleggsvilkåret for innvilgelse av bosettings-tillatelse gjelder vilkåret for innvilgelse av søknad om statsborgerskap generelt, det vil si det gjelder alle som søker statsborgerskap og ikke kun de som er omfattet av plikt til opplæring i norsk og samfunnskunnskap etter introduksjonsloven § 17.

Vilkåret gjelder for personer mellom 18 og 55 år som får sin søknad om statsborgerskap avgjort etter 1. september 2008. Vilkåret innebærer at søker må ha gjennomført 300 timer godkjent opplæring i norsk, eller kunne dokumentere tilstrekkelige kunnskaper i norsk eller samisk. Det framgår av statsborgerloven § 6 annet ledd at det kan gjøres unntak fra vilkårene i første ledd dersom "særlege grunnar" tilsier det.

Det er fremmet forslag til ny lov om norsk statsborgerskap i Ot.prp. nr. 41 (2004-2005) og det generelle vilkåret om gjennomført 300 timer godkjent norskopplæring eller dokumentasjon av tilstrekkelige kunnskaper er foreslått videreført i lovforslagets § 7 første ledd bokstav f, jf. § 8.

Del III Forskrifter

**Forskrift 18. juli 2003 nr. 973 om fravær
og permisjon ved nyankomne
innvandreres deltakelse i
introduksjonsordning**

**Forskrift 20. april 2005 nr. 341
om opplæring i norsk og samfunnskunnskap
for nyankomne innvandrere**

**Forskrift 20. april 2005 nr. 342
om et nasjonalt personregister
for introduksjonsordning og opp-
læring i norsk og samfunnskunnskap
for voksne innvandrere
(Nasjonalt introduksjons-register)**

Forskrift om fravær og permisjon ved nyankomne innvandreres deltakelse i introduksjonsordning

Fastsatt av Kommunal- og regionaldepartementet 18. juli 2003 med hjemmel i lov av 4. juli 2003 nr. 80 om introduksjonsordning og norskopplæring for nyankomne innvandrere (introduksjonsloven) § 10 første ledd annet punktum.

Kapittel 1. Almennlige bestemmelser

§ 1–1. Forskriftens formål

Reglene i denne forskrift skal bidra til å sikre visse rettigheter og avklare forpliktelser med hensyn til fravær og permisjoner for deltakere i introduksjonsordning etter introduksjonsloven. Forskriften skal videre bidra til å sikre forutsigbarhet, kontinuitet, trygghet og effektiv framdrift for den enkeltes deltakelse i introduksjonsordningen.

§ 1–2. Virkeområde

Forskriften gjelder deltakere i introduksjonsordning, jf. introduksjonsloven § 2 og § 3, og deres deltakelse i introduksjonsordning, jf. introduksjonsloven kapittel 2 og 3.

Kapittel 2. Fravær på grunn av egen sykdom

§ 2–1. Fravær ved egen sykdom

På grunnlag av egenmelding eller legeerklæring beholder den enkelte programdeltaker sin rett til introduksjonsstønad etter introduksjonsloven kapittel 3 ved egen sykdom eller skade som forhindrer vedkommende fra å delta i introduksjonsprogram.

§ 2–2. Rett til å nytte egenmelding

Egenmelding foreligger når vedkommende programdeltaker skriftlig eller muntlig melder fra til kommunen om sykdom eller skade som forhindrer vedkommende fra å delta i introduksjonsprogram.

For å få rett til å nytte egenmelding må vedkommende ha deltatt i introduksjonsprogram i minst åtte uker.

Egenmelding kan nyttes for opptil tre kalenderdager om gangen. Ved nytt sykefravær innen 16 kalenderdager regnes tidligere fraværsdager uten legeerklæring med.

Varer sykdom eller skade som forhindrer vedkommende fra å delta i introduksjonsprogram ut over de tre kalenderdagene egenmelding er nyttet, kan kommunen kreve legeerklæring. Dersom vedkommende programdeltaker ikke legger fram legeerklæring, faller retten til introduksjonsstønad bort for egenmeldingsperioden. Dette gjelder likevel ikke dersom vedkommende har vært forhindret fra å søke lege, og det er godtgjort at han eller hun fra et tidligere tidspunkt har hatt sykdommen eller skaden.

§ 2–3. Skriftlig egenerklæring

Kommunen kan kreve at vedkommende programdeltaker skriftlig bekrefter en muntlig egenmelding etter at han eller hun har gjenopptatt programdeltakelsen. Dersom en slik erklæring ikke blir lagt fram, kan kommunen treffe vedtak om at retten til introduksjonsstønad skal falle bort.

§ 2–4. Bortfall av retten til å nytte egenmelding

Kommunen kan treffe vedtak om at retten til å få introduksjonsstønad på grunnlag av egenmelding faller bort

- a) dersom vedkommende programdeltaker i løpet av de siste 12 månedene har hatt minst fire fravær med egenmelding uten å legge fram legeerklæring,
- b) dersom kommunen har rimelig grunn til å anta at fraværet ikke skyldes sykdom eller skade som forhindrer vedkommende fra å delta i introduksjonsprogram.
Egenmelding for fravær som er dokumentert med legeerklæring fra den fjerde fraværsdagen, regnes ikke med.

Før kommunen treffer sitt vedtak etter bestemmelsen i første ledd, skal programdeltakeren gis anledning til å uttale seg. Et vedtak om å ta fra en programdeltaker retten til å nytte egenmelding skal vurderes på nytt innen seks måneder.

§ 2–5. Langvarig fravær

Kommunen kan ved langvarig fravær fra introduksjonsprogram som skyldes sykdom eller skade treffe vedtak om at vedkommende ikke skal ha rett til introduksjonsstønad, jf. § 5–2. Dette gjelder ikke for fravær med egenmelding.

Kapittel 3. Rett til fri fra deltakelse i introduksjonsprogram med introduksjonsstønad ved barns eller barnepassers sykdom

§ 3–1. Barns eller barnepassers sykdom

På grunnlag av egenmelding eller legeerklæring har den enkelte programdeltaker som har omsorg for barn, rett til fri fra deltakelse i introduksjonsprogram med introduksjonsstønad etter introduksjonsloven kapittel 3, dersom han eller hun er forhindret fra å delta i introduksjonsprogram

- a) på grunn av nødvendig tilsyn med og pleie av et sykt barn i hjemmet eller i helseinstitusjon,
- b) fordi den som har det daglige barnetilsynet er syk, eller
- c) fordi den som har det daglige barnetilsynet er forhindret fra å ha tilsyn med barnet fordi vedkommende følger et annet barn til utredning eller til innleggelse i helseinstitusjon. Retten til fri fra deltakelse i introduksjonsprogram med introduksjonsstønad etter første ledd gjelder til og med det kalenderåret barnet fyller 12 år. Dersom barnet er kronisk sykt eller funksjonshemmet, gjelder retten til og med det året barnet fyller 18 år.

§ 3–2. Omfanget av rettigheten

Retten til fri fra deltakelse i introduksjonsprogram med introduksjonsstønad etter § 3–1 gjelder den enkelte programdeltaker i opptil 10 virkedager i løpet av de siste 12 månedene. Har vedkommende omsorgen for mer enn to barn, gjelder retten i opptil 15 virkedager i løpet av de siste 12 månedene. Når en programdeltaker er alene om omsorgen, økes antallet dager til henholdsvis 20 og 30.

Dersom en programdeltaker har et kronisk sykt eller funksjonshemmet barn og dette innebærer en markert høyere risiko for fravær fra introduksjonsprogrammet, gjelder retten som er nevnt i første ledd i opptil 20 virkedager i løpet av de siste 12 månedene. Når en programdeltaker er alene om omsorgen, økes antallet dager til 40.

Den enkelte programdeltaker er alene om omsorgen for et barn også hvis den andre av barnets foreldre i lang tid ikke kan ha tilsyn med barnet fordi han eller hun er funksjonshemmet, innlagt i helseinstitusjon e.l.

§ 3-3. Rett til å nytte egenmelding

Den enkelte programdeltaker kan gi egenmelding for de tre første kalenderdagene i hvert enkelt tilfelle. Fra den fjerde dagen kan kommunen kreve at barnets eller barnepas-serens sykdom blir dokumentert med legeerklæring. Bestemmelsene i § 2-3 og § 2-4 første ledd bokstav b og tredje ledd gjelder tilsvarende.

§ 3-4. Langvarig fravær

Kommunen kan ved langvarig fravær fra introduksjonsprogram som skyldes barns sykdom treffe vedtak om at vedkommende ikke skal ha rett til introduksjonsstønad, jf. § 5-2. Dette gjelder ikke for fravær med egenmelding.

Kapittel 4. Rett til fri fra deltakelse i introduksjonsprogram med introduksjonsstønad under svangerskap og ved fødsel

§ 4-1. Svangerskap

En programdeltaker som er gravid har rett til fri fra deltakelse i introduksjonsprogram med introduksjonsstønad etter introduksjonsloven kapittel 3 i forbindelse med svangerskapskontroll, når slike undersøkelser ikke med rimelighet kan finne sted utenfor programtiden.

En programdeltaker som er gravid har under svangerskapet rett til fri fra deltakelse i introduksjonsprogram med introduksjonsstønad i opptil 10 dager. Den som gjør bruk av denne retten skal varsle kommunen snarest mulig og senest innen en uke i forveien.

§ 4-2. Fødsel

Etter fødselen skal moren ha fri fra deltakelse i introduksjonsprogram i 20 virkedager. Moren har rett til introduksjonsstønad i denne perioden. Kommunen kan gjøre unntak fra regelen i første punktum når moren ved legeattest godtgjør at det er bedre for henne å delta i introduksjonsprogram.

I forbindelse med fødselen har faren rett til fri fra deltakelse i introduksjonsprogram med introduksjonsstønad i opp til 7 virkedager, dersom han bor sammen med moren og nytter tiden til omsorg for familie og hjem. Bor foreldrene ikke sammen, kan farens rett utøves av en annen som bistår moren under svangerskapet.

§ 4-3. Amming

En programdeltaker som ammer sitt barn har rett til den fritid hun av den grunn trenger og minst 1 time daglig.

Kapittel 5. Permisjoner

§ 5-1. Velferdspermisjon med introduksjonsstønad

Når det foreligger viktige velferdsgrunner, kan den enkelte kommune innvilge søknad om velferdspermisjon i inntil 10 virkedager for hvert kalenderår med introduksjonsstønad.

Det kan være aktuelt med velferdspermisjon i bl.a. følgende situasjoner:

- a) Det kan gis permisjon i inntil 3 virkedager ved tilvenning av barn i barnehage/førskole/ hos dagmamma.
- b) Det kan gis permisjon 1 dag for å følge barnet på skolen den dagen barnet begynner på
- c) skole i Norge.
- d) Det kan gis permisjon for den dagen den enkelte programdeltaker gifter seg.
- e) Det kan gis permisjon i inntil 3 dager i forbindelse med dødsfall i nær familie/vennekrets. Samboer og samboers familie likestilles i dette tilfelle med ektefelle og ektefelles familie. Det kan i tillegg gis permisjon med introduksjonsstønad på eventuelle nødvendige reisedager mellom tjenestested og det sted hvor begravelse/bisettelse/urnenedsettelse finner sted.
- f) Det kan gis permisjon i forbindelse med bl.a. jobbintervju, opptak ved skole eller avtalt time hos lege/tannlege. f) Det kan gis permisjon når en programdeltaker i hjemmet pleier en nær pårørende.

§ 5-2. Permisjon uten introduksjonsstønad ved egen sykdom eller barns sykdom

På grunnlag av legeerklæring har den enkelte programdeltaker som ved langvarig egen sykdom eller barns sykdom er forhindret fra å delta i tilrettelagt introduksjonsprogram, rett til permisjon fra deltakelse i introduksjonsprogram i opptil ett år.

§ 5-3. Permisjon uten introduksjonsstønad ved fødsel og adopsjon

Etter fødsel har foreldre som deltar i introduksjonsprogram rett til omsorgspermisjon i til sammen opptil 10 måneder i barnets første leveår. Tar ikke begge foreldrene omsorgen for barnet, kan retten til den som ikke tar omsorgen utøves av en annen som tar omsorgen for barnet.

Ved adopsjon har adoptivforeldre som deltar i introduksjonsprogram rett til omsorgspermisjon i til sammen opptil 10 måneder, dersom barnet er under 15 år.

Kapittel 6. Helge- og høytidsdager og ferie

§ 6-1. Helge- og høytidsdager

Lørdager og søndager, 1. og 17. mai samt nyttårsdag, skjærtorsdag, langfredag, 2. påskedag, kristi himmelfartsdag, 2. pinsedag og 1. og 2. juledag er fridager.

Den som ikke hører til Den norske kirke har rett til fri fra deltakelse i introduksjonsprogram med introduksjonsstønad i opptil to virkedager for hvert kalenderår i forbindelse med feiring eller markering av religiøse høytider. Programdeltaker som ønsker å nytte denne retten til fridager, skal gi kommunen beskjed senest 14 virkedager på forhånd.

§ 6-2. Ferie

For hvert kalenderår skal det fastsettes ferie i opptil 25 virkedager for programdeltakere. Det er den enkelte kommune som bestemmer når feriedagene skal avvikles. Den enkelte programdeltaker har rett til introduksjonsstønad i ferien.

Kapittel 7. Saksbehandlingsregler og andre bestemmelser

§ 7-1. Introduksjonsprogrammets varighet

Fravær og permisjon fra deltakelse i introduksjonsprogram i henhold til reglene i denne forskriften som til sammen er over 10 virkedager, kommer i tillegg til introduksjonsprogrammets fastsatte tid, jf. introduksjonsloven § 5. Fridager etter § 6-1 annet ledd og ferie som avvikles etter § 6-2 kommer ikke i tillegg til programmets fastsatte tid.

§ 7-2. Anvendelse av forvaltningsloven

Kommunens avgjørelser i henhold til reglene i denne forskrift regnes som enkeltvedtak etter forvaltningsloven, jf. introduksjonsloven § 17. Dette gjelder ikke kommunens avgjørelser i henhold til § 6-2.

Enkeltvedtak truffet etter denne forskrift kan påklages til fylkesmannen, jf. introduksjonsloven § 18.

§ 7-3. Ikrafttredelse

Forskriften trer i kraft 1. september 2003. Fram til 31. august 2004 gjelder forskriften bare de kommunene som har truffet vedtak om å anvende introduksjonsloven.

Fra 1. september 2004 gjelder forskriften alle kommuner og omfatter de personene introduksjonsloven gjelder for som er bosatt etter 1. september 2003, jf. introduksjonsloven § 25.

Forskrift om opplæring i norsk og samfunnskunnskap for nyankomne innvandrere

Fastsatt av Kommunal- og regionaldepartementet 20. april 2005 med hjemmel i lov 4. juli 2003 nr. 80 om introduksjonsordning og norskopplæring for nyankomne innvandrere (introduksjonsloven) § 20 og § 17 femte ledd femte punktum.

Kapittel 1. Alminnelige bestemmelser

§ 1. Formål

Reglene i denne forskrift skal bidra til å sikre visse rettigheter og avklare forpliktelser til deltakere i opplæring i norsk og samfunnskunnskap etter introduksjonsloven. Forskriften skal videre bidra til å sikre forutsigbarhet, kontinuitet, trygghet og effektiv framdrift for den enkeltes deltakelse i opplæring i norsk og samfunnskunnskap.

§ 2. Virkeområde

Forskriftens bestemmelser om fritak fra plikt og bortfall av rett til opplæring, jf. kapittel 2 i denne forskriften, gjelder for personer som omfattes av rett og/eller plikt til opplæring i norsk og samfunnskunnskap, jf. introduksjonsloven § 17 første til tredje ledd.

Forskriftens bestemmelser om kommunens plikt til å gi opplæring ut over 300 timer ved behov, jf. kapittel 3 i denne forskriften, om fravær og permisjon, jf. kapitlene 4 og 5 i denne forskriften, og om utsatt start av opplæringen i særlige tilfeller, jf. kapittel 6 i denne forskriften, gjelder for personer som omfattes av rett og plikt til opplæring i norsk og samfunnskunnskap, jf. introduksjonsloven § 17 første og annet ledd.

Forskriftens bestemmelser om fravær og permisjon samt bestemmelser om utsatt start av opplæringen i særlige tilfeller gjelder ikke for personer som deltar i opplæring i norsk og samfunnskunnskap som en del av introduksjonsprogrammet, jf. introduksjonsloven §§ 2 og 3.

Kapittel 2. Om fritak fra plikt og bortfall av rett til opplæring i norsk og samfunnskunnskap

§ 3. Fritak fra plikt til opplæring på grunn av tilstrekkelige kunnskaper i norsk eller samisk

Personer som omfattes av introduksjonsloven § 17 første til tredje ledd, skal etter søknad fritas fra plikt til opplæring i norsk og samfunnskunnskap dersom tilstrekkelige kunnskaper i norsk eller samisk dokumenteres, jf. introduksjonsloven § 17 fjerde ledd første punktum. Kommunen kan i vedtak om fritak fra plikt beslutte at fritaket også innebærer et bortfall av rett til opplæring. Personer som har tilstrekkelige kunnskaper i samisk, fritas fra plikt, men beholder sin rett til opplæring i 300 timer norsk og samfunnskunnskap, jf. introduksjonsloven § 17 fjerde ledd annet punktum.

Med dokumentasjon på tilstrekkelige kunnskaper i norsk eller samisk menes her:

- a) bestått språkprøve, eller
- b) gjennomført opplæring i norsk eller samisk i henhold til læreplaner for faget i grunnskolen eller videregående opplæring, og hvor det er satt karakter i faget, eller
- c) gjennomført studier i norsk eller samisk på universitets- eller høyskolenivå i Norge eller i utlandet tilsvarende 30 studiepoeng, eller
- d) at deltaker fyller inntakskrav for norsk eller samisk for universitet eller høyskole.

§ 4. Fritak fra plikt til opplæring på grunn av helsemessige eller andre tungtveiende årsaker

Personer som omfattes av plikt til opplæring, jf. introduksjonsloven § 17 første til tredje ledd, kan etter søknad fritas fra plikt til opplæring i norsk og samfunnskunnskap dersom særlige helsemessige eller andre tungtveiende årsaker tilsier det. Personer som er fritatt fra plikten i medhold av denne bestemmelsen, beholder sin rett til opplæring i norsk og samfunnskunnskap etter introduksjonsloven § 17 femte ledd tredje punktum.

Kapittel 3. Om opplæring ut over 300 timer

§ 5. Opplæring ut over 300 timer

Overfor personer med rett til opplæring, jf. introduksjonsloven § 17 første og annet ledd, og som har gjennomført 300 timer, skal kommunen så snart som mulig og innen tre måneder etter at krav eller søknad blir framsatt treffe vedtak om tildeling av ytterligere gratis opplæring. Kommunen tildeler ytterligere opplæring i norsk og samfunnskunnskap innenfor rammen av 2 700 timer dersom vedkommende har behov for slik opplæring, jf. introduksjonsloven § 18 annet ledd. I vedtak om tildeling av ytterligere opplæring skal kommunen angi det antall timer opplæring som tildeles.

Vurderingen av personens behov for opplæring ut over 300 timer skal baseres på lærens tilråding. Det foreligger behov for ytterligere opplæring når personen ikke har nådd målene for opplæringen etter læreplanen og vedkommendes individuelle plan, jf. introduksjonsloven § 19 første ledd.

Kommunen kan kreve at vedkommende gjennomfører tester for å fastslå om det er behov for ytterligere opplæring, jf. introduksjonsloven § 18 annet ledd, annet punktum.

Når det antall timer som er tildelt etter første ledd er gjennomført, og personen på nytt søker om ytterligere opplæring, plikter kommunen å tilby slik opplæring etter kriteriene nevnt i andre og tredje ledd.

Kapittel 4. Om fravær

§ 6. Kortvarig fravær

Med kortvarig fravær menes her fravær fra opplæringen som til sammen ikke overstiger ti prosent av det totale timeantallet på 300 timer opplæring i løpet av tre år.

Deltaker som har kortvarig fravær, beholder sin rett til fortsatt opplæring og kan ta timene igjen gratis innenfor fristen på tre år, jf. introduksjonsloven § 17 femte ledd tredje punktum.

§ 7. Langvarig fravær som er dokumentert

Med langvarig fravær menes her fravær fra opplæringen som til sammen overstiger ti prosent av det totale timeantallet på 300 timer opplæring i løpet av tre år.

Deltaker som har langvarig fravær som er dokumentert med legeerklæring, beholder sin rett til fortsatt opplæring og kan ta timene igjen gratis innenfor fristen på tre år, jf. introduksjonsloven § 17 femte ledd tredje punktum.

§ 8. Langvarig fravær som ikke er dokumentert

Med langvarig fravær menes her fravær fra opplæringen som til sammen overstiger ti prosent av det totale timeantallet på 300 timer opplæring i løpet av tre år.

Deltaker som har langvarig fravær som ikke er dokumentert med legeerklæring mister retten til å ta timene igjen gratis innenfor fristen på tre år, jf. introduksjonsloven § 17 femte ledd tredje punktum.

Kommunen kan kreve betaling for det antall timer opplæring deltakeren tar igjen som følge av langvarig fravær som ikke er dokumentert.

Ved omfattende fravær kan kommunen treffe vedtak om stans, som innebærer at deltaker fratras retten til opplæring i 300 timer opplæring, jf. introduksjonsloven § 19 tredje ledd. Med omfattende fravær menes her fravær som er hyppig, som er vesentlig lenger enn ti prosent av det totale timeantallet på 300 timer, og som ikke er dokumentert med legeerklæring eller på annen måte varslet til kommunen. Deltaker kan fratras rett til opplæring enten midlertidig eller permanent. Dersom rett til opplæring fratras midlertidig, skal deltaker få et nytt tilbud om opplæring innen tre måneder, og en mulighet til å fullføre timene som gjenstår for å gjennomføre 300 timer opplæring innenfor fristen på tre år.

§ 9. Fravær fra opplæring ut over 300 timer

Deltaker med fravær fra opplæring ut over 300 timer beholder sin rett til fortsatt opplæring i henhold til vedtaket dersom deltakeren har fravær som er dokumentert med legeerklæring. Deltakeren kan således ta timene igjen gratis innenfor fristen på fem år, jf. introduksjonsloven § 18 annet ledd annet punktum.

Deltaker som har fravær fra opplæring ut over 300 timer som ikke er dokumentert med legeerklæring, mister sin rett i henhold til vedtaket til å ta igjen gratis de timene han eller hun har vært fraværende.

Ved omfattende fravær kan kommunen treffe vedtak om stans, som innebærer at deltaker fratras retten til gratis opplæring i henhold til vedtaket enten midlertidig eller permanent, jf. introduksjonsloven § 19 tredje ledd. Med omfattende fravær menes her fravær som er hyppig, som er vesentlig lenger enn ti prosent av det timeantallet som er tildelt etter kommunens vedtak, og som ikke er dokumentert med legeerklæring eller på annen måte varslet til kommunen. Dersom retten i henhold til vedtaket fratras midlertidig, skal deltakeren få et nytt tilbud om opplæring innen tre måneder, og en mulighet til å fullføre timene som gjenstår i henhold til vedtaket innenfor fristen på fem år.

Kapittel 5. Om permisjoner

§ 10. Permisjon

Kommunen plikter å tilrettelegge opplæringen etter introduksjonsloven §§ 17 og 18 for den enkelte når det oppstår et forhold som gjør at deltaker ikke kan følge opplæringstilbudet. Kun i de tilfeller der individuell tilpasning ikke er mulig, kan permisjon innvilges til deltaker med rett og plikt til opplæring i norsk og samfunnskunnskap, jf. introduksjonsloven § 17 første og annet ledd.

Søknad om permisjon skal være skriftlig, og årsaken til at det søkes permisjon skal dokumenteres.

Omfanget av permisjonen skal vurderes individuelt. Deltaker kan ta timene igjen gratis senere, men innvilget permisjonstid gir ikke rett til forlengelse av fristen for gjennomføring av opplæringen, på henholdsvis tre og fem år, jf. introduksjonsloven §§ 17 femte ledd tredje punktum og 18 annet ledd tredje punktum.

Adgangen til å gi permisjon gjelder kun i tilfellene som faller inn under §§ 11 til 13 i denne forskriften.

Innvilget permisjon etter dette kapitlet regnes ikke som fravær etter §§ 6,7 og 9 i denne forskriften.

§ 11. Velferdspermisjoner

Når det foreligger viktige velferdsgrunner, kan den enkelte kommune innvilge søknad om velferdspermisjon i inntil ti virkedager for hvert kalenderår.

Kommunen kan innvilge velferdspermisjon i bl.a. følgende tilfeller:

- a) Ved tilvenning av barn i barnehage/førskole/hos dagmamma.
- b) For å følge barn på skolen den dagen barnet begynner på skolen.
- c) I forbindelse med dødsfall i nær familie.
- d) I forbindelse med eget giftemål eller inngåelse av partnerskap.
- e) I forbindelse med jobbintervju, opptak ved skole eller avtalt time hos lege eller tannlege.
- f) For å feire religiøse høytidsdager, to dager.

§ 12. Permisjon ved egen eller barns sykdom

På grunnlag av legeerklæring har den enkelte deltaker som ved langvarig egen eller barns sykdom er forhindret fra å delta i tilrettelagt opplæring, etter søknad rett til permisjon fra deltakelse i opplæring i norsk og samfunnskunnskap. Permisjon kan innvilges i inntil ett år.

§ 13. Permisjon ved fødsel og adopsjon

Etter fødsel har foreldre som deltar i opplæring i norsk og samfunnskunnskap, etter søknad rett til omsorgspermisjon. Permisjon kan innvilges i inntil ti måneder av barnets første leveår.

Tar ikke begge foreldrene omsorgen for barnet, kan retten til omsorgspermisjon utøves av en annen som tar omsorgen for barnet dersom vedkommende selv er deltaker i opplæring i norsk og samfunnskunnskap etter introduksjonsloven kapittel 4.

Tilsvarende gjelder ved adopsjon dersom barnet er under 15 år.

Kapittel 6. Om utsatt start av opplæringen i særlige tilfeller

§ 14. Store omsorgsforpliktelser

For personer som på grunn av store omsorgsforpliktelser ikke har kunnet starte opplæringen i norsk og samfunnskunnskap i henhold til hovedregelen, jf. introduksjonsloven § 17 femte ledd første punktum, inntreer rett og plikt til opplæring fra det tidspunktet vedkommende setter fram krav om deltakelse i opplæringen, jf. introduksjonsloven § 17 femte ledd fjerde punktum.

For personer som er innvilget fritak fra plikt til opplæring etter introduksjonsloven § 17 fjerde ledd tredje punktum og § 4 i denne forskriften, på grunn av store omsorgsforpliktelser, inntreer retten til slik opplæring fra det tidspunktet vedkommende setter fram krav om dette, jf. introduksjonsloven § 17 femte ledd fjerde punktum.

Med store omsorgsforpliktelser menes her ett eller flere forhold som til sammen gjør at personens omsorgsforpliktelser er særlig omfattende. Et forhold kan være at barn eller andre familiemedlemmer personen har omsorgsforpliktelser for er sterkt funksjonshemmet eller pleietrengende eller at personen selv er funksjonshemmet eller alvorlig syk, i tillegg til at vedkommende har omsorgsforpliktelser for flere barn eller andre familiemedlemmer. At en person er eneforsørger for flere barn er ikke alene tilstrekkelig for at kravet om store omsorgsforpliktelser kan anses oppfylt.

Kommunen fatter vedtak om rett og plikt til opplæring etter bestemmelsen her etter vurdering av skriftlig søknad med dokumentasjon. Dokumentasjon på store omsorgsfor-

pliktelser kan være bekreftelse fra fastlege, eller ansatt ved helsestasjon, sosialkontor eller lignende.

§ 15. Tilbakeholdelse mot sin vilje

For personer som mot sin vilje er blitt holdt tilbake fra opplæring i norsk og samfunnskunnskap av ektefelle eller annet nærstående familiemedlem, inntretr rett og plikt til opplæring fra det tidspunktet vedkommende setter fram krav om deltakelse i opplæringen, jf. introduksjonsloven § 17 femte ledd, fjerde punktum.

Kommunen fatter vedtak om rett og plikt til opplæring etter vurdering av skriftlig søknad med dokumentasjon. Dokumentasjon på tilbakeholdelse kan være bekreftelse fra fastlege, krisesenter eller ansatt ved helsestasjon, sosialkontor eller lignende.

§ 16. Omfanget av rett og plikt når det gis utsatt start av opplæringen

Dersom det fattes vedtak om rett og plikt til opplæring i norsk og samfunnskunnskap etter §§ 14 og 15 i denne forskriften, vil personen ha rett og plikt til slik opplæring i 300 timer i løpet av tre år fra det tidspunkt krav om slik opplæring settes fram.

Retten og plikten etter bestemmelsene i §§ 14 og 15 inntretr dersom krav settes fram så lenge det særlige forholdet fortsatt er tilstede eller nylig har bortfalt. Rett og plikt til opplæring etter kapitlet her bortfaller senest ti år etter hovedregelen, jf. introduksjonsloven § 17 femte ledd første punktum.

Kommunens plikt til å tilby opplæring i inntil 3 000 timer gjelder i fem år fra det tidspunktet personen setter fram krav om opplæring i norsk og samfunnskunnskap, jf. introduksjonsloven § 18 annet ledd.

Kapittel 7. Om saksbehandlingsregler og andre bestemmelser

§ 17. Forholdet til forvaltningsloven

I henhold til reglene i denne forskrift regnes følgende avgjørelser som enkeltvedtak etter forvaltningsloven § 2 første ledd bokstav b, jf. introduksjonsloven § 21.

- a) Avgjørelse om fritak fra plikt og bortfall av rett til opplæring, jf. introduksjonsloven § 17 fjerde ledd og §§ 3 og 4 i denne forskriften.
- b) Tildeling av ytterligere opplæring, jf. introduksjonsloven § 18 annet ledd og § 5 i denne forskriften.
- c) Avgjørelse om betaling for timer, jf. § 8 i denne forskriften.
- d) Avgjørelse om permisjon, jf. §§ 10-13 i denne forskriften.
- e) Avgjørelse om midlertidig eller permanent stans av opplæringen, jf. introduksjonsloven § 19 tredje ledd og §§ 8 og 9 i denne forskriften.
- f) Avgjørelse om at rett og plikt til deltakelse inntretr på et senere tidspunkt enn lovens hovedregel i særlig tilfeller, jf. introduksjonsloven § 17 femte ledd fjerde punktum og §§ 14 og 15 i denne forskriften.

Enkeltvedtak fattet etter denne forskriften kan påklages til fylkesmannen, jf. introduksjonsloven § 22.

§ 18. Ikrafttredelse

Forskriften trer i kraft 1. september 2005 og gjelder personer med tillatelser som nevnt i introduksjonsloven § 17 første til tredje ledd som er innvilget etter 1. september 2005.

Forskrift om et nasjonalt personregister for introduksjonsordning og opplæring i norsk og samfunnskunnskap for nyankomne innvandrere (Nasjonalt introduksjonsregister)

Fastsatt av Kommunal- og regionaldepartementet 20. april 2005 med hjemmel i lov 4. juli 2003 nr. 80 om introduksjonsordning og norskopplæring for nyankomne innvandrere (introduksjonsloven) § 23 tredje og fjerde ledd.

Kapittel 1. Alminnelige bestemmelser

§ 1. Formål

Formålet med et nasjonalt personregister for introduksjonsordning og opplæring i norsk og samfunnskunnskap for nyankomne innvandrere (Nasjonalt introduksjonsregister) er å dokumentere enkeltpersoners deltakelse i ordningene, jf. lov 4. juli 2003 nr. 80 om introduksjonsordning og norskopplæring for nyankomne innvandrere (introduksjonsloven). Personregisteret er nødvendig for at kommunen skal kunne gjennomføre ordningene i introduksjonsloven, for utlendingsmyndighetenes behandling av søknader om bosettingstillatelse og norsk statsborgerskap og til evaluering av ordningene i introduksjonsloven.

§ 2. Virkeområde

Forskriften gir regler om behandling av personopplysninger om personer som omfattes av introduksjonsloven, og som inngår i Nasjonalt introduksjonsregister (NIR).

§ 3. Opprettelsen av Nasjonalt introduksjonsregister

Nasjonalt introduksjonsregister opprettes med hjemmel i introduksjonsloven § 23 tredje ledd. Forvaltningen av registeret legges til Utlendingsdirektoratet (UDI). I denne forskriften omtales heretter UDI som "direktoratet".

Direktoratets og kommunens ansvar i forhold til registeret og behandling av personopplysninger som inngår i dette, framgår av kapittel 3 i denne forskriften.

§ 4. Definisjoner

I tråd med lov 14. april 2000 nr. 31 om behandling av personopplysninger (personopplysningsloven) § 2 forstås i denne forskriften med:

- a) Personopplysninger: opplysninger og vurderinger som kan knyttes til en enkeltperson.
- b) Behandling av personopplysninger: enhver bruk av personopplysninger, som f.eks. innsamling, registrering, sammenstilling, lagring og utlevering eller en kombinasjon av slike bruksmåter.
- c) Personregister: registre, fortegnelser mv. der personopplysninger er lagret systematisk slik at opplysninger om den enkelte kan finnes igjen.
- d) Behandlingsansvarlig: den som bestemmer formålet med behandlingen av personopplysninger og hvilke hjelpemidler som skal brukes.
- e) Databehandler: den som behandler personopplysninger på vegne av den behandlingsansvarlige.

Kapittel 2. Opplysninger som inngår i Nasjonalt introduksjonsregister

§ 5. Generelle opplysninger

Direktoratet skal legge inn og oppdatere personopplysninger i NIR om personer som omfattes av introduksjonsloven. Opplysningene skal knyttes til personnummer eller registreringsnummer i Datasystemet for utlendings- og flyktningsaker (DUF-nummer).

Følgende opplysninger skal registreres:

- a) Navn.
- b) Kjønn.
- c) Fødselsdato.
- d) Personnummer.
- e) Adresse.
- f) Bosettingsdato.
- g) Bosettingskommune/bydel.
- h) Tilflyttingsdato til nåværende bostedskommune registrert i folkeregisteret.
- i) Statsborgerskap.
- j) Vedtaksdato for innvilget oppholds- eller arbeidstillatelse, samt oppholds- eller arbeidsgrunnlag og varighet på tillatelsen, herunder tidligere tillatelser og om det er søkt om fornyet tillatelse.
- k) Registrert første ankomsttidspunkt ut over visumbesøk.

Ved endringer i opplysningene som nevnt i første ledd, skal direktoratet overføre de nye opplysningene fra DUF til NIR.

§ 6. Opplysninger om deltakelse i introduksjonsprogram

Kommunen skal registrere følgende personopplysninger om deltakere i kommunens introduksjonsprogram knyttet til personnummer eller DUF-nummer:

- a) Dato for kommunens tilbud om introduksjonsprogram eller for framsatt krav om introduksjonsprogram.
- b) Vedtaksdato for tildeling av introduksjonsprogram og omfang og varighet av de ulike tiltakene, eller vedtaksdato for avslag og begrunnelse for avslag.
- c) Tidspunkt for start på introduksjonsprogram.
- d) Tidspunkt for avslutning av introduksjonsprogram.
- e) Vedtaksdato for innvilgelse av permisjon og varighet på permisjonen, jf. forskrift 18. juli 2003 nr. 973 om fravær og permisjon ved nyankomne innvandreres deltakelse i introduksjonsordningen.
- f) Omfang av fravær, jf. forskrift om fravær og permisjon ved nyankomne innvandreres deltakelse i introduksjonsordningen.
- g) Vedtaksdato for stansing av introduksjonsprogram.

Kommunen avgir personopplysninger etter første ledd til NIR, jf. introduksjonsloven § 23 tredje ledd.

§ 7. Opplysninger om deltakelse i opplæring i norsk og samfunnskunnskap

Kommunen skal registrere følgende personopplysninger om personer i kommunen som omfattes av introduksjonslovens bestemmelser om opplæring i norsk og samfunnskunnskap knyttet til personnummer eller DUF-nummer:

- a) Dato for framsatt krav om opplæring i norsk og samfunnskunnskap.
- b) Vedtaksdato for tildeling av rett og plikt til deltakelse i opplæring i norsk og samfunnskunnskap, opplæringens omfang eller vedtaksdato for avslag og begrunnelser for avslag.
- c) Morsmål og andre opplæringsspråk.
- d) Beståtte prøver og hvilket opplæringsspor deltakeren følger.

- e) Tidspunkt for start på opplæringen.
- f) Tidspunkt for avslutning av opplæringen.
- g) Antall timer deltatt i opplæringen, herunder antall timer norsk, antall timer samfunnskunnskap og antall timer norsk ut over 300 timer.
- h) Vedtaksdato for innvilgelse av permisjon og varigheten av permisjonen, jf. forskrift 20. april 2005 nr. 341 om opplæring i norsk og samfunnskunnskap for nyankomne innvandrere.
- i) Vedtaksdato for fritak fra plikt og begrunnelsen for fritaket.
- j) Omfang av fravær, jf. forskrift 20. april 2005 nr. 341 om opplæring i norsk og samfunnskunnskap for nyankomne innvandrere.
- k) Vedtaksdato for stansing av opplæring i norsk og samfunnskunnskap.

Kommunen avgir personopplysninger etter første ledd til NIR, jf. introduksjonsloven § 23 tredje ledd.

Kapittel 3. Ansvarsfordelingen mellom direktoratet og kommunen

§ 8. Direktoratets ansvar

Direktoratet skal legge inn personopplysninger knyttet til personer som omfattes av introduksjonsloven slik det følger av introduksjonsloven § 23 tredje og fjerde ledd og § 5 i denne forskriften. Direktoratet er også ansvarlig for at egen behandling av personopplysninger ikke er i strid med formålene som framgår av § 1 av denne forskriften.

Direktoratet er behandlingsansvarlig for alle behandlinger av personopplysninger tilknyttet denne forskriften.

Direktoratet skal gjennom systematiske tiltak sørge for tilfredsstillende informasjonssikkerhet for registeret, jf. personopplysningsloven § 13, herunder oppfylle kravene til konfidensialitet, integritet og tilgjengelighet. Kravet til konfidensialitet skal sikre at personopplysningene ikke blir gjort tilgjengelig for uvedkommende. Kravet til integritet skal sikre at personopplysninger ikke endres utilsiktet eller av uvedkommende. Kravet til tilgjengelighet skal sikre at personopplysninger er tilgjengelige for rettmessige brukere, når de trenger dem for å kunne utføre sine oppgaver.

I tillegg skal direktoratet etablere og holde ved like nødvendige, planlagte og systematiske tiltak for å sikre at kravene personopplysningsloven stiller til behandling av opplysninger blir etterlevd, jf. personopplysningsloven § 14.

Direktoratet er ansvarlig for å inngå en databehandleravtale med hver kommune, jf. personopplysningsloven § 15. Avtalen skal inneholde en angivelse av kommunens plikt til å gjennomføre nødvendige sikkerhetstiltak etter personopplysningsloven.

§ 9. Kommunens ansvar

Kommunen er ansvarlig for innsamling og registrering av personopplysninger om personer i kommunen som omfattes av introduksjonsloven, slik det følger av introduksjonsloven og denne forskriften §§ 6 og 7. Kommunen er også ansvarlig for at kommunens behandling av personopplysninger ikke er i strid med formålene i denne forskriften, jf. introduksjonsloven § 23 tredje og fjerde ledd og denne forskriften § 1.

Kommunen er databehandler for alle behandlinger av personopplysninger tilknyttet denne forskriften. Kommunens databehandleransvar omfatter også ansvar for å avgi til NIR personopplysninger som registreres eller på annen måte behandles av private virksomheter og andre som driver introduksjonsprogram og opplæring i norsk og samfunnskunnskap på oppdrag fra kommunen.

Kommunen har et selvstendig ansvar for gjennom systematiske tiltak å sørge for tilfredsstillende informasjonssikkerhet for dens behandling av personopplysninger, jf. per-

sonopplysningsloven § 13, herunder oppfylle kravene til konfidensialitet, integritet og tilgjengelighet. Kravet til konfidensialitet skal sikre at personopplysningene ikke blir gjort tilgjengelig for uvedkommende. Kravet til integritet skal sikre at personopplysninger ikke endres utilsiktet eller av uvedkommende. Kravet til tilgjengelighet skal sikre at personopplysninger er tilgjengelige for rettmessige brukere, når de trenger dem for å kunne utføre sine oppgaver. Kravene som kommunen skal oppfylle, skal framgå av databehandleravtalen med direktoratet, jf. § 8 femte ledd i denne forskriften.

§ 10. Lagring av opplysninger

Direktoratet kan lagre personopplysninger om en person i NIR i til sammen ti år, beregnet fra tidspunkt for påbegynt introduksjonsprogram eller opplæring i norsk og samfunnskunnskap.

Direktoratet skal for behandling av søknader om bosettingstillatelse og norsk statsborgerskap overføre følgende opplysninger til DUF:

- a) om gjennomføring av 300 timer opplæring i norsk og samfunnskunnskap,
- b) om fritak fra opplæring i norsk og samfunnskunnskap, eller
- c) om dokumentasjon av tilstrekkelige kunnskaper i norsk eller samisk. Direktoratet skal overføre opplysningene så snart de foreligger i registeret.

Direktoratet skal før sletting av opplysninger etter ti år, jf. første ledd, overføre til DUF de opplysninger om en person som framgår av annet ledd.

Kapittel 4. Andre bestemmelser

§ 11. Anvendelse av personopplysningsloven

Lov 14. april 2000 nr. 31 om behandling av personopplysninger (personopplysningsloven) og forskrift 15. desember 2000 nr. 1265 om behandling av personopplysninger gjelder for behandling av opplysninger i NIR. Reglene i denne forskrift skal således anvendes i tråd med personopplysningsloven.

§ 12. Ikrafttredelse

Forskriften trer i kraft 1. september 2005 og gjelder alle landets kommuner som yter tjenester etter introduksjonsloven.

Del IV

Merknader til forskriftene

Merknader til de enkelte bestemmelsene i forskrift om fravær og permisjon ved nyankomne innvandreres deltakelse i introduksjonsordning

Innledning

Forskriften om fravær og permisjon ved nyankomne innvandreres deltakelse i introduksjonsordningen er gitt i medhold av lov av 4. juli 2003 nr. 80, introduksjonsloven § 10. Merknadene utdyper og presiserer forskriftens bestemmelser. Merknadene til hver bestemmelse er et hjelpemiddel og en rettesnor for kommunene ved anvendelse av forskriften.

Kapittel 1. Almennelige bestemmelser

Til § 1–1 Forskriftens formål

Bestemmelsen angir forskriftens formål. Bestemmelsen har ikke et selvstendig rettslig innhold. Den pålegger isolert sett verken forpliktelser eller gir rettigheter. Bestemmelsens betydning ligger først og fremst i at den kan gi retningslinjer ved fortolkning av andre bestemmelser i forskriften. Dette gjelder særlig de bestemmelser som gir anvisning på utøvelse av skjønn. Det vil f.eks. være tilfelle ved anvendelse av forskriftens § 2–5, § 3–4 og § 5–1. De formål bestemmelsen oppregner veier ikke likt i alle tilfeller.

Introduksjonsordningen bygger på prinsippet om at det er deltakelsen i introduksjonsprogrammet som gir deltakeren rett til utbetaling av introduksjonsstønaden. Bestemmelsene i forskriftens kapittel 2 og 3 gir den enkelte deltaker rett til å beholde introduksjonsstønaden selv om vedkommende har uteblitt fra deltakelse i introduksjonsprogram. Fraværet må dog skyldes sykdom eller skade. Tilsvarende regler gjelder for arbeidstakere. Reglene i forskriften underbygger således formålet om at deltakelse i introduksjonsordning mest mulig skal være lik de forhold som gjelder i arbeidslivet. Deltakerne skal gjennom deltakelse i introduksjonsprogram bli kjent med reglene i arbeidslivet, noe som kan sikre en lettere overgang til arbeidslivet. I tillegg er det viktig å ivareta hensynet til kontinuitet og forutsigbarhet ved programdeltakelsen. For deltakere uten andre midler til livsopphold enn introduksjonsstønaden, vil det ikke være formålstjenlig dersom de ved kortvarig sykdom skulle måtte henvises til sosialhjelp.

Til § 1–2 Virkeområde

Reglene i forskriften gjelder kommunenes håndtering av spørsmålene om fravær og permisjon for deltakere i introduksjonsordning etter introduksjonsloven. Forskriften gjelder således alle som faktisk deltar i introduksjonsordningen. Det gjelder så vel personer som har rett og plikt til å delta i introduksjonsprogram, jf. introduksjonsloven § 2, som personer der kommunen etter eget skjønn kan tilby deltakelse i program, jf. introduksjonsloven § 3 tredje ledd.

Kapittel 2. Fravær på grunn av egen sykdom

Til § 2–1 Fravær ved egen sykdom

Ifølge bestemmelsen er vilkåret for å kunne beholde retten til introduksjonsstønaden at fraværet må skyldes deltakerens egen sykdom eller skade. Sykdommen eller skaden må imidlertid være av slik art at den forhindrer vedkommende fra å delta i introduksjonsprogram. Introduksjonsprogram skal være individuelt tilrettelagt, og vil derfor i noen tilfeller

kunne være mindre krevende enn arbeid. I slike tilfeller vil det ikke være nok at vedkommende er «arbeidsufør», slik hovedregelen er ved sykefravær i arbeidslivet. Bestemmelsen krever at fraværet skal dokumenteres enten ved egenmelding eller ved erklæring fra lege.

Introduksjonsordningen bygger på prinsippet om full deltakelse og individuelt tilrettelagte programmer. Det er derfor ikke adgang til delvis deltakelse i introduksjonsprogrammet. I de tilfellene hvor en deltakers sykdom eller skade ikke fullt ut hindrer deltakelse i programmet, forutsettes det at programmet tilpasses slik at deltakeren kan delta på fulltid.

Hvorvidt det dreier seg om en sykdomstilstand, vil være avhengig av hvordan den medisinske vitenskap til enhver tid utformer sykdomsbegrepet og den praksis som har utviklet seg på området.

Departementet er inneforstått med at det er uklare grenser mellom sykdommer i medisinsk forstand og tilstander mennesker befinner seg i som følge av ulike sosiale forhold, og at en vanskelig livssituasjon kan utvikle seg til sykdom i medisinsk forstand. Likevel er det visse tilstander som klart ligger utenfor et medisinsk sykdomsbegrep. Fravær på grunn av pleie av syke familiemedlemmer gir i utgangspunktet ikke rett til introduksjonsstønad etter denne bestemmelsen. Situasjonen kan imidlertid bli så fysisk eller psykisk belastende at den medfører sykdom hos omsorgspersonen. Sorg er i seg selv ikke en sykdom, men i enkelte særlige tilfeller kan sorgreaksjonen gå utover det normale på en slik måte at man må si at vedkommende er forhindret fra å delta i introduksjonsprogram på grunn av sykdom. Departementet viser til at den enkelte deltaker kan tilstå permisjon med introduksjonsstønad i slike tilfeller etter reglene i § 5-1.

Det er vanlig at kvinner har visse plager i løpet av et svangerskap. Moderate svangerskapsplager anses ikke som sykdom i forskriftens forstand. Oppstår det derimot komplikasjoner, må det anses som sykdom som kan medføre rett etter denne bestemmelsen. Med komplikasjon forstås symptomer på sykdom som går ut over det ubehag som er normalt i et svangerskap.

Symptomer og helseproblemer som medfører fravær og som blir godtatt som grunnlag for rett til introduksjonsstønad etter denne bestemmelsen for ikke-gravide, må også aksepteres for gravide. Plager som mer eller mindre er normale utslag av svangerskapet vurderes i forhold til den enkeltes situasjon.

Departementet viser til at et virkemiddel som kan være aktuelt overfor gravide deltakere i slike tilfeller, er revidering av vedkommendes individuelle plan i samråd med den enkelte og legen, jf. introduksjonsloven § 6. I slike tilfeller der revidering kan være aktuelt, bør spørsmålet tas opp umiddelbart.

Dersom kvinnen venter mer enn ett barn (tvillinger, trillinger osv.), er risikoen for tidlig fødsel så stor at en etter 20.-22. svangerskapsuke kan legge til grunn at et eventuelt fravær skyldes sykdom.

Et lyte omfattes ikke av sykdoms- og skadebegrepet og gir i seg selv ikke rett til sykepenger. Det kan imidlertid omfattes av bestemmelsen her dersom vedkommende er innlagt i godkjent helseinstitusjon, dersom lege erklærer at behandlingen av lytet gjør det nødvendig at vedkommende ikke deltar i introduksjonsprogram, og ved kontrollundersøkelse. Videre kan et lyte påføre vedkommende deltaker sykdom eller skade, som da kan forhindre vedkommende fra å delta i introduksjonsprogram.

For å få rett til introduksjonsstønning etter denne bestemmelsen må det forhold at vedkommende ikke kan delta i introduksjonsprogram, klart skyldes sykdom eller skade. Dette uttrykker kravet om årsakssammenheng og er tilsvarende det som gjelder i arbeidslivet. At fraværet klart skal skyldes sykdom eller skade innebærer at fravær som skyldes sosiale, økonomiske eller andre livsproblemer ikke gir rett etter denne bestemmelsen. Departementet viser til at introduksjonslovens krav om individuelt tilrettelagt introduksjonsprogram, jf. introduksjonsloven § 4, innebærer at slike livsproblemer som hovedregel ikke skal være et hinder for den enkeltes deltakelse i program.

Årsaken til at vedkommende er blitt syk eller skadet er uten betydning. Dette gjelder likevel ikke fravær som skyldes en tilstand eller behandling som er kosmetisk indisert, med mindre inngrepet er medisinsk begrunnet. Dersom det oppstår uforutsette komplikasjoner under slike inngrep som medfører at vedkommende ikke kan delta i introduksjonsprogram, vil vedkommende imidlertid kunne omfattes av bestemmelsen.

Beskrivelse av egenmelding framgår av merknadene til § 2-2. Også når fravær dokumenteres ved egenmelding, må vedkommende fylle de øvrige vilkår som er nevnt ovenfor for å ha rett etter denne bestemmelsen.

Den enkelte deltaker har selv ansvar for snarest mulig å søke lege for å få legeerklæring og få rett etter denne bestemmelsen. Legeerklæring kan ikke godtas for tidsrom før vedkommende deltaker ble undersøkt av lege, med unntak av de tilfellene egenmeldingsperioden blir direkte etterfulgt av en periode med sykefravær etter legeerklæring. I disse tilfellene vil legeerklæringen også få gyldighet for egenmeldingsperioden, slik at dette ikke regnes som egenmeldingsfravær (jf. merknadene til § 2-2 nedenfor). Utenfor disse tilfellene, kan en legeerklæring for tidsrom før vedkommende søkte lege likevel godtas dersom deltakeren har vært forhindret fra å søke lege og det er godtgjort at han eller hun har hatt sykdom eller skade fra et tidligere tidspunkt. Dette bør imidlertid praktiseres forholdsvis strengt. Det første vilkåret som må være oppfylt for å gjøre unntak er at vedkommende har vært forhindret fra å søke lege. Et eksempel på dette kan være der vedkommende ikke har kunnet få kontakt med lege tidligere, f.eks. på grunn av influensaepidemi. Dersom det f.eks. er et par dagers ventetid hos lege, vil man også kunne anses for å ha vært forhindret. Legestreik eller andre forhold kan også forhindre pasienten. I slike situasjoner kan det bare godtas en forholdsvis kort tilbakevirkning. Ved lengre tilbakedatering kan det gjøres unntak for psykiatriske pasienter som på grunn av manglende sykdomsinnsett har unnlatt å søke lege.

Legeerklæring som dokumenterer et sykefravær er legens vurdering av den enkeltes helsetilstand opp mot innholdet av programmet. Det er derfor viktig at legene er informert om hva introduksjonsprogrammet innebærer. Departementet understreker at introduksjonsloven ikke åpner for deltidsdeltakelse, jf. merknadene til § 2-1. Det vil være hensiktsmessig med en lokal dialog mellom kommunen og legene på dette området.

Ved anvendelse av denne bestemmelsen skal kommunen se hen til den praksis som til enhver tid foreligger i tilknytning til anvendelse av folketrygdlovens og arbeidsmiljølovens regler på området og følge praksisen så langt den passer introduksjonsordningen.

Til § 2-2 Rett til å nytte egenmelding

I første ledd gis det en definisjon av begrepet egenmelding. Med egenmelding menes det at programdeltakeren melder fra til kommunen eller den som handler på vegne av kom-

munen om fravær som skyldes sykdom eller skade uten å legge fram legeerklæring. Egenmelding kan gis både skriftlig og muntlig, over telefon, ved bud eller på annen måte som er praktisk for den syke. Ved muntlig egenmelding kan kommunen kreve at programdeltakeren bekrefter meldingen med en skriftlig « egenerklæring » i etterkant, se § 2–3. Egenmeldingen må gis så snart som mulig. Melding om sykdom eller skade må komme fram til rette vedkommende i løpet av første fraværsdag. Det er den enkelte deltaker som har ansvaret for at meldingen kommer fram til rette vedkommende uansett hvilken måte egenmeldingen er gitt på. Det er ikke tilstrekkelig at den postlegges første fraværsdag.

Retten til å nytte egenmelding inntreer etter annet ledd når den enkelte deltaker har deltatt i introduksjonsprogram i åtte uker (opptjeningstid). Det stilles krav om opptjeningstid også i arbeidslivet. Fravær som ikke er dokumentert ved legeerklæring, jf. § 2–1, eller som det ikke er gitt tillatelse til fra kommunen, regnes ikke med i opptjeningstiden. Slikt fravær går til fradrag ved beregning av opptjeningstiden.

I henhold til tredje ledd kan egenmelding nyttes for inntil tre kalenderdager om gangen. Også fridager, jf. § 6–1, tas med når antall kalenderdager beregnes. Dersom programdeltakeren har sykefravær med egenmelding fredag og fortsatt er syk mandag, regnes både lørdag og søndag med. Kommunen kan i et slikt tilfelle kreve legeerklæring fra og med mandag. Ved nytt sykefravær innen 16 dager regnes tidligere fraværsdager uten legeerklæring med. En fraværperiode med egenmelding starter første sykefraværsdag. Blir et sykefravær med egenmelding direkte etterfulgt av en periode med sykefravær etter legeerklæring, regnes dette fraværet ikke som egenmeldingsfravær.

Etter fjerde ledd kan kommunen kreve at fraværet dokumenteres ved legeerklæring dersom den varer ut over de tre kalenderdagene med egenmelding. Dersom bekreftelse fra lege på oppfordring ikke blir lagt fram, faller retten til introduksjonsstønad bort for den perioden deltakeren var fraværende. Dette gjelder også for de dager det er nyttet egenmelding. Retten til introduksjonsstønad inntreer i så fall fra den dag fraværet blir bekreftet av lege.

Til § 2–3 Skriftlig egenerklæring

Etter denne bestemmelsen kan kommunen kreve en skriftlig erklæring fra programdeltakeren, f.eks. basert på de egenmeldingsskjemaer som kommunen bruker, om at fraværet skyldtes sykdom eller skade etter at vedkommende har gjenopptatt programdeltakelsen. Kommunen kan ikke kreve en slik skriftlig egenerklæring dersom programdeltakeren legger fram legeerklæring. I slike tilfeller erstatter legeerklæringen egenerklæringen. Dersom en slik egenerklæring på oppfordring ikke legges fram faller retten til introduksjonsstønad bort for den perioden deltakeren var fraværende.

Til § 2–4 Bortfall av retten til å nytte egenmelding

Kommunen kan i henhold til første ledd i denne bestemmelsen treffe vedtak om at retten til å få introduksjonsstønad på grunnlag av egenmelding faller bort dersom vedkommende programdeltaker i løpet av 12 måneder har hatt minst fire fravær med egenmelding uten å legge fram legeerklæring. Kommunen kan i henhold til denne bestemmelsen utvide antall egenmeldinger på forhånd i avtale eller reglement. Kommunen kan også ta beslutningen i det enkelte tilfellet, f.eks. først etter at en programdeltaker har hatt fire egenmeldinger. Den enkelte kommune har dog ikke adgang til å innskrenke retten til 4 fravær med egenmelding, slik den følger av bestemmelsens første ledd bokstav a. Som ett fravær i forhold til denne bestemmelsen regnes hvert enkelt fravær, selv om det er kortere enn tre dager.

Fravær som bare varer en dag, teller således som et fravær med egenmelding. Egenmelding på grunn av omsorg for syke barn skal ikke regnes med når man skal telle antall fravær i løpet av de siste 12 månedene.

Kommunen kan i henhold til første ledd bokstav b treffe vedtak om at retten til å få introduksjonsstønad på grunnlag av egenmelding faller bort, dersom kommunen har rimelig grunn til å anta at fraværet ikke skyldes sykdom eller skade som forhindrer vedkommende fra å delta i introduksjonsprogram.

Annet ledd fastsetter at egenmelding for fravær som er dokumentert med legeerklæring fra den fjerde fraværsdagen, ikke skal regnes med.

I henhold til tredje ledd mister ikke en programdeltaker automatisk retten til å nytte egenmelding. Kommunen må varsle programdeltakeren om at vedkommende er fratatt retten til å nytte flere egenmeldinger. I den forbindelse skal programdeltakeren gis anledning til å gjøre rede for grunnen til at han eller hun har hatt slike fravær. Kommunens avgjørelse om å frata programdeltakeren retten til å nytte egenmelding, skal tas opp til ny vurdering innen seks måneder. Dersom det er fastsatt en kortere varighet enn seks måneder for et introduksjonsprogram, skal kommunen foreta slik fornyet vurdering innen rimelig tid. Kravet om fornyet vurdering innebærer likevel ikke at programdeltakeren automatisk får tilbake egenmeldingsretten for fire nye fravær.

Til § 2–5 Langvarig fravær

I følge denne bestemmelsen kan kommunen treffe vedtak om at den enkelte programdeltaker mister retten til introduksjonsstønad ved langvarig sykdom eller skade som forhindrer vedkommende fra å delta i introduksjonsprogram, selv om fraværet dokumenteres med legeerklæring. Bakgrunnen for denne bestemmelsen er prinsippet om at det er deltakelsen i introduksjonsprogrammet som gir deltakeren rett til utbetaling av introduksjonsstønad. I Ot.prp. nr. 28 (2002–2003) Om lov om introduksjonsordning for nyankomne innvandrere framkommer det i kapittel 13.10.3.3 at ved langvarig legitimt fravær (herunder fravær som skyldes sykdom) bør vedkommende tilstås permisjon uten introduksjonsstønad. For en nærmere omtale av permisjonsreglene vises det til merknadene til § 5–2 i denne forskriften.

Det må foretas en konkret og helhetlig vurdering ved bedømmelsen av hva som skal anses som langvarig fravær. Hensynet til progresjon og kontinuitet i forhold til den individuelle målsetningen for programdeltakelse er relevante momenter ved denne vurderingen. Hvorvidt fraværet er langvarig må dessuten vurderes med utgangspunkt i den fastsatte lengden for den enkeltes program. Som et utgangspunkt kan det trekkes en grense ved fravær som sammenlagt tilsvarer omtrent 10 prosent av den fastsatte lengden for programmet. Dette innebærer at for en deltaker som følger et toårig program (dvs. 94 programuker når ferie er trukket fra), vil fravær på rundt to måneder (ca. 9,4 uker) kunne anses som langvarig. For et introduksjonsprogram som bare skal vare et halvt år, vil den tilsvarende grensen gå ved 2–3 ukers fravær. Det understrekes at grensen bare er et utgangspunkt, og at de ovennevnte momentene vil kunne tilsi at fraværet kan være lengre eller kortere før introduksjonsstønaden bortfaller. Eksempelvis bør en deltaker som følger et toårig program som har høy progresjon tilstås kortere fravær før introduksjonsstønaden bortfaller, enn en som følger et toårig program med lavere progresjon. Fravær innenfor rammen av reglene for egenmelding, skal ikke i noe tilfelle anses som langvarig.

Kapittel 3. Rett til fri fra deltakelse i introduksjonsprogram med introduksjonsstønad ved barns eller barnepassers sykdom

Til § 3–1 Barns eller barnepassers sykdom

Bestemmelsen gir den enkelte programdeltaker som har fravær fra introduksjonsprogram for å ta seg av et sykt barn, rett til å beholde introduksjonsstønaden. Det er en forutsetning at programdeltakeren har omsorg for barnet. Med «omsorgen for barn» etter denne bestemmelsen menes det at programdeltakeren enten må ha omsorgen alene, delt omsorg med den andre forelderen eller delt omsorg med ny ektefelle/samboer/partner som man har felles barn med. Hvis foreldrene har delt foreldreansvar lik 50 prosent av omsorgen hver seg, har begge rett etter denne bestemmelsen.

Fraværet fra arbeidet må skyldes nødvendig tilsyn med det syke barnet. Hvis begge foreldrene er deltakere i introduksjonsprogram eller den ene er yrkesaktiv og den andre er alene om omsorgen og stellet av barnet, vil vilkåret om nødvendig tilsyn være oppfylt. Hvis den av foreldrene som ikke er yrkesaktiv eller deltaker i introduksjonsprogram er forhindret fra å ha tilsyn og pleie av det syke barnet på grunn av egen sykdom eller er opptatt med omsorg for andre barn, skole etc., skal kommunen likevel yte introduksjonsstønad til den andre som må være borte fra introduksjonsprogram.

Etter bestemmelsens første ledd bokstav b skal det ytes introduksjonsstønad dersom programdeltakeren må passe barnet fordi den som vanligvis har tilsyn med barnet er syk. Dette kan også omfatte en barnehage som må stenge på grunn av sykdom hos personalet.

I henhold til bestemmelsens bokstav c er det opp til foreldrene å avgjøre hvem som skal følge det syke barnet til utredning eller til innleggelse i institusjon. Dette innebærer at hvis den av foreldrene som er hjemmeværende ønsker å ledsage det syke barnet, får den av foreldrene som er programdeltaker og som tar seg av friske søsken, rett til introduksjonsstønad.

Annet ledd fastslår at rett til fri fra deltakelse i introduksjonsprogram gjelder til og med det kalenderåret barnet fyller 12 år. Aldersgrensen for kronisk syke eller funksjonshemmede barn er høyere, slik at retten gjelder til og med det året barnet fyller 18 år. Dette tilsvarende reglene i arbeidslivet.

Til § 3–2 Omfanget av rettigheten

Første ledd fastslår den øvre grensen for antall virkedager i en 12-månedersperiode programdeltakeren kan ha fri fra deltakelse i introduksjonsprogram med introduksjonsstønad etter § 3–1.

Annet ledd utvider antall dager med rett til introduksjonsstønad dersom en programdeltaker har et kronisk sykt eller funksjonshemmet barn, og dette innebærer en markert høyere risiko for fravær fra introduksjonsprogram. Introduksjonsstønad kommer til utbetaling uansett om det konkrete fraværet skyldes sykdom hos det kronisk syke eller funksjonshemmede barnet eller andre barn under 12 år.

Tredje ledd fastslår at en person også regnes som alene om omsorgen dersom det er to om omsorgen, men en av dem langvarig er avskåret fra tilsynet på grunn av egen funksjonshemming, innleggelse i helseinstitusjon som langtidspasient eller tilsvarende forhold.

Til § 3-3 Rett til å nytte egenmelding

Ved fravær i inntil tre kalenderdager har en programdeltaker rett til introduksjonsstønad etter § 3-1 uten å framlegge legeerklæring om barnets sykdom. Det er en forutsetning at de øvrige vilkår er oppfylt. Departementet viser for øvrig til den tilsvarende bestemmelsen for fravær ved egen sykdom eller skade i § 2-2 med merknader, med unntak av regelen om opptjeningstid. Retten til egenmelding ved barns sykdom gjelder fra første dag i introduksjonsprogrammet. Fra og med fjerde kalenderdag må barnets sykdom dokumenteres med en erklæring fra legen. Annet punktum har bestemmelser om fra hvilket tidspunkt kommunen kan kreve fraværet dokumentert ved legeerklæring. Bestemmelsene i § 2-3 og § 2-4 første ledd bokstav b og tredje ledd gjelder tilsvarende.

Til § 3-4 Langvarig fravær

Bestemmelsen er tilsvarende § 2-5. Det vises derfor til merknadene til § 2-5.

Kapittel 4. Rett til fri fra deltakelse i introduksjonsprogram med introduksjonsstønad under svangerskap og ved fødsel

Til § 4-1 Svangerskap

Gravide programdeltakere har etter denne bestemmelsen rett til fri fra deltakelse i introduksjonsprogram med introduksjonsstønad i forbindelse med svangerskapskontroll, når slike undersøkelser ikke med rimelighet kan finne sted utenfor programtiden.

Annet ledd gir den enkelte programdeltaker rett til fri fra deltakelse i introduksjonsprogram med introduksjonsstønad i opp til 10 virkedager under svangerskapet. Den enkelte programdeltaker som ønsker å ta ut disse dagene, skal varsle rette vedkommende ved kommunen snarest mulig og ikke senere enn en uke i forveien.

Til § 4-2 Fødsel

Etter første ledd har moren rett og plikt til å ta fri fra deltakelse i introduksjonsprogram i 20 virkedager etter fødselen. At moren skal ha fri er ment å ivareta hensynet til det nyfødte barnets behov for nærhet og omsorg med moren. Regelen om at moren skal ha fri etter fødselen er tilsvarende det som gjelder i arbeidslivet. Moren har rett til introduksjonsstønad i denne perioden, slik at vedkommende ikke skal behøve å søke sosialhjelp, dersom hun ikke har andre midler til livsopphold. Moren har videre rett til omsorgspermisjon uten introduksjonsstønad i opp til 10 måneder i barnets første levealder, jf. forskriftens § 5-3. Dersom moren ønsker å delta i introduksjonsprogram innen 20 dager etter fødselen, må vedkommende søke kommunen om unntak. Kommunen kan gjøre unntak fra regelen i første punktum når moren ved legeattest godtgjør at det er bedre for henne å delta i introduksjonsprogram.

Annet ledd gir barnets far rett til fri fra deltakelse i introduksjonsprogram med introduksjonsstønad i opp til 7 virkedager i forbindelse med fødselen, dersom han bor sammen med moren og nytter tiden til omsorg for familie og hjem. Bestemmelsen krever at faren skal ta ut disse fridagene i forbindelse med fødselen. Det er således ikke et krav om at faren skal ta disse fridagene etter fødselen. Bor foreldrene ikke sammen, kan farens rett utøves av en annen som bistår moren under svangerskapet.

Antall fridager etter første og annet ledd er færre enn det som reguleres av arbeidsmiljølovens regler om rett til fri uten lønn i tilsvarende situasjoner. For mer opplysninger om permisjon ved fødsel vises det til merknadene til § 5–3 i denne forskriften.

Til § 4–3 Amming

En programdeltaker som ammer sitt barn har rett til den fritid hun av den grunn trenger og minst 1 time daglig. Dette skal ikke medføre trekk i introduksjonsstønaden. Denne bestemmelsen tilsvareer regelen i arbeidsmiljøloven.

Kapittel 5. Permisjoner

Til § 5–1 Velferdspermisjon med introduksjonsstønad

Når det foreligger viktige velferdsgrunner, kan den enkelte kommune innvilge søknad om velferdspermisjon i inntil 10 virkedager for hvert kalenderår med introduksjonsstønad. Det stilles i bestemmelsen ikke formkrav til eller tidsfrist for søknaden. Bestemmelsen oppregner visse situasjoner hvor det kan være aktuelt å innvilge velferdspermisjon. Oppregningen er ikke uttømmende. Permisjonens varighet ved hvert enkelte tilfelle avgjøres av kommunen. Bestemmelsen setter dog en øvre grense for antall dager med permisjon som kan tilstås hvert kalenderår etter denne bestemmelsen. Bestemmelsen setter videre øvre tak for noen av de tilfellene som oppregnes i paragrafen. Dette for å bidra til å skape en enhetlig praksis i alle kommuner.

Til § 5–2 Permisjon uten introduksjonsstønad ved egen sykdom eller barns sykdom

På grunnlag av legeerklæring har den enkelte programdeltaker som ved langvarig egen sykdom eller barns sykdom er forhindret fra å delta i tilrettelagt introduksjonsprogram, rett til permisjon fra deltakelse i introduksjonsprogram i opp til ett år. Bestemmelsen gir ikke rett til permisjon på grunnlag av sykdom hos andre familiemedlemmer. Det vises for øvrig til § 2–5 og § 3–4 i denne forskriften.

Følgene av at permisjon tilstås, er at introduksjonsprogrammet «fryses» i permisjonstiden. Dette innebærer at vedkommende programdeltaker har rett til å fortsette i introduksjonsprogrammet når permisjonen er over, og at permisjonstiden kommer i tillegg til programrets fastsatte lengstetid, jf. introduksjonsloven § 5 og § 7–1 i denne forskriften. Det utbetales ikke introduksjonsstønad i permisjonstiden. For å utløse rett til permisjon etter denne bestemmelsen kreves det legeerklæring.

Departementet understreker at ved langvarig fravær vil det være særlig aktuelt å revurdere og justere den individuelle planen, jf. introduksjonsloven § 6.

Til § 5–3 Permisjon uten introduksjonsstønad ved fødsel eller adopsjon

Etter fødsel har foreldre som deltar i introduksjonsprogram rett til omsorgspermisjon i til sammen opp til 10 måneder i barnets første leveår. Rettighet etter denne bestemmelsen kommer i tillegg til de rettighetene som følger av § 4–1 og § 4–2. Det er den enkelte programdeltaker som må fremme krav etter denne bestemmelsen. Tar ikke begge foreldrene omsorgen for barnet, kan retten til den som ikke tar omsorgen utøves av en annen som tar omsorgen for barnet.

I henhold til annet ledd har adoptivforeldre som deltar i introduksjonsprogram rett til omsorgspermisjon i til sammen opp til 10 måneder ved adopsjon, dersom barnet er under 15 år.

At permisjon tilstås uten stønad har sammenheng med introduksjonslovens formål. Det framkommer i Ot.prp. nr. 28 (2002–2003) Om lov om introduksjonsordning for nyankomne innvandrere at det ved langvarig legitimt fravær bør tilstås permisjon uten introduksjonsstønad.

Introduksjonslovens krav om at introduksjonsprogrammet skal tilrettelegges for den enkelte vil gjøre det mulig å utforme et program for foreldre som har små barn.

Når det gjelder følgene av permisjon vises det til merknadene til § 5–2.

Kapittel 6. Helge- og høytidsdager og ferie

Til § 6–1 Helge- og høytidsdager

Første ledd oppregner fridagene. Deltakere som har turnusarbeid som del av sitt introduksjonsprogram, vil kunne være satt opp på vakter på sin arbeidsplass på disse fridagene. Slike vakter skal ikke regnes som del av introduksjonsprogrammet, men som aktivitet deltakeren foretar seg ved siden av programdeltakelse. Dette innebærer at lønn som deltakeren opptjener på disse dagene, ikke skal komme til fradrag i introduksjonsstønad. Etter annet ledd har den som ikke hører til Den norske kirke rett til fri fra deltakelse i introduksjonsprogram med introduksjonsstønad i opp til to virkedager for hvert kalenderår i forbindelse med feiring eller markering av religiøse høytider. Programdeltaker som ønsker å nytte denne retten til fridager, skal gi kommunen beskjed senest 14 virkedager på forhånd. Bestemmelsen har sin bakgrunn i lov av 13. juni 1969 nr. 25 om trudemssamfunn og ymist anna.

Til § 6–2 Ferie

Bestemmelsen fastsetter at deltakere i introduksjonsprogram skal ha ferie. Ferien kan ikke være lenger enn 25 virkedager for hvert kalenderår. Dette er i samsvar med introduksjonslovens intensjoner. Når det gjelder spørsmålet om et helårlig introduksjonsprogram framkommer det i Ot.prp. nr. 28 (2002–2003) at arbeidslivets regler for ferie bør legges til grunn, se også merknadene til § 1–1 i forskriften. En kommune kan således ikke fastsette en ferie for programdeltakere tilsvarende den alminnelige skoleferien. Dette betyr ikke nødvendigvis at det skal være undervisningstilbud i den perioden skolen har ferie, men at deltakerne skal ha et aktivitetstilbud, f.eks. ordinær sommerjobb eller spesielt tilrettelagt arbeid eller aktivitet. Bestemmelsen underbygger formålet om at introduksjonsprogrammet skal være effektivt.

Kommunen bestemmer når ferien skal avvikles. Den enkelte kommune kan fastsette regler om ferieavvikling for deltakere i introduksjonsprogram i form av et reglement. Den enkelte programdeltaker har rett til introduksjonsstønad i ferien.

Kapittel 7. Saksbehandlingsregler og andre bestemmelser

Til § 7-1 Introduksjonsprogrammets varighet

Fravær, fri og permisjon fra deltakelse i introduksjonsprogram som er i tråd med reglene i denne forskriften og som til sammen overstiger 10 virkedager, kommer i tillegg til introduksjonsprogrammets fastsatte varighet, jf. introduksjonsloven § 5. Det gjelder så vel fravær ved egen sykdom eller barns sykdom etter kapitlene 2 og 3, som permisjon etter reglene i kapitlene 4 og 5 i denne forskriften. Fridager etter forskriftens § 6-1 annet ledd og ferie som avvikles etter § 6-2 kommer ikke i tillegg til programmets fastsatte varighet.

Fravær som ikke har grunnlag i reglene i denne forskrift medfører trekk i introduksjonsstønad, jf. introduksjonsloven § 10.

Til § 7-2 Anvendelse av forvaltningsloven

Kommunens avgjørelser i henhold til reglene i denne forskrift regnes som enkeltvedtak etter forvaltningsloven, jf. introduksjonsloven § 17. Dette gjelder ikke kommunens avgjørelser i henhold til § 6-2.

Enkeltvedtak truffet etter denne forskrift kan påklages til fylkesmannen, jf. introduksjonsloven § 18.

Til § 7-3 Ikrafttredelse

Bestemmelsen er i samsvar med introduksjonsloven § 21. Forskriften trer i kraft 1. september 2003. Fram til 31. august 2004 gjelder forskriften bare de kommunene som har truffet vedtak om å anvende introduksjonsloven.

Fra 1. september 2004 gjelder forskriften alle kommuner og omfatter de personene introduksjonsloven gjelder for som er bosatt etter 1. september 2003, jf. introduksjonsloven § 21.

Merknader til de enkelte bestemmelsene i forskrift om opplæring i norsk og samfunnskunnskap for nyankomne innvandrere.

Innledning

Forskriften om opplæring i norsk og samfunnskunnskap for nyankomne innvandrere er gitt i medhold av lov 4. juli 2003 nr. 80 om introduksjonsordning og norskopplæring for nyankomne innvandrere (introduksjonsloven) § 20 og § 17 femte ledd femte punktum. Merknadene utdyper og presiserer forskriftens bestemmelser, og er ment som et hjelpemiddel og en rettesnor for tolkning og anvendelse av forskriften.

Kapittel 1. Alminnelige bestemmelser

Til § 1. Formål

Bestemmelsen angir forskriftens formål. Forskriftens regler presiserer de rettigheter og forpliktelser som gjelder for deltakere i opplæring i norsk og samfunnskunnskap etter introduksjonsloven. Bestemmelsen gir retningslinjer ved fortolkning av andre bestemmelser i forskriften.

Til § 2. Virkeområde

Bestemmelsen angir forskriftens virkeområde, det vil si for hvilken personkrets de ulike delene av forskriften får anvendelse.

Første ledd angir virkeområdet for forskriftens bestemmelser om fritak fra plikt og bortfall av rett til opplæring. Fritak fra plikt gjelder både personer som omfattes av rett og plikt til opplæring i norsk og samfunnskunnskap, og personer som kun har plikt, men ikke rett, til slik opplæring.

Andre ledd angir virkeområdet for forskriftens bestemmelser om kommunens plikt til å gi opplæring ut over 300 timer ved behov, om fravær og permisjon, og om utsatt start av opplæringen i særlige tilfeller. Disse bestemmelsene gjelder kun for personer som omfattes av rett og plikt til opplæring i norsk og samfunnskunnskap, dvs. personer som omfattes av introduksjonsloven § 17 første og annet ledd.

Tredje ledd avgrenser forskriftens virkeområde i forhold til introduksjonsprogrammet, idet den fastslår at forskriftens bestemmelser om fravær og permisjon samt bestemmelser om utsatt start av opplæring i særlige tilfeller ikke gjelder for personer som deltar i opplæring i norsk og samfunnskunnskap som en del av introduksjonsprogrammet. Bestemmelsene om fritak fra plikt og bortfall av rett til opplæring, samt bestemmelser om opplæring ut over 300 timer gjelder likevel for personer som deltar i norsk og samfunnskunnskap som en del av introduksjonsprogrammet.

Kapittel 2. Om fritak fra plikt og bortfall av rett til opplæring i norsk og samfunnskunnskap

Til § 3 Fritak fra plikt til opplæring på grunn av språklige ferdigheter

Personer som er omfattet av rett og plikt til opplæring i norsk og samfunnskunnskap, jf. introduksjonsloven § 17 første og andre ledd, og personer som har kun plikt, men ikke rett, jf. introduksjonsloven § 17 tredje ledd, skal unntas fra plikt til å delta i opplæring der-

som de behersker norsk, jf. introduksjonsloven § 17 fjerde ledd. Personer som har tilstrekkelige kunnskaper i samisk, skal fritas fra plikten, men beholder retten til opplæring i norsk og samfunnskunnskap.

Den enkelte må selv søke kommunen om fritak. Fritak på grunn av allerede opparbeidede ferdigheter i norsk eller samisk innebærer at den opplæring eller de kunnskaper som ligger til grunn for fritaket, anses som tilfredsstillende, det vil si at ferdighetene er jevn gode med eller bedre enn det personen kan oppnå i løpet av 300 timer opplæring i norsk og samfunnskunnskap. Et tilfredsstillende muntlig ferdighetsnivå bør ikke alene kunne oppfylle vilkåret om tilstrekkelige kunnskaper i norsk eller samisk.

Språkkunnskapene må dokumenteres. Dersom dokumentasjon på bestått språkprøve eller annen dokumentasjon som er listet opp i bestemmelsen foreligger, skal kommunen fatte vedtak om fritak fra plikt.

Gjennomført opplæring med karakter i faget betyr at deltaker har vært til stede og deltatt i tilstrekkelig grad til at lærer kan vurdere prestasjonene og sette karakter iht. retningslinjer i forskrift til opplæringsloven (fastsatt av Utdannings- og forskningsdepartementet). Studier på universitets- eller høgskolenivå i Norge eller i utlandet betyr studier i norsk eller samisk språk som tilsvarer minimum 30 studiepoeng. Personer som kan dokumentere at de fyller de særlige kravene for kunnskaper i norsk for inntak til universitet eller høyskole, har tilfredsstillende ferdigheter, og skal fritas. Det vises til forskrift om opptakskrav til grunnutdanningar ved universitet og høyskolar § 4 (fastsatt av Utdannings- og forskningsdepartementet). Kommunen kan kreve at deltaker gjennomfører en prøve dersom språknivået ikke er dokumentert. Språklige ferdigheter i norsk dokumenteres ved at personen består den avsluttende språkprøven (Norskprøve 2 og 3) som gjelder for det læringsspor personen ville ha blitt plassert i, jf. læreplan fastsatt av Utdannings- og forskningsdepartementet. Språklige ferdigheter kan også dokumenteres gjennom "Test i norsk – høyere nivå" (Bergenstesten). Aktuelt læringsspor blir en skjønsmessig vurdering ut fra den enkeltes bakgrunn og kompetanse. Læringssporene og prøvene er nærmere omtalt i læreplanen.

Ferdigheter i samisk kan i dag dokumenteres gjennom en prøve som utarbeides av Universitet i Tromsø, Senter for samisk språk, og som primært er en prøve for opptak til noen studieplasser ved universitetet som er reservert for samiskspråklige studenter. Dersom slik prøve er bestått, må personen anses å ha tilstrekkelige kunnskaper i samisk, og dermed bli fritatt fra plikten til opplæring.

Fritak fra plikt til opplæring på grunn av tilstrekkelige kunnskaper i norsk innebærer at deltaker unntas fra obligatorisk deltakelse. Kommunen kan i vedtak om fritak fra plikt også beslutte at rett til gratis opplæring i 300 timer norsk og samfunnskunnskap bortfaller. Kommunen har ved vedtak om bortfall av rett ikke plikt til å tilby opplæring til denne gruppen. Fritak fra plikt til opplæring har også betydning ved en eventuelt senere søknad om bosettingstillatelse og statsborgerskap. En person som ikke er blitt innvilget fritak fra plikt til opplæring og heller ikke har deltatt i 300 timer opplæring, kan som hovedregel ikke få bosettingstillatelse. Det samme gjelder ved søknad om erverv av statsborgerskap, med mindre vedkommende på det tidspunktet han eller hun søker om statsborgerskap kan dokumentere tilfredsstillende ferdigheter i norsk.

Til § 4 Fritak fra plikt til opplæring på grunn av helsemessige eller andre tungtveiende årsaker

Personer som er omfattet av rett og plikt til opplæring i norsk og samfunnskunnskap, jf. introduksjonsloven § 17 første og andre ledd, og personer som har kun plikt, men ikke rett, jf. introduksjonsloven § 17 tredje ledd, kan fritas fra plikt til opplæring på grunn av helsemessige eller andre tungtveiende årsaker, jf. introduksjonsloven § 17 fjerde ledd, tredje punktum. Regelen hjemler fritak fra plikten til opplæring. Retten til opplæring i 300 timer norsk og samfunnskunnskap for personer som er omfattet av rett og plikt til opplæring, jf. introduksjonsloven § 17 første og andre ledd, bortfaller ikke.

Opplæringen i norsk og samfunnskunnskap skal tilpasses den enkelte deltaker, også dem som av helsemessige årsaker har begrenset mulighet til å delta i opplæringen. Regelen her gjelder for dem som overhodet ikke kan delta i opplæringen, og som ikke vil kunne gjennomføre 300 timer i løpet av tre år. Søknad om fritak kan fremmes både før opplæring er igangsatt og underveis i opplæringen. Det kreves ikke en varig tilstand, selv om det ofte vil være tilfellet. Det må foretas en konkret vurdering i det enkelte tilfellet, og momenter i vurderingen vil blant annet være sykdommens/skadens art, varighet og omfang. Personer som kan være aktuelle for fritak etter denne hjemmelen, er i hovedsak personer som er alvorlig eller kronisk syke, eller hvor en helhetsvurdering av situasjonen for den enkelte person tilsier at det ville være svært urimelig å ikke fritta vedkommende fra plikten til å delta i opplæringen. Det skal i alminnelighet svært mye til før vilkåret skal anses oppfylt, og det vil nødvendigvis ikke være tilstrekkelig at vedkommende er varig arbeidsufør.

Vurderingen av fritaket gjøres av kommunen, og søknaden om fritak må være dokumentert. Dokumentasjonskravet må i utgangspunktet anses oppfylt når det foreligger en medisinsk vurdering eller uttalelse fra en lege.

Vilkåret om andre tungtveiende årsaker er ment å fungere som en "sikkerhetsventil" for å fange opp situasjoner hvor det ville være åpenbart urimelig å ikke fritta vedkommende fra plikten til deltakelse i opplæringen. Det må foretas en konkret helhetsvurdering for å avgjøre om fritak skal innvilges. Flere forhold sett i sammenheng vil for eksempel kunne oppfylle kravet, selv om hvert enkelt forhold isolert sett ikke kan anses som tilstrekkelig. Det skal i alminnelighet svært mye til før vilkåret anses oppfylt.

Kapittel 3. Om opplæring ut over 300 timer

Til § 5 Kommunens plikt til å gi opplæring ut over 300 timer

Enkelte deltakere vil kunne tilegne seg tilfredsstillende ferdigheter i norsk innenfor rammen på 300 timer opplæring. Mange vil ikke nå tilfredsstillende ferdigheter innenfor rammen på 300 timer, og derfor er kommunen pålagt en plikt til å tilby ytterligere opplæring innenfor en ramme på 2 700 timer til dem som har behov for det, og som er innenfor personkretsen i introduksjonsloven § 17 første og annet ledd, jf. introduksjonsloven § 18 annet ledd.

Alle som har rett til opplæring i norsk og samfunnskunnskap, er omfattet av ordningen med ytterligere gratis opplæring ved behov. Dette gjelder også personer som er unntatt fra plikten til opplæring på grunn av tilstrekkelige kunnskaper i samisk, eller på grunn av helsemessige eller andre tungtveiende årsaker. Personer som er fritatt på grunn av tilstrekkelige kunnskaper i norsk, er derimot ikke omfattet av ordningen.

Personer med plikt, men ikke rett, til opplæring (arbeidsinnvandrere som ikke har oppholdstillatelse gitt etter EFTA/EØS-regelverket), jf. introduksjonsloven § 17 tredje ledd, er ikke omfattet av bestemmelsen i § 18 annet ledd. Dette betyr at kommunen ikke har plikt til å tilby gratis opplæring for denne gruppen.

Kommunen plikter derimot å tilby ytterligere gratis opplæring til dem som omfattes av både rett og plikt til opplæring og som har behov for mer opplæring. Den enkelte deltaker har imidlertid ingen rett til opplæring ut over 300 timer. Den enkelte deltaker må søke kommunen om ytterligere opplæring. Deltaker må ha fullført opplæring i 300 timer norsk og samfunnskunnskap, og behov for ytterligere opplæring må være tilstede, før vedkommende kan få innvilget søknad om ytterligere opplæring. Det er ikke noe krav om at 300 timer må være fullført innen tre år, men retten til å få de første 300 timene gratis for personkretsen i henhold til introduksjonsloven § 17 første og annet ledd, gjelder kun i tre år. Dersom en deltaker ikke har fullført 300 timer opplæring i løpet av tre år, men likevel ønsker ytterligere opplæring, må vedkommende på egenhånd først oppfylle plikten til å gjennomføre 300 timer før søknad om ytterligere opplæring kan innvilges. Dette kan deltaker gjøre ved selv å betale det som gjelder for å kunne dokumentere opplæring i 300 timer.

Kommunens plikt etter introduksjonsloven § 18 annet ledd gjelder i fem år fra det tidspunktet rett og plikt til deltakelse i opplæring inntreffer, jf. introduksjonsloven §§ 18 andre ledd tredje punktum og 17 femte ledd. Denne fristen på fem år for å fullføre opplæringen gjelder også for dem som bruker mer enn tre år på å gjennomføre 300 timer.

Kommunen vurderer behovet for ytterligere opplæring i det enkelte tilfellet, og fattet enkeltvedtak etter forvaltningsloven hvor slik ytterligere opplæring innvilges eller avslås. Et vedtak skal fastsette hvor mange timer ytterligere opplæring som innvilges. Kommunen har ingen plikt til å tildele ytterligere opplæring som totalt overstiger 2 700 timer.

For å vurdere behovet skal kommunen basere seg på en faglig tilråding fra personens lærer. Lærer skal gi en tilråding om i hvilken grad personen har nådd målene i sin individuelle plan og målene i læreplanen for det læringssporet personen er plassert i. Hvis målene ikke er nådd, skal lærer vurdere hva som er årsaken til dette, og komme med en tilråding om personen har behov for ytterligere opplæring, samt en tilråding om hvor mye ytterligere opplæring personen trenger for å nå målet i læreplanen.

Kommunen kan kreve at deltaker gjennomfører tester for å fastslå behovet, jf. introduksjonsloven § 18 andre ledd andre punktum. Tester kan benyttes for eksempel i tvilstilfeller, og i tilfeller hvor det ikke er samsvar mellom personens egen vurdering og lærerens vurdering av den språklige utviklingen. Testene som kan benyttes, er de samme som benyttes ved vurdering av fritak fra plikt og bortfall av rett til opplæring på bakgrunn av språklige ferdigheter i norsk, det vil si norskprøve 2 og 3, jf. § 3 i denne forskriften. Læreren kan også basere vurderingen på norskprøve 1, som ikke er en avsluttende prøve, jf. læreplanen.

Når det antall timer som følger av vedtaket om ytterligere opplæring er gjennomført og deltakeren ønsker fortsatt ytterligere opplæring, tas det stilling til behovet på grunnlag av ny søknad og vurdering etter de samme kriteriene. Dersom man kommer fram til at behov fortsatt foreligger, skal kommunen tilby ytterligere opplæring.

Hvis læringsprogresjonen er raskere enn opprinnelig forutsatt, det vil si at tilfredsstillende språklige ferdigheter oppnås med færre timer enn det siste vedtaket fastsatte, kan opplæringen avbrytes hvis tilfredsstillende nivå kan dokumenteres enten gjennom en faglig prøve eller en faglig vurdering.

Kapittel 4. Om fravær

Til § 6. Kortvarig fravær

Kommunen plikter å tilby den enkelte opplæring i norsk og samfunnskunnskap, slik at deltaker kan oppfylle sin plikt eller ta ut sin rett til å gjennomføre opplæring i 300 timer innenfor fristen på tre år, jf. introduksjonsloven § 18 første ledd. Bestemmelsen her regulerer adgangen til kortvarig fravær. Hva som menes med kortvarig fravær, er definert i første ledd. Alt fravær som til sammen ikke overstiger ti prosent av 300 timer i løpet av tre år, anses som kortvarig uansett om det dreier seg om enkelte dager eller om flere dager i sammenheng. Bestemmelsen om kortvarig fravær omfatter både fravær som er dokumentert med legeerklæring og fravær som ikke er dokumentert med legeerklæring.

For deltakere i opplæring i norsk og samfunnskunnskap er det ingen regel om egenmelding, slik det er for deltakere i introduksjonsprogrammet og i arbeidslivet. Dette er begrunnet i behovet for en regel som er enklere å praktisere enn regler for egenmelding. I tillegg kan det ukentlige eller daglige omfanget av opplæringen variere avhengig av om deltakeren har et deltidstilbud ved siden av jobb, eller om de har et fulltidstilbud. Et visst antall dager med adgang til egenmelding ville da i praksis bety forskjellsbehandling siden timetallet per dag vil kunne variere.

Regelen om kortvarig fravær gjelder likevel for "egenmeldingssituasjoner" som for eksempel egen eller barns kortvarig sykdom som ikke er av slik karakter at det vurderes som nødvendig eller hensiktsmessig å oppsøke lege. Dersom slike situasjoner blir mange og kvoten blir fort brukt opp, bør kommunen vurdere justering i den individuelle planen, slik at det blir mulig for deltaker å følge undervisningen. Eventuelt bør deltaker oppfordres til å oppsøke lege for å vurdere sin helsesituasjon.

Dersom deltaker har behov for fravær i enkelte dager eller deler av dager for å gå til lege, tannlege eller annen form for behandling, eller dersom deltaker skal møte på et jobbintervju, kommer bestemmelsen om velferdsp permisjoner i § 11 i forskriften til anvendelse. Se merknader til denne bestemmelsen. Slikt fravær regnes ikke som kortvarig fravær.

Fravær endrer ikke plikten den enkelte har til å gjennomføre 300 timer opplæring. Kortvarig fravær under ti prosent av 300 timer opplæring har ingen økonomiske konsekvenser for deltaker. Bestemmelsen fastsetter at kommunen, dersom deltaker har korttidsfravær, plikter å tilby den enkelte opplæring, slik at vedkommende oppfyller kravet om deltakelse i til sammen 300 timer opplæring innenfor fristen på tre år. Uten hensyn til hva som er grunnen til dette fraværet, har deltaker rett til å ta igjen disse timene på et senere tidspunkt, såfremt vedkommende er innenfor fristen på tre år, jf. introduksjonsloven § 17 femte ledd, siste punktum. Kommunen plikter å tilby fortsatt opplæring så personen kan oppfylle sin plikt og ta ut sin rett til å gjennomføre 300 timer opplæring i norsk og samfunnskunnskap.

Til § 7. Langvarig fravær som er dokumentert

Hva som menes med langvarig fravær er definert i bestemmelsens første ledd. Alt fravær som til sammen overstiger ti prosent av 300 timer opplæring i løpet av tre år, anses som langvarig uansett om det dreier seg om enkelte dager eller om dager i sammenheng. Med andre ord kommer reglene om langvarig fravær til anvendelse først etter at kvoten for kortvarig fravær er fylt.

Utgangspunktet er at ved godkjente fraværsgrunner, det vil si sykdom, skade eller annet forhold som hindrer vedkommende fra å delta i opplæringen, og som er dokumentert med

legeerklæring, plikter kommunen å legge til rette for at deltaker likevel kan delta i opplæringen. Forholdet kan gjelde deltaker selv eller barn av deltaker som hun/han bor sammen med. Fravær for kortere tidsrom som skyldes barnepassers sykefravær som er dokumentert, regnes også med. Tilretteleggingen kan for eksempel være at deltaker i en periode får tilbud om å delta i en gruppe med et lavere timetall per uke enn sitt opprinnelige tilbud. Kommunen skal alltid vurdere individuell tilpasning ved godkjente fraværsgrunner. Bestemmelsen kommer derfor kun til anvendelse i de tilfeller hvor sykdommen eller årsaken til fraværet er av en slik karakter at vedkommende i en periode er forhindret fra å delta i opplæringen i henhold til sin individuelle plan.

Bestemmelsen fastsetter at deltaker beholder sin rett på opplæring innenfor fristen på tre år, også når vedkommende i en periode er forhindret fra å delta i opplæringen. Dette betyr at deltaker kan ta timene igjen gratis ved en senere anledning. Det gjøres likevel ikke unntak fra plikten om å gjennomføre totalt 300 timer opplæring, selv om deltakeren har fravær over en periode.

Ved langvarig fravær vil det som oftest være aktuelt å revurdere og justere den individuelle planen for å tilpasse den til deltakers nye livssituasjon, jf. introduksjonsloven § 19 første ledd.

Til § 8. Langvarig fravær som ikke er dokumentert

Hva som menes med langvarig fravær er definert i bestemmelsens første ledd. Alt fravær som til sammen overstiger ti prosent, og som ikke er dokumentert med legeerklæring, omfattes av bestemmelsen uansett om det dreier seg om enkelte dager eller om dager i sammenheng. Langvarig udokumentert fravær endrer ikke plikten til å delta i 300 timer opplæring, og deltaker har plikt til å ta timene igjen senere, men ikke gratis.

Annet ledd fastsetter at udokumentert fravær fører til at deltaker mister retten til å ta timene igjen gratis senere innenfor fristen på tre år, men han eller hun har fortsatt sin plikt til opplæring. Dette innebærer at dersom det udokumenterte fraværet til sammen overstiger ti prosent av 300 timer i løpet av tre år, kan kommunen pålegge deltaker å betale for det antallet timer deltaker faktisk tar igjen etter å ha vært fraværende ut over ti prosent. Kommunen har plikt til å tilby opplæring til deltakeren, men kan kreve betaling for den. Kommunen/kurstilbyder avgjør hvordan en betalingsordning skal praktiseres, bl.a. om betaling skal skje ved påmelding til kurs eller etterskuddsvis.

I tillegg gir bestemmelsen i fjerde ledd kommunen adgang til å treffe vedtak om at opplæringen stanses midlertidig eller permanent, jf. introduksjonsloven § 19 tredje ledd. Regelen gjelder for fravær som er omfattende. Kriterier i vurderingen av hva som er omfattende, framgår av bestemmelsen. Et vedtak om stans må være begrunnet i den enkeltes egne forhold. Om det udokumenterte fraværet skal defineres som omfattende i det konkrete tilfellet, må vurderes opp mot hvor lenge vedkommende har vært deltaker i opplæringen, progresjonen i opplæringen, hvor hyppig fraværet har forekommet, hva som har vært oppgitt som begrunnelse for fraværet, om det er søkt permisjon og om fraværet hadde gitt rett til permisjon dersom det hadde vært søkt om det, jf. kapittel 5 i denne forskriften. Før deltaker mister retten, midlertidig eller permanent, skal vedkommende varsles og gis en rett til å uttale seg om årsaken til det omfattende fraværet. Vedtak om midlertidig og permanent stans regnes som enkeltvedtak etter forvaltningsloven, jf. § 17 første ledd bokstav e) i denne forskriften.

Midlertidig stans av opplæringen endrer ikke kommunens plikt til å tilby opplæring, men kommunen kan kreve betaling for opplæringen.

Konsekvensen av et vedtak om stans er enten at deltaker mister retten i en periode på inntil tre måneder, eller at deltaker mister retten permanent. Deltaker som mister retten, er ikke fritatt fra sin plikt til å delta i opplæring i 300 timer, og deltaker har selv ansvar for å oppfylle plikten på annen måte.

Dersom deltaker permanent mister sin rett til opplæring, vil det få konsekvenser for deltakerens mulighet til å etterleve sin plikt etter introduksjonsloven eller oppfylle kravene i utlendingsloven § 12 og statsborgerloven § 6. Det bør derfor utvises varsomhet når det gjelder bruk av adgangen til å stanse opplæringen permanent for den enkelte. Dersom kommunen treffer vedtak om at retten til opplæring fratras deltaker midlertidig, skal det gjøres en ny vurdering innen tre måneder. Ny vurdering kan føre til at deltaker får et nytt tilbud om opplæring etter et midlertidig opphold på tre måneder, og en mulighet til å fullføre timene som gjenstår av plikten på 300 timer. Deltaker får ikke mulighet til gratis å ta igjen de timene han/hun var fraværende forut for stansingsvedtaket, det vil si de timene som var udokumentert og vesentlig over ti prosent av det totale timetallet. Deltaker må selv sørge for å gjennomføre og eventuelt betale for disse timene.

Til § 9. Fravær fra opplæring ut over 300 timer

For de som mottar ytterligere opplæring innenfor rammen av 2 700 timer, jf. introduksjonsloven § 18 annet ledd, gjelder ingen regel om adgang til kortvarig fravær. Ved fravær som er dokumentert med legeerklæring beholder deltaker sin rett til opplæring i henhold til tildelingsvedtaket fra kommunen. Deltaker kan ta timene igjen gratis senere.

Dersom deltaker har fravær som ikke er dokumentert med legeerklæring, mister deltaker sin rett til opplæring i henhold til tildelingsvedtaket i de timene vedkommende har vært borte, og kan ikke ta timene igjen gratis senere. Timene deltakeren har vært fraværende uten dokumentasjon medregnes altså som benyttet i forhold til rammen på 2 700 timer.

Ved fravær som er omfattende kan kommunen stanse opplæringen i henhold til tildelingsvedtaket, midlertidig eller permanent, jf. introduksjonsloven § 19 tredje ledd. Denne regelen er tilsvarende som regelen i § 8 tredje ledd. Se merknadene til denne.

Kapittel 5. Om permisjoner

Til § 10. Permisjon

Reglene i kapittel 5 gjelder både opplæring i 300 timer norsk og samfunnskunnskap, og opplæring ut over 300 timer ved behov.

Utgangspunktet er at kommunen plikter å tilrettelegge opplæringen for den enkeltes livssituasjon når det oppstår et forhold som gjør at deltaker ikke kan følge opplæringstilbudet. Kun i de tilfellene der individuell tilpasning ikke er mulig, skal permisjon vurderes. Et slikt forhold kan være begrunnet i egen, ektefelle/samboers eller barns situasjon.

Opplæring i norsk og samfunnskunnskap på deltid kan ikke sammenlignes med arbeid eller et introduksjonsprogram på fulltid. Hovedregelen skal være at deltakers individuelle plan justeres for en periode framover ved at deltaker endrer omfanget av og/eller tidspunktet for opplæring, for eksempel fra opplæring på dagtid til deltid på kvelden, eller til en individuell plan med et innhold deltaker kan mestre. Vurderingen her sammenfaller med nye regler for adgang til å sykemelde personer som er i jobb. De nye reglene innebærer at en skal vurdere om arbeidet kan tilrettelegges i forhold til funksjonsevnen. En må

vurdere om grad av funksjonsevne muliggjør deltakelse i opplæring på deltid. Dette gjelder også ved svangerskap og fødsel. Bestemmelsen fastsetter at deltaker etter søknad kan innvilges permisjon fra opplæringen dersom vedkommende er forhindret fra å delta i enhver form for opplæring i en kortere eller lengre periode. Bestemmelsene i kapittel 5 angir en maksimumsgrense for hvor lang permisjon som kan innvilges, men dette skal vurderes i det enkelte tilfellet. Tiden den enkelte overhodet ikke kan delta i noen form for opplæring, skal vurderes strengt. Innvilget permisjon gir ikke adgang til utvidelse av fristene for å gjennomføre opplæringen på henholdsvis tre og fem år, jf. introduksjonsloven § 17 femte ledd tredje punktum og § 18 annet ledd tredje punktum.

Adgangen til å gi permisjon gjelder kun i de tilfellene som er listet opp i bestemmelsene § 11 til § 13 i forskriften. Søknad om permisjon skal være ledsaget av skriftlig dokumentasjon, og den skal som hovedregel leveres kommunen til vurdering i forkant av forholdet deltaker søker permisjon på grunnlag av. Kun i unntakstilfeller, for eksempel akutte hendelser som ulykker og dødsfall, kan permisjon innvilges for kortere perioder uten dokumentasjon og vurdering av denne i forkant av forholdet.

Regelen er begrunnet i hensynet til effektivitet og gjennomstrømming i opplæringen, samt i behovet for forutsigbarhet for både den enkelte deltaker og for kommunen. Deltaker kan ta timene igjen gratis etter permisjonstidens slutt, og innvilget permisjon skal ikke regnes som fravær etter forskriften §§ 6, 7 og 9.

Til § 11. Velferdspermisjoner

Bestemmelsen fastsetter at det etter søknad kan innvilges velferdspermisjon når det foreligger viktige velferdsgrunner. Kommunen avgjør praksis mht søknad om velferdspermisjon, herunder krav til dokumentasjon og om det skal benyttes standardskjemaer ved søknad. Det kan totalt innvilges velferdspermisjon i inntil ti virkedager i løpet av et kalenderår. Disse dagene skal ikke regnes som fravær etter forskriften §§ 6, 7 og 9. Bestemmelsen gir eksempler på i hvilke situasjoner den enkelte kommune kan innvilge søknad om velferdspermisjon.

Velferdspermisjon kan innvilges for hel eller halv virkedag, avhengig av omfang. Velferdspermisjon for deler av en opplæringsdag regnes som en halv fraværsdag når fraværet utgjør inntil halvparten av timetallet for den aktuelle dagen. Når fraværet utgjør mer enn halvparten av timetallet for den aktuelle dagen, skal fraværet regnes som en hel fraværsdag.

Begrunnelsen for regelen er rimelighetshensyn for den enkelte deltaker. Hvis situasjoner som nevnt i bestemmelsen oppstår, beholder deltaker sin rett til 300 timer opplæring innenfor fristen på tre år, eller sin rett til ytterligere opplæring i henhold til tildelingsvedtak. Deltaker kan ta timene igjen gratis senere.

Til § 12. Permisjon ved egen eller barns sykdom

Bestemmelsen fastsetter at deltaker, på grunnlag av legeerklæring, kan innvilges permisjon i inntil ett år fra opplæringen ved egen eller barns sykdom. Som ved andre situasjoner hvor deltaker er forhindret fra å følge opplæringen, plikter kommunen først å vurdere individuell tilpasning. Permisjon kan innvilges ved sykdom som er av en slik karakter at deltaker ikke kan delta i noen form for opplæring i en periode framover. Deltaker beholder sin rett til 300 timer opplæring innenfor fristen på tre år, eller sin rett til ytterligere opplæring i henhold til tildelingsvedtak. Deltaker kan ta timene igjen gratis senere.

Til § 13. Permisjon ved fødsel og adopsjon

Bestemmelsen fastsetter at det ved fødsel eller adopsjon kan innvilges omsorgspermisjon. Permisjonen kan tas ut av mor alene, eller deles mellom mor og far. Permisjon skal vurderes individuelt og kan innvilges i til sammen inntil ti måneder i barnets første leveår. Ti måneder er en maksimumsgrense. Det skal vurderes individuelt hvor lang permisjon det er behov for, se merknad til § 10 i denne forskriften. Kravet om individuell tilpasning av opplæringen kan innebære at deltaker tilbys redusert omfang av opplæring framfor permisjon fra opplæringen. Muligheten for dette skal vurderes før permisjonssøknad innvilges. Deltaker beholder sin rett til å fortsette opplæringen på 300 timer innenfor fristen på tre år, eller sin rett i henhold til tildelingsvedtak når det gjelder opplæring ut over 300 timer. Deltaker kan ta timene igjen gratis senere. De samme regler gjelder ved adopsjon dersom barnet er under 15 år

Dersom ikke begge foreldrene tar den daglige omsorgen for barnet, eller den ene av foreldrene er fraværende på grunn av for eksempel opphold i hjemlandet, kan retten til permisjon ved fødsel eller adopsjon utøves av en annen som tar omsorgen for barnet. Dette kan være et annet familiemedlem i samme husstand, eller annen nærstående person. Forutsetningen er at denne andre personen selv er deltaker i opplæring i norsk og samfunnskunnskap, og at det ikke kan gjøres en individuell tilpasning i henhold til vedkommendes omsorgsansvar.

Kapittel 6. Om utsatt start av opplæringen i særlige tilfeller

Til § 14. Store omsorgsforpliktelser

En årsak til at en person ikke har kunnet starte opplæring i norsk og samfunnskunnskap kan være at personen har store omsorgsforpliktelser. Rett og plikt kan inntre fra det tidspunktet kravet settes fram dersom omsorgsforpliktelsene har gjort at personen ikke har kunnet delta i opplæringen i henhold til hovedregelen i introduksjonsloven § 17 femte ledd første punktum og fram til det tidspunktet krav om opplæring settes fram. Det er et vilkår at omsorgsforpliktelsene er vedvarende eller nylig bortfalt når kravet settes fram.

Paragraf 14 kommer kun til anvendelse i situasjoner der omsorgsforpliktelsene har medført at personen ikke har kunnet starte med opplæring i norsk og samfunnskunnskap. Hvis personen har påbegynt opplæring, og det underveis oppstår en situasjon som øker personens omsorgsforpliktelser, er kommunen pliktig til å søke å tilrettelegge opplæringen slik at opplæringen kan holde fram, eller evt. innvilge permisjon, jf. forskriften kapittel 5.

For at rett og plikt skal inntre etter krav, må omsorgsforpliktelsen være særlig omfattende. Dette innebærer at omsorgsforpliktelsene minimum må være av et slikt omfang og av en slik karakter at personen omfattes av fritak fra plikt til opplæring, jf. introduksjonsloven § 17 fjerde ledd tredje punktum og § 4 i forskriften her. Også i situasjoner hvor det ikke er søkt fritak fra plikten, kan unntaket her komme til anvendelse. Dette må vurderes individuelt. Bestemmelsen gir veiledning i denne vurderingen, og det er et vilkår at omsorgsforpliktelsen må være særlig omfattende.

Bestemmelsen fastsetter hva som kan sies å være store omsorgsforpliktelser. Det vil ikke være tilstrekkelig at familien er barnerik, eller at personen er aleneforsørger med mange barn. En vil imidlertid ha store omsorgsforpliktelser dersom et barn eller annet familie-

medlem er sterkt funksjonshemmet eller pleietrengende. Forutsetningen her er at barnet eller familiemedlemmet er hjemmeboende sammen med personen. Dersom vedkommende selv er funksjonshemmet eller alvorlig syk, kan det faktum at familien har mange barn, og/eller omsorg for andre familiemedlemmer, være avgjørende for om vedkommende kan sies å ha store omsorgsoppgaver.

Om omsorgsansvaret er tilstrekkelig stort, må vurderes individuelt og sees i sammenheng med hvilken bistand vedkommende har i hverdagen fra kommunen, fra frivillige eller fra andre familiemedlemmer. Det må i tillegg vurderes om vedkommende har mulighet for hjelp eller avlastning som hun eller han har takket nei til, og dermed fått en større omsorgsoppgave enn nødvendig.

Rett og plikt til opplæring fra det tidspunktet krav settes fram, besluttes av kommunen etter søknad med dokumentasjon. Dokumentasjon på hvor omfattende personens omsorgsoppgaver har vært, kan være uttalelse fra fastlege. Uttalelse kan også gis av offentlig ansatt som over en viss tid har hatt jevnlig kontakt med familien og som kjenner til situasjonen hjemme. Dette kan være helsestasjon, sosialkontor, hjemmebaserte tjenester, familievernkontor eller liknende.

Til § 15. Tilbakeholdelse mot sin vilje

En annen årsak til at vedkommende ikke har kommet i gang med og/eller ikke fullført opplæringen i norsk og samfunnskunnskap, kan være at vedkommende er blitt isolert fra samfunnet og/eller holdt borte fra opplæringen mot sin vilje. Tilbakeholdelse omfatter tvangssituasjoner og situasjoner preget av vold og isolering, samt tilfeller med psykisk tvang. Avgjørende er at personen selv ikke har hatt noe valg eller ikke har hatt noen reell mulighet til å påvirke sin egen situasjon. Tilbakeholdelsen kan være utøvet av ektefelle eller av annet nærstående familiemedlem i samme husholdning.

Bestemmelsens første ledd fastslår at både situasjoner der en person ikke har startet på opplæring, eller der opplæring har blitt avbrutt på grunn av tilbakeholdelse, kvalifiserer til inntreden av rett til opplæring fra det tidspunkt vedkommende setter fram krav om det.

Også her er det et vilkår at situasjonen må være vedvarende eller nettopp bortfalt når kravet settes fram. Enkeltvedtak om rett fattes når personen har en reell mulighet til å kunne delta i opplæringen.

Beslutning om rett til opplæring fra det tidspunktet krav settes fram fattes av kommunen etter søknad med dokumentasjon. Dokumentasjon på at en person mot sin vilje er holdt borte fra opplæringen kan gis av fastlege, crisesenter eller av offentlig ansatt som over en viss tid har hatt jevnlig kontakt med familien og som kjenner til situasjonen hjemme. Dette kan være for eksempel helsestasjon, sosialkontor, hjemmebaserte tjenester, familievernkontor eller liknende.

Til § 16. Omfanget av rett og plikt når det gis utsatt start av opplæringen

Dersom kommunen finner det godtgjort at personen har vært i en særlig situasjon i henhold til §§ 14 eller 15 i denne forskriften, vil personen bli innvilget rett til opplæring i 300 timer norsk og samfunnskunnskap i tre år fra det tidspunkt krav om slik opplæring settes fram. Plikt til opplæring inntreer også fra dette tidspunkt og varer fram til fylte 55 år, jf. introduksjonsloven § 17 første ledd. Som nevnt i merknadene til §§ 14 og 15 er det et vilkår at det særlige forholdet er vedvarende eller akkurat har bortfalt. Vurderingen av om

det særlige forholdet nylig har bortfalt vil være en konkret vurdering, og momenter her er hvor lenge situasjonen har vedvart, og hvor alvorlig situasjonen har vært.

Krav om rett og plikt til opplæring som settes fram på grunnlag av særlige forhold, kan ikke settes fram lenger enn ti år etter innvilgelse av førstegangstillatelse eller innreise til riket, dvs. det tidspunkt rett og plikt inntreffer etter lovens hovedregel i § 17 femte ledd første punktum. Dette er ut fra hensynet til at staten forutsetter at opplæringen skal gjennomføres i løpet av den første tiden en person er bosatt i landet. Personer som innvilges utsatt start av opplæring mellom fylte 55 og 67 år har rett, men ikke plikt, til å delta i opplæring, jf. introduksjonsloven § 17 annet ledd.

Kommunens plikt til å tilby inntil 3000 timer opplæringen gjelder i fem år fra det tidspunktet personen setter fram krav om rett til opplæring, jf. introduksjonsloven § 18 annet ledd.

Kapittel 7. Om saksbehandlingsregler og andre bestemmelser

Til § 17. Forholdet til forvaltningsloven

Bestemmelsen fastsetter at kommunes beslutninger i henhold til reglene i denne forskriften regnes som enkeltvedtak etter forvaltningsloven. Hvilke avgjørelser som skal regnes som enkeltvedtak er listet opp i bestemmelsen. Enkelvedtak kan påklages til fylkesmannen, jf. introduksjonsloven § 22.

Til § 18. Ikrafttredelse

Forskriften trer i kraft 1. september 2005 og gjelder personer med tillatelser som nevnt i introduksjonsloven § 17 første til tredje ledd som er innvilget etter 1. september 2005.

Merknader til de enkelte bestemmelsene i forskrift om et nasjonalt personregister for introduksjonsordning og opplæring i norsk og samfunnskunnskap for nyankomne innvandrere (Nasjonalt introduksjonsregister)

Innledning

Forskrift om et nasjonalt personregister for introduksjonsordning og opplæring i norsk og samfunnskunnskap for nyankomne innvandrere (Nasjonalt introduksjonsregister) er gitt i medhold av lov 4. juli 2003 nr. 80 om introduksjonsordning og norskopplæring for nyankomne innvandrere (introduksjonsloven) § 23 fjerde ledd siste punktum. Merknadene utdyper og presiserer forskriftens bestemmelser. Merknadene til hver bestemmelse er ment som et hjelpemiddel og en rettesnor ved tolking og anvendelse av forskriften.

Kapittel 1. Alminnelige bestemmelser

Til § 1. Formål

Formålet med Nasjonalt introduksjonsregister (NIR) framgår av introduksjonsloven § 23 tredje og fjerde ledd. Forskriftens formålsbestemmelse utdyper formålet med Nasjonalt introduksjonsregister nærmere. Nasjonalt introduksjonsregister skal kun inneholde personopplysninger knyttet til følgende tre formål:

1. Til bruk for kommunen for å gjennomføre ordningene i introduksjonsloven, dvs. introduksjonsprogrammet og opplæring i norsk og samfunnskunnskap.
2. Til bruk for utlendingsmyndighetenes behandling av søknader om bosettingstillatelse og søknader om norsk statsborgerskap.
3. Til bruk for evaluering av ordningene.

Det første formålet er knyttet til kommunens ansvar for å håndheve introduksjonsloven. Kommunens behov for informasjon fra Nasjonalt introduksjonsregister gjelder i forhold til behandling av enkeltsaker etter introduksjonsloven. For introduksjonsordningen innebærer dette at kommunen treffer enkeltvedtak om tildeling av program og stønad og evt. stans av program for den enkelte. For opplæring i norsk og samfunnskunnskap innebærer dette at kommunen treffer enkeltvedtak om tildeling av opplæring, fritak og evt. stans av program for den enkelte.

Det andre formålet er knyttet til utlendingsmyndighetenes behandling av søknader om bosettingstillatelse og norsk statsborgerskap. Med utlendingsmyndigheter menes politiet, Utlendingsdirektoratet (UDI), Utlendingsnemnda (UNE) og Kommunal- og regionaldepartementet (KRD). KRD er i dag klageinstans for vedtak om norsk statsborgerskap, men har ingen funksjon i forhold til vedtak om bosettingstillatelse i enkeltsaker, der UNE er klageinstans. Opplysninger om at deltakeren har gjennomført 300 timer pliktig opplæring i norsk og samfunnskunnskap, har dokumentert tilstrekkelige kunnskaper i norsk eller samisk eller er fritatt fra plikten, er opplysninger som utlendingsmyndighetene trenger i forbindelse med behandling av søknad om bosettingstillatelse og statsborgerskap.

Det tredje formålet er knyttet til behovet for evaluering av ordningene i loven. Opplysningene i registeret er ment å dokumentere enkeltpersoners deltakelse i introduksjonsordningen og i opplæringen i norsk og samfunnskunnskap, herunder opplysninger

om i hvilken grad og på hvilken måte enkeltpersoner deltar i ordningene. Dette vil først og fremst være opplysninger av elevadministrativ art. Opplysninger som skal brukes til evalueringformål, kan kun leveres ut i statistisk form eller ved at individualiserende kjennetegn utelates, dersom dette dekker behovet, jf. introduksjonsloven § 23 fjerde ledd.

Til § 2. Virkeområde

Forskriften regulerer all behandling av personopplysninger knyttet til personer som omfattes av introduksjonsloven og som inngår i Nasjonalt introduksjonsregister, jf. kapittel 2 i denne forskriften. Begrepet ”behandling” omfatter både direktoratets behandling av opplysningene i registeret sentralt, samt kommunens behandling av personopplysninger i tilknytning til bruk og avgivelse av opplysninger til Nasjonalt introduksjonsregister. Forskriften regulerer ikke kommunens øvrige behandling av personopplysninger i forbindelse med gjennomføringen av ordningene i introduksjonsloven, herunder eventuelle kommunale registre. Se også merknadene til § 9 nedenfor.

Til § 3. Opprettelsen av Nasjonalt introduksjonsregister

Hjemmelen for opprettelsen av Nasjonalt introduksjonsregister er introduksjonsloven § 23 tredje og fjerde ledd. Formålet med opprettelsen er angitt i introduksjonsloven og utdypet i § 1 i denne forskriften. Departementet har delegert forvaltningsansvaret for registeret til Utlendingsdirektoratet, jf. kapittel 3 i denne forskriften. I det følgende benyttes betegnelsen ”direktoratet”.

Til § 4. Definisjoner

Definisjonene opplistet i § 4 er i tråd med personopplysningslovens bestemmelser vedrørende ansvarsforhold knyttet til offentlige registre.

Kapittel 2. Opplysninger som inngår i Nasjonalt introduksjonsregister

Kapittel 2 i denne forskriften gir nærmere bestemmelser om hvilke opplysninger som skal registreres i NIR siden de anses som nødvendig for gjennomføringen, oppfølgingen og evalueringen av ordningen i introduksjonsloven, jf. introduksjonsloven § 23 tredje ledd, første punktum. Departementet har delegert forvaltningsansvaret for Nasjonalt introduksjonsregister til direktoratet, jf. denne forskrift §§ 3, 5 og 8. Videre pålegges kommunen et ansvar for innsamling, registrering og bruk av opplysninger som skal inngå i Nasjonalt introduksjonsregister, jf. denne forskrift §§ 6, 7 og 9.

Direktoratet er ansvarlig for Datasystemet for utlendings- og flyktningssaker (DUF-registeret). Ansvarlig direktorat for Nasjonalt introduksjonsregister skal sørge for at opplysninger som er listet opp i forskriften § 5, kopieres fra DUF-registeret og legges inn i Nasjonalt introduksjonsregister. Dette gjøres ved hjelp av DUF-nummeret eller personnummeret som fungerer som søkekriterium i DUF-registeret. Opplysningene som overføres til Nasjonalt introduksjonsregister, kan ikke føres tilbake til DUF-registeret. Opplysninger som registreres i Nasjonalt introduksjonsregister, kan heller ikke overføres til DUF-registeret, med unntak av opplysningene som står nevnt i forskriften § 10 annet ledd. Se også merknadene til § 10 nedenfor. Begrunnelsen for dette er ønsket om å holde disse to registerne atskilt av hensyn til personvernet for de personer som det er registrert opplysninger om.

Til § 5. Generelle opplysninger

Forskriften § 5 gir utfyllende bestemmelser i forhold til introduksjonslovens bestemmelse og pålegger direktoratet en plikt til å legge personopplysninger knyttet til personer som omfattes av introduksjonsloven inn i Nasjonalt introduksjonsregister. Opplysningene som er listet opp i forskriften § 5, anses for å være innenfor formålet slik det følger av introduksjonsloven § 23 tredje og fjerde ledd og denne forskriften § 1. Listen i forskriften § 5 er uttømmende.

Bestemmelsens andre ledd fastsetter at dersom personopplysningene endres i DUF, skal direktoratet overføre de nye opplysningene til Nasjonalt introduksjonsregister. Dette kan for eksempel være registrert flytting, endret fødselsdato på grunn av nye opplysninger, endret statsborgerskap eller annet.

Direktoratet er underlagt taushetsplikt, jf. lov 10. februar 1967 om behandlingsmåten i forvaltningssaker (forvaltningsloven) § 13 første ledd. Plikten innebærer at direktoratet skal hindre andre i få adgang eller kjennskap til opplysninger om "noens personlige forhold" i saker etter utlendingsloven.

Begrunnelsen for opprettelsen av Nasjonalt introduksjonsregister er at det skal inneholde opplysninger som anses som nødvendige for gjennomføring, oppfølging og evaluering av introduksjonsordningen og opplæring i norsk og samfunnskunnskap. En konsekvens er at kommunens behandling av enkeltsaker etter introduksjonsloven lettes blant annet ved at informasjon som er nødvendig for saksbehandlingen gjøres tilgjengelig for kommunen, jf. listen i bestemmelsens første ledd.

Bestemmelsen i forskriften § 5, jf. introduksjonsloven § 23 tredje og fjerde ledd, hjemler adgang for direktoratet til å gi kommunen informasjon fra DUF-registeret som kommunen trenger for å behandle saker etter introduksjonsloven. Direktoratet skal således uten hinder av taushetsplikten gjøre opplysninger som framgår av forskriftens § 5 tilgjengelig, men kun overfor kommunen, og kun innenfor formålet med Nasjonalt introduksjonsregister.

Til § 6. Opplysninger om deltakelse i introduksjonsordningen

Forskriften § 6 fastsetter hvilke opplysninger som skal registreres og avleveres om deltakere i introduksjonsordningen, jf. introduksjonsloven § 23 tredje ledd, annet punktum. Kommunen pålegges en plikt til å innhente, registrere og avgi, dvs. overføre til Nasjonalt introduksjonsregister opplysninger om introduksjonsordningen i tråd med listen i bestemmelsen. Forskriften regulerer derimot ikke hvordan avgivelsen eller overføringen fra kommunen til Nasjonalt introduksjonsregister skal skje. Det følger av denne forskriften § 9 at kommunen som databehandler selv er ansvarlig for behandlingen av personopplysninger som avgis til Nasjonalt introduksjonsregister. Bestemmelsen regulerer ikke kommunens øvrige behandling av personopplysninger i forbindelse med gjennomføring av ordningene i introduksjonsloven, jf. merknader til §§ 2 og 9 i denne forskriften.

Samtlige av opplysningene som er listet opp i bestemmelsen, er begrunnet i formålet om at de kan brukes til behandlingen av enkeltsaker som gjelder deltakelse i introduksjonsordningen eller til evaluering av introduksjonsordningen. Opplysningene i listen i denne forskriften § 6 er begrenset til opplysninger som er nødvendige gitt formålet med registeret, og listen er uttømmende.

Til § 7. Opplysninger om deltakelse i opplæring i norsk og samfunnskunnskap

Forskriften § 7 fastsetter hvilke opplysninger som skal registreres og avleveres i forbindelse med kommunens gjennomføring av opplæring i norsk og samfunnskunnskap, jf. introduksjonsloven § 23 tredje ledd, annet punktum. Kommunen pålegges en plikt til å innhente, registrere og avgi, dvs. overføre til Nasjonalt introduksjonsregister, opplysninger som gjelder opplæring i norsk og samfunnskunnskap i tråd med listen i bestemmelsen. Plikten omfatter personer som er bosatt i kommunen og personer som bor midlertidig på asylmottak i kommunen i påvente av utflytting til tildelt bosettingskommune, jf. introduksjonsloven § 18 første ledd første punktum. Forskriften regulerer ikke hvordan avgivelsen eller overføringen fra kommunen til Nasjonalt introduksjonsregister skal skje. Det følger av denne forskrift § 9 at kommunen som databehandler har et selvstendig ansvar for behandlingen av personopplysninger som avgis til Nasjonalt introduksjonsregister.

Opplysningene som er listet opp i denne forskrift § 7, er begrunnet i formålet om behandling av enkeltsaker som gjelder deltakelse i opplæring i norsk og samfunnskunnskap og bruk til evaluering av opplæring i norsk og samfunnskunnskap. Opplysningene i forskriften § 7 er begrenset til opplysninger som er nødvendige, jf. formålet med registeret, og listen i er uttømmende.

Kapittel 3. Ansvarsdelingen mellom direktoratet og kommunen

Til § 8. Direktoratets ansvar

Formålet med Nasjonalt introduksjonsregister, jf. introduksjonsloven § 23 tredje og fjerde ledd og § 1 i denne forskriften, begrenser direktoratets bruk av opplysningene i registeret. Dette innebærer at direktoratet ikke kan benytte opplysningene til andre formål enn dette.

Begrepet behandlingsansvar, som benyttes om direktoratets ansvar, er definert i denne forskriften § 4, og er den samme som i personopplysningsloven § 2. Direktoratet har behandlingsansvar for opplysningene som er registrert i Nasjonalt introduksjonsregister.

Tredje ledd fastsetter direktoratets overordnede ansvar for registerets informasjonssikkerhet, jf. personopplysningsloven § 13. Med basis i personopplysningsloven defineres tre krav til informasjonssikkerhet: Konfidensialitet, integritet og tilgjengelighet. Direktoratet er ansvarlig for å iverksette systematiske tiltak for å sikre at informasjonssikkerheten overholdes.

Fjerde ledd fastsetter direktoratets overordnede ansvar for å sikre at behandling av opplysninger i registeret er i samsvar med personopplysningsloven § 14. De tiltak direktoratet etablerer og vedlikeholder i denne forbindelse, vil omfatte både direktoratet og kommunen.

Femte ledd fastsetter at direktoratet skal inngå en databehandleravtale med hver kommune, jf. personopplysningsloven § 15. Denne databehandleravtalen skal angi kommunens plikt til selv å iverksette nødvendige sikkerhetstiltak etter personopplysningsloven.

Sikkerhetsrutiner

Rutiner for behandling av opplysninger og bruk av Nasjonalt introduksjonsregister, herunder autorisasjon av brukere i systemet, skal ivareta hensynet til konfidensialitet, integritet og tilgjengelighet slik dette er beskrevet i personopplysningsloven. Tilgangen til

Nasjonalt introduksjonsregister og adgang til bruk av opplysninger skal være regulert av et saklig behov. Dette innebærer at vedkommende må ha tilgang til opplysninger som er nødvendige for å kunne utføre sitt arbeid. Tilgangen er begrenset til personer som er autorisert, i praksis vil dette si at vedkommende er tildelt brukeridentitet og passord i registeret. Autorisasjon kan skje enten av direktoratet eller av person med delegert autorisasjonsmyndighet i den enkelte kommune. For at tilfredsstillende sikkerhet skal oppnås, må direktoratet dokumentere sikkerhetstiltakene som er etablert ved å utarbeide rutiner som beskriver tiltakene og hvem som har ansvar for dem. Direktoratet må også ha rutiner for å kontrollere at rutinene følges opp i praksis. Dokumentasjonen må være tilgjengelig for medarbeiderne. Dokumentasjon av sikkerhetstiltak må inneholde rutiner for revisjon av sikkerhetstiltakene og rutiner for en jevnlig ny vurdering av hvem som skal være autorisert som bruker av registeret.

Behandlingen av personopplysninger om deltakelse

i introduksjonsordningen som inngår i Nasjonalt introduksjonsregister

Behandlingen av personopplysninger som inngår i Nasjonalt introduksjonsregister, vil for det første si at direktoratet kopierer opplysninger fra DUF-registeret inn i Nasjonalt introduksjonsregister, jf. denne forskrift § 5. For det andre skal direktoratet ikke bare forvalte opplysningene som direktoratet selv har lagt inn, men også de opplysningene som er lagt inn av kommunen. For det tredje skal direktoratet utlevere opplysninger til andre offentlige organer som har behov for dem i forbindelse med gjennomføring, oppfølging og evaluering av ordningene, jf. introduksjonsloven § 23 fjerde ledd. For det fjerde skal direktoratet anonymisere eller slette personopplysninger i Nasjonalt introduksjonsregister ved utløpet av tidsfristen, jf. denne forskriften § 10 første ledd. For det femte kan direktoratet benytte opplysningene til å gjennomføre evaluering av introduksjonsordningen eller til utgivelse av rapporter om deltakelsen i introduksjonsordningen. Direktoratet har også ansvar for at det foreligger skriftlig informasjon om informasjonssikkerheten, jf. personopplysningsloven §§ 13 og 14.

Behandlingen av personopplysninger om deltakelse i opplæring

i norsk og samfunnskunnskap som inngår i Nasjonalt introduksjonsregister

Behandlingen av personopplysninger om deltakelse i opplæring i norsk og samfunnskunnskap er lik behandlingen av personopplysninger om deltakelse i introduksjonsordningen, se ovenfor. I tillegg skal direktoratet overføre opplysninger fra Nasjonalt introduksjonsregister til DUF-registeret, jf. denne forskrift § 10 tredje ledd. De opplysninger som direktoratet skal overføre, er om personen har gjennomført 300 timer med opplæring, er fritatt fra plikten eller innehar tilstrekkelig kunnskaper i norsk eller samisk. Direktoratet kan på tilsvarende måte som for introduksjonsordningen benytte opplysningene for evaluering av norskopplæringen eller til utgivelse av rapporter om deltakelse i norskopplæringen.

Til § 9. Kommunens ansvar

Formålet med Nasjonalt introduksjonsregister, jf. introduksjonsloven § 23 tredje og fjerde ledd og § 1 i denne forskriften, begrenser kommunens bruk av opplysningene i registeret. Dette innebærer at kommunen ikke kan benytte opplysningene til andre formål enn dette.

Første ledd begrenser kommunens ansvar til å gjelde behandlingen av personopplysninger om de personer som kommunen har ansvaret for i henhold til introduksjonsloven §§ 2 og 3 og §§ 17 og 18 første ledd. Videre følger en begrensning av § 2 i denne forskriften, i det den ikke regulerer kommunens øvrige behandling av personopplysninger i forbindelse med gjennomføringen av ordningene i introduksjonsloven, jf. også merknadene til denne bestemmelsen ovenfor. Kommunen har hovedansvaret for opplysningene som skal avgis

til Nasjonalt introduksjonsregister. Dersom kommunen legger et oppdrag ut til en nabo-kommune, eller inngår i et interkommunalt samarbeid, kan tilbyderkommunen pålegges avgiveransvaret gjennom avtale mellom kommunene, jf. denne forskriften § 9 annet ledd. Dersom kommunen legger oppdrag ut til private aktører, forblir databehandleransvaret fortsatt hos kommunen med ansvaret for deltakeren i henhold til introduksjonsloven.

Andre ledd presiserer at kommunen har databehandleransvar for personopplysninger som innsamles og registreres i Nasjonalt introduksjonsregister. Databehandleransvaret er definert i personopplysningsloven § 2, og omfatter også kommunens bruk av opplysninger i registeret. Kommunen har ansvar for rutiner som ivaretar sikkerheten for forvaltningen av opplysningene, og for at registrering, bruk og utlevering ikke er i strid med formålet i introduksjonsloven § 23 tredje og fjerde ledd.

Sikkerhetsrutiner

Tredje ledd fastsetter kommunens selvstendige ansvar for informasjonssikkerheten for Nasjonalt introduksjonsregister. Kommunen skal etablere og fortløpende vedlikeholde rutiner og sikkerhetstiltak for sin registrering, bruk og avgivelse av opplysninger. Rutiner for behandling av opplysninger og bruk av Nasjonalt introduksjonsregister skal tilfredsstille kravene i personopplysningsloven. Dette innebærer at kommunen har ansvar for å sikre at kun de som har et saklig behov er autorisert som brukere av Nasjonalt introduksjonsregister, og at det også i praksis kun er disse som er brukere av registeret. Kommunen har ansvar for at sikkerhetstiltak og rutiner for bruk av Nasjonalt introduksjonsregister utarbeidet av direktoratet og av kommunen selv følges opp. Kommunen har også ansvar for å sikre at opplysninger ikke lagres, kommer på avveie eller brukes på annen måte enn forutsatt etter at de er avgitt til Nasjonalt introduksjonsregister. For at tilfredsstillende sikkerhet kan oppnås, må kommunen dokumentere sikkerhetstiltakene som er etablert. Dokumentasjonen må være tilgjengelig for medarbeiderne. Dokumentasjon av sikkerhetstiltak må også inneholde rutiner for revisjon av sikkerhetstiltakene, og rutiner for en jevnlig ny vurdering av hvem som skal være autorisert som bruker av Nasjonalt introduksjonsregister. Kravene som kommunen skal oppfylle, framgår av databehandleravtalen som skal inngås med direktoratet, jf. forskriften § 8 femte ledd og merknad til dette.

Til § 10. Lagring av opplysninger

Bestemmelsen fastsetter at personopplysninger knyttet til den enkelte deltaker i enten introduksjonsordningen eller i opplæring i norsk eller samfunnskap, kan lagres i Nasjonalt introduksjonsregister i opptil ti år. Regelen innebærer at direktoratet må slette eller anonymisere personopplysninger om enkeltpersoner som er eldre enn ti år beregnet fra tidspunktet for påbegynt introduksjonsprogram eller opplæring i norsk og samfunnskunnskap.

Opplysningene som lagres i registeret, skal ikke benyttes til andre formål enn det som framgår av formålsbestemmelsen. Tidsbegrensningen på ti år for lagring av personopplysninger er begrunnet med at kommunens plikt til norskopplæring varer i fem år og at integreringstilskuddet utbetales i fem år, og at opplysningene bør være tilgjengelig for evalueringformål i en femårsperiode ut over dette.

Personopplysninger om personer som enten gjennomfører 300 timer med opplæring, fritas fra plikten til opplæring eller som dokumenterer tilstrekkelig kunnskaper i norsk eller samisk, skal overføres fra Nasjonalt introduksjonsregister til DUF-registeret så snart opplysningene foreligger i Nasjonalt introduksjonsregister. Dette for å sikre at DUF-registeret til en hver tid har oppdatert, nødvendig informasjon om de som søker om bosettingstillat-

telse eller norsk statsborgerskap, jf. utlendingsloven § 12 første ledd og statsborgerloven § 6 første ledd, annet punktum. Før opplysninger slettes skal det også for personer som ikke har fullført 300 timer med opplæring, overføres til DUF-registeret det antall timer de har fullført. Begrunnelsen for dette er å sikre opplysninger om gjennomført opplæring for disse personene, dersom de på et senere tidspunkt skulle ønske å oppfylle det som gjenstår av plikten til å gjennomføre opplæring i 300 timer, og så søke bosettingstillatelse eller statsborgerskap.

Kapittel 4. Andre bestemmelser

Til § 11. Anvendelse av personopplysningsloven

Bestemmelsene i personopplysningsloven og personopplysningsforskriften av 15. desember 2000 nr. 1265 fastsetter regler for behandling av personopplysninger og gjelder for Nasjonalt introduksjonsregister.

Til § 12. Ikrafttredelse

Forskriften trer i kraft 1. september 2005 og gjelder alle landets kommuner som yter tjenester etter introduksjonsloven.

Del VI

Vedlegg:

**Rundskriv 6. august nr. P-6/2003
om samarbeid mellom kommunen og
Aetat om introduksjonsordning
for nyankomne innvandrere**

ARBEIDS- OG ADMINISTRASJONSDEPARTEMENT
KOMMUNAL- OG REGIONALDEPARTEMENT

Rundskriv

Aetat Arbeidsdirektoratet
Landets kommuner

Nr.
P-6/2003

Vår referanse
AAD: 200204893
KRD: 03/405

Dato
6. august 2003

Rundskriv om samarbeid mellom kommunen og Aetat om introduksjonsordning for nyankomne innvandrere

1. Innledning

Dette rundskrivet er en oppfølging av Ot.prp. nr. 28 (2002–2003) Om lov om introduksjonsordning for nyankomne innvandrere (introduksjonsloven), jf. kapittel 17.

Introduksjonsloven (lov 4. juli 2003 nr. 80) trer i kraft 1. september 2003.

Fram til 31. august 2004 vil loven være en frivillig ordning for den enkelte kommune. Fra og med 1. september 2004 har den enkelte kommune plikt til å tilrettelegge introduksjonsprogram for nyankomne innvandrere som etter introduksjonsloven § 2 har rett til å delta i slikt program.

I henhold til introduksjonsloven har den enkelte kommune hovedansvaret for etableringen av introduksjonsprogram til nyankomne innvandrere, jf. introduksjonsloven § 3. Dette innebærer ansvar for organisering og igangsetting av programmet, og ansvar for oppfølging og samordning av tiltak i samarbeid med andre instanser.

Lovens målsetning om at introduksjonsordningen skal føre til en raskere overgang til ordinært arbeid for nyankomne innvandrere, tilsier at Aetat skal ha en sentral rolle i utarbeidelse og gjennomføring av introduksjonsprogram.

Det er viktig å få til et velfungerende samarbeid mellom den enkelte kommune og Aetat for å sikre en klar ansvarsdeling, unngå dobbeltarbeid og bidra til et effektivt og målrettet introduksjonsprogram for den enkelte deltaker.

Dette rundskrivet beskriver ansvar og forpliktelser etter introduksjonsloven, jf. punkt 2.

Som et verktøy i arbeidet skal Aetat lokal etter initiativ fra den enkelte kommune inngå forpliktende samarbeidsavtale med vedkommende kommune om introduksjonsordningen. Rundskrivet gir retningslinjer for hvordan dette samarbeidet mellom den enkelte kommune og Aetat skal foregå, jf. punkt 3. Til slutt gir rundskrivet regler for samordning av ytelser mellom Aetat og kommunen, jf. punkt 4.

2. Ansvar og forpliktelser i forhold til introduksjonsordningen

2.1 Kommunens ansvar

I henhold til introduksjonsloven har den enkelte kommune ansvar for:

- Å tilrettelegge introduksjonsprogram i tråd med lovens intensjoner og bestemmelser for nyankomne innvandrere med behov for grunnleggende kvalifisering. Dette omfatter kartlegging av kompetanse, utarbeiding av individuelle planer, programoppfølging, utstedelse av deltakerbevis og administrering og utbetaling av introduksjonsstønad.
- Å samordne ulike virkemidler i programmet som også andre sektormyndigheter kan ha ansvar for, for eksempel videregående opplæring og yrkesprøving (fylkeskommunen) eller arbeidsmarkedstiltak (staten ved Aetat).
- Å sørge for opplæring i norsk og samfunnskunnskap.

I tillegg kan det være hensiktsmessig:

- At det utpekes en etat i kommunen som har et hovedansvar for å iverksette introduksjonsordningen og som tar initiativet til å etablere en skriftlig samarbeidsavtale med Aetat lokal.
- At det etableres et samarbeidsforum eller tverrfaglig team.
- At hver deltaker i introduksjonsprogram har en kontaktperson i kommunen.

2.1.1 Sentrale aktører i kommunen

Kontaktpersonen

Erfaring og forskning viser at tett oppfølging av den enkelte deltaker er vesentlig for en vellykket programgjennomføring. Kontaktpersonen bør ha en sentral rolle i arbeidet med kartlegging, utarbeiding av individuell plan og oppfølging av den enkelte deltaker.

Kontaktpersonen bør være den som samordner arbeidet mellom berørte instanser i et tverrfaglig team og som innkaller til møter. Det er viktig å sikre at samarbeidet fungerer slik at målene i den individuelle planen nås, og unngå at den enkelte deltaker blir en kasteball mellom ulike etater.

Voksenopplæringen

Opplæring i norsk og samfunnskunnskap er et kjerneelement i introduksjonsprogrammet, jf. introduksjonsloven § 4. Det er kommunen som har ansvaret for at det gis et norskopplæringstilbud. I mange kommuner vil derfor voksenopplæringen ha en meget sentral rolle i programarbeidet, men kommunene kan også velge helt eller delvis å sette ut gjennomføring av norskopplæringen til private aktører. Kommunen skal videre sørge for etablering av språkpraksis. En vellykket språkpraksis vil ofte være avhengig av god oppfølging fra f.eks. lærere i voksenopplæringen. Den enkeltes behov for kvalifisering vil avgjøre om og når det er aktuelt med språkpraksis i regi av kommunen eller arbeidsmarkedstiltak i regi av Aetat.

2.2 Aetats ansvar

I forbindelse med utforming og gjennomføring av introduksjonsprogram har Aetat ansvar for:

- Å gi generell informasjon om arbeidsmarkedet og Aetats virkemidler, herunder arbeidsmarkedstiltak. De skal også formidle erfaringer fra arbeid med handlingsplaner og veiledningsmetodikk. Ved behov skal Aetat også delta i kartlegging av den enkeltes kompetanse og utarbeidelse av individuell plan.
- Å delta i samarbeidet/teammøter rundt den enkelte deltaker som har kommet så langt i programmet at personen vurderes som formidlingsklar i forhold til arbeid eller veiledning/kvalifisering rettet mot arbeid. Hva det innebærer å være formidlingsklar vurderes i hvert enkelt tilfelle. I en del tilfeller kan gjennomført modul 2 i grunnopplæringen eller tilsvarende være et aktuelt nivå før det vurderes å kombinere norskopplæringen med ulike arbeidsmarkedstiltak.
- Å gi informasjon og veiledning til den enkelte deltaker i programmet om arbeids-, yrkes- og utdanningsmuligheter.
- Å formidle deltakere til arbeid.
- Å vurdere egnede arbeidsmarkedstiltak hvis ikke direkte formidling til arbeid er mulig. Vurderingen skal bygge på den enkeltes behov for kvalifisering.
- Å vurdere behovet for ytterlige bistand fra Aetat i slutfasen av introduksjonsprogrammet.

3. Skriftlig samarbeidsavtale mellom den enkelte kommune og Aetat om introduksjonsordningen

Det skal utarbeides skriftlig samarbeidsavtale mellom Aetat og den enkelte kommune, der det framkommer hvilke instanser internt i kommunen som deltar i samarbeidet. Avtalen skal sikre ansvarsdeling, informasjonsflyt og samarbeidsrutiner. Det skal klart framgå av avtalen hvilke oppgaver henholdsvis kommunen og Aetat har i forhold til introduksjonsprogrammet og den enkelte deltaker.

3.1 Avtalens innhold

Avtalen skal minst inneholde bestemmelser om:

- ansvar og forpliktelser i forhold til introduksjonsordningen,
- oppfølging både på leder- og saksbehandlernivå,
- samarbeidsformer (f. eks. opprettelse av og deltakelse i tverrfaglige team),
- rutiner for informasjonsutveksling mellom Aetat og kommunen (Dette gjelder bl.a. informasjon om kommunens planer for årlig bosetting av flyktninger, og informasjon før/ ved aktuell bosetting og ankomst av flyktninger i kommunen. Det bør også etableres meldingsrutiner til ev. andre samarbeidspartnere.) og
- regelmessig evaluering av samarbeidet og avtalen.

3.2 Oppfølging på leder- og saksbehandlernivå

Samarbeidet mellom den enkelte kommune og Aetat skal foregå på to nivåer: ledernivå og saksbehandlernivå. Lederne undertegner den skriftlige samarbeidsavtalen og skal følge med på om den fungerer etter hensikten, og om spesielle problemer oppstår. Saksbehandlerne skal iverksette og følge opp avtalen.

3.3 Samarbeid i tverrfaglige team

Det kan være hensiktsmessig at arbeidet med introduksjonsprogram foregår i tverrfaglige team. Teamorganisering er en metode som kan bidra til en bedre samordning av virkemidler fra ulike instanser.

Aktuelle teamdeltakere kan være deltakerens kontaktperson samt representanter for voksenopplæringen, helsevesenet osv. i kommunen. Aetat er naturlig teammedlem i visse faser av introduksjonsprogrammet, se ovenfor. Andre fag/ressurspersoner kan trekkes inn i teamet etter behov.

I arbeidet med den individuelle planen vil programdeltakeren være en del av teamet.

4. Regler for samordning av ytelser mellom Aetat og kommunen

Når en deltaker i introduksjonsprogrammet som ledd i opplæringen deltar på arbeidsmarkedstiltak, f. eks. arbeidspraksis og arbeidsmarkedsopplæring (AMO), fatter Aetat vedtak om individstønad. Etter introduksjonsloven § 12 annet ledd trer den enkelte kommune i slike tilfeller inn i deltakernes krav på individstønaden. Aetat skal derfor utbetale individstønad til livsopphold til vedkommende kommune og ikke direkte til deltakeren. Deltakeren mottar original av vedtaket, hvor han/hun informeres om at individstønaden vil bli utbetalt til kommunen (kommunens navn, adresse og kontonummer). Kommunen mottar en kopi av vedtaket. Stønaden utbetales etterskuddsvis i henhold til frammøtelister.

Etter fullmakt

Rune Solberg
ekspedisjonssjef

Arbeids- og administrasjonsdepartementet

Thor Arne Aass
ekspedisjonssjef

Kommunal- og regionaldepartementet

